

JURISTEN

NR 1 / 2021

WWW.JURISTEN.NO

Tema **Forskning**



10 forskere forteller om sitt felt

Forskningsrådet evaluerer rettsvitenskap // Forskningsformidling
Ønsker mer akademisk debatt // Jusstudenter velger forskerlinje

SE VÅRENS DIGITALE JUS-KURS

JUS ER LEDENDE. OGSÅ PÅ E-LÆRING.

LIVESTREAM

Det årlige kurset i utdanningsrett	2. FEB
Regelteknikk – gjennomføring av forordninger og direktiver i norsk rett	5. FEB
Den årlige skatterettsdagen	8. FEB
Det årlige tingsrettskurset	11. FEB
Forvaltningsrett – nyheter og ajourføring	15. FEB
Den årlige IKT-rettsdagen	4. MAR
Personvernombudkurs – Del II	9. MAR
Det årlige kurset i energi- og miljørett	10. MAR
Det årlige bistandsadvokatkurset	15. MAR
Det årlige arbeidsrettskurset	16.–17. MAR
Det årlige barnerettskurset	18. MAR
Det årlige ekspropriasjonsrettskurset	15. APR
Det årlige trygderettskurset	15. APR
Det årlige kurset i offentlige anskaffelser	22. APR
Den årlige opphavsrettsdagen	6. MAI
Den årlige konkursrettsdagen	2. JUN
Det årlige statsstøttekurset	16. JUN

WEBINAR

Digilunsj: Saksbehandlingsreglene for dødsboskifte etter den nye arveloven	2. FEB
Digilunsj: Samdrift og indre selskap i fiskeri- og havbrukssektoren	2. FEB
Kollektiv arbeidsrett – sentrale emner	8. FEB
Digilunsj: Overgangsregler i den nye loven om arv og dødsboskifte	9. FEB
Webinar & E-kurs: EØS-rett i praksis–1	16. FEB
Digilunsj: Avkorting av arv – likheter mellom ny og gammel arvelov	16. MAR
Fagforum i compliance	17. FEB
Masterclass – sakskostnader i forvaltningen	16. MAR

WEBINAR

Compliance – grunnleggende metodikk og rettslige rammer	30. MAR
Digilunsj: Stiftelser i den nye arveloven	20. APR
Vitnepsykologi – vær oppdatert	21. APR
Digilunsj: Den nye forskriften om menerstatning	4. MAI
Webinar & E-kurs: EØS-rett i praksis–2	5. MAI

E-KURS

Advokatens rolle i meklings
Advokatetikk – noen problemstillinger
Aktørportalen og digitalisering av rettssaksarbeidet
Ansvar for overvannsskader på fast eiendom
Anskaffelsesrett i et nøtteskall
Argumentasjon og prosedyreteknikk
Arv og dødsboskifte
Compliance – sanksjoner og eksportkontroll
Den gode prosess – advokatenes ansvar med sivile rettssaker
Den vanskelige samtalen
Den viktige kritikken
Det nye testament
Diskrimineringsrett – utvalgte emner
Ekspropriasjonsretten i et nøtteskall
Endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 3-8 og 8-10
Endringene i byggesaksdelen av pbl og byggesaksforskriften (SAK)
En oversikt over legalitetsprinsippets hjemmelskrav
Forhandlinger – slik gjør du det
Forsørgertap
Fortrinnsrett i arbeidsforhold
Helserett – en innføring

E-KURS

Hvitvaskingsloven
Innføring i erstatningsrett
Innføring i immaterialrett
Innføring i IT-rett og det lokale stammespråket
Krav til faste ansettelser
Lojalitet i kontraktsforhold
Menneskerettigheter og barnevern
Nedbemanning og omstilling
Obligasjonsretten på 2 x 45 minutter
Oppgjørsoppdrag for advokater
Offentleglova i et nøtteskall
Offentlige anskaffelser – kvalifikasjonskrav
Opphavsrett og personvern på nett – en praktisk innføring
Pensjon – viktige ting å huske på
Påbyggingskurs i IT-rett
Reglene om offentlig støtte – en 360 graders innføring
Sentrale emner i prosjektoppgjør
Sentrale emner i kontraktsrett
Sikkerhetsloven
Tale eller tie?
Tariffavtaletolkning
Tilbakehold og deponering i overleveringsfasen etter avhl. og buofl.
Tomtefeste – bolig og fritid
Utbyggingsavtaler
Utkast til ny forvaltningslov – en gjennomgang
Varemerker – hva er du beskyttet mot?
Vederlagskrav i ekteskap og samboerforhold
Personvern etter GDPR
Personvern i praksis
Personvernombudkurs – I
Påbyggingskurs i IT-rett

Bli abonnent på JUS Digital 2021! Ved påmelding i dag får du tilgang umiddelbart til e-kurs, webinarer og to valgfrie livestreamer.

Innhold 1|21



- 6 Evaluering**
Forskningsrådet skal evaluere rettsvitenskapen.
- 10 Forskningsformidling**
Forskningen må ut til folket, sier jussforskere.
- 14 Rettsstaten**
Ragna Aarli driver juridisk grunnforskning.
- 20 Havrett**
Norsk senter for havrett har fått internasjonal anerkjennelse.
- 24 Helse**
Anne Kjersti Befring forsker på helserett.
- 32 EU og EØS**
Christian Franklin forteller om forskningsområde med vidt spenn.
- 36 Forskerlinje**
Flere studenter søker seg til forskerlinje.
- 38 Digitalisering**
Malcolm Langford om robotdommere og teknologi.
- 42 Utilregnelighet**
Linda Gröning ser på strafferettslig tilregnelighet.
- 44 Legal Tech**
Tale Skjølsvik forsker på teknologi i advokatbransjen.
- 48 Havvind**
Ignacio Herrera Anchustegui om havvind og juss.
- 54 Norske lovtradisjoner**
Jørn Øyrehagen Sunde tar for seg Landslova.



JURIST
FORBUNDET

Foto: iStock.com/brankokosteski

Tryg Legehjelp inkludert i medlemskapet

Fra 1. januar 2021 får alle medlemmer Tryg Legehjelp inkludert i medlemskapet. Tryg Legehjelp holder åpent hele døgnet og det er ingen ventetid. Tjenesten kan også benyttes av ektefelle/samboer og barn.

Dette kan du få hjelp med:

- ✓ Resepter
- ✓ Sykemelding opptil syv dager
- ✓ Henvising til spesialist
- ✓ Veiledning til offentlige og private helsetjenester
- ✓ Online konsultasjon ved behov

Nyhet!

I tilfeller der legehjelpen mener det er nødvendig med en fysisk konsultasjon, vil du selvfølgelig bli anbefalt å gå til fastlege, legevakt, sykehus eller privat legesenter.

Telefon: 40 00 24 25 | medlem@juristforbundet.no | juristforbundet.no

Jussforskere under lupen

Norsk rettsvitenskapelig forskning skal evalueres av Forskningsrådet og det skal komme vurderinger og anbefalinger over sommeren. En del av evalueringen dreier seg om rammebetingelsene for rettsvitenskapelig forskning og hvilken relevans den har for sentrale samfunnsområder. At dette er viktig forskning synes å være noe «alle er enige om», men det har lenge vært misnøye med den behandlingen rettsvitenskapen får når forskningspenger skal fordeles. I 2019 rykket jussdekanene i Bergen, Tromsø og Oslo ut med kritikk av Forskningsrådet i en kronikk i avisen Khrono. Under tittelen «Forskningsrådet er lite interessert i juridisk forskning» skrev de at juridiske problemstillinger for sjelden er fremhevet i utlysninger fra Forskningsrådet. Forskningsrådet avviser at de er lite interessert i rettsvitenskapelig forskning og mener kritikken ikke treffer. Forskningsrådet har blant annet oppfordret de rettsvitenskapelige miljøene til å søke mer, samtidig som det har vært positive signaler om økt forskningsinnsats. Det knytter deg derfor spenning til evalueringen det jobbes med i disse dager.

I denne temautgaven av Juristen møter du noen av forskerne innen rettsvitenskap. Rettsvitenskapen spenner over et stort felt; Ragna Aarli forsker på selve rettsstaten – og kaller det juridisk grunnforskning. Hun er del av en forskergruppe som utforsker lovgiver, domstolene og forvaltningen. Tore Henriksen er leder for Norsk senter for havrett – som bedriver forskningsprosjekter som utreder nasjoners ferdselsrett i havområder, om miljøhensyn er ivarettet i fiskeriretten og hvordan plastforurensning i havene skal reguleres. Anne Kjersti Befring forsker på helserett, et område som vokser i takt med antallet juridiske problemstillinger innenfor helsesektoren og

et felt koronapandemien har vist er viktig for oss alle. Christian Franklin leder en forskergruppe innen EU/EØS konkurranse- og markedsrett og sier det knapt finnes et eneste rettsområde i norsk rett som ikke er berørt i større eller mindre grad av EØS-retten.

Det forskes med andre ord på juss som berører helt sentrale samfunnsområder. Men likevel; i sine merknader til rapporten om EØS/NAV-saken, skrev professor Asbjørn Strandbakken at han synes det er uforståelig at samfunnet aksepterer at man «ikke har eller i svært liten grad har forskningskompetanse» på juss innenfor flere viktige samfunnsområder. I denne utgaven peker han på at konsekvensene kan være at staten ikke blir i stand til å ivareta fellesskapsinteresser eller står i fare for å begå overgrep mot enkeltpersoner. Det er mange områder som krever økt oppmerksomhet fra juridiske forskere, sier han og nevner eksempler som beredskap i krisetider eller hvordan man ivaretar rettigheter til innsatte i norske fengsler. Det er nok å ta av, påpeker Strandbakken.

Det er også en del å gå på når det gjelder forskningsformidling – det er et tema professor Marte Eidsand Kjølven, som har deltatt i formidlingskonkurransen Forsker Grand Prix, er opptatt av. Forskningen må ut til folket og komme samfunnet til gode, sier hun i denne utgaven. Sammen med professorkollegene Jon Christian Nordrum og Malcolm Langford etterlyser hun intensiver og gjerne kursing for å drive med formidling.

Ole-Martin Gangnes
redaktør



Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@juristen.no



Annonseansvarlig
Per-Olav Leth – Storybold
per.olav@storybold.no
Tlf.: +47 918 16 012



Journalist
Tore Letvik
tl@juristen.no



Design / layout
Inge Martinsen – 07 Media
inge.martinsen@07.no



Journalist
Tuva Bønke Grønning
tbg@juristen.no

Tips redaksjonen
redaksjonen@juristen.no
mob. 48 24 83 52
www.juristen.no



Følg oss!

Ved adresseendring

Logg inn med ditt medlemsnummer på juristforbundet.no for å endre.

Andre – send ny adresse til medlem@juristforbundet.no

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere eller forkorte innlegg.

Juristen arbeider etter redaktørplakaten og er en del av



Forsideillustrasjon

UiB / UiT / Annemor Larsen, VG

Grafisk produksjon

07 Media – 07.no

Innsendt stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende innen 12. april 2021.

Redaksjonen avsluttet 1. februar 2021.

Utgiver

 JURISTFORBUNDET



Forskningsrådet evaluerer norsk rettsvitenskap

Resultatet skal etter planen foreligge til høsten.

 Ole-Martin Gangnes

Forskningsrådets forrige evaluering av rettsvitenskapelig forskning ble gjort i 2009. Nå er arbeid med en ny evaluering i gang. Hovedmålet med evalueringen er å vurdere kvaliteten på norsk rettsvitenskapelig forskning.

I fjor ble det samlet inn data til evalueringen – delvis fra nasjonale databaser og delvis lokalt. Forskningsrådet opplyser at en evalueringskomité nå jobber med å vurdere de innsamlede dataene. Deretter skal det lages en rapport til hver av institusjonene som blir evaluert. I tillegg vil komiteen skrive en sammenfattende vurdering av rettsvitenskapelig forskning i Norge, skriver Forskningsrådet, som opplyser til Juristen at evalueringen av rettsvitenskap etter planen skal være klar til høsten.

«Hver enkelt institusjon vil ha ansvar for å følge opp anbefalingene som gjelder egen institusjon. Forskningsrådet vil benytte evalueringens vurderinger og anbefalinger i utviklingen av finansieringsvirkemidlene og i rådgiving overfor departementene. Basert på evalueringens anbefalinger vil Forskningsrådet også drøfte med institusjonene om det er behov for tiltak på nasjonalt nivå», heter det i en presentasjon av evalueringen.

Dette er institusjonene som er med i evalueringen:

- Handelshøyskolen BI, Institutt for rettsvitenskap og styring
- Høgskolen i Innlandet, Institutt for rettsvitenskap, filosofi og internasjonale studier
- Universitetet i Agder, Handelshøyskolen, Institutt for rettsvitenskap
- Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
- Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet
- Universitetet i Sørøst-Norge, Handelshøyskolen, Institutt for økonomi, markedsføring og jus
- Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet

Kvalitet og relevans

Forskningsrådet skriver at både kvaliteten på forskningen, relevansen for utdanning og «samfunnsbidraget» skal vurderes.

«Vi vil også å belyse rammebetingelsene for rettsvitenskapelig forskning i Norge og dens relevans for sentrale samfunnsområder. Evalueringen skal resultere i anbefalinger til institusjonene, Forskningsrådet og departementene», heter det.

Evalueringen skal også brukes som pilot for en ny modell for fagevaluering.

«Den nye evalueringsmåten gir muligheter for tilpasning av mandat og evalueringskriterier til institusjonenes strategier og formål», skriver Forskningsrådet, som har nedsatt en evalueringskomité bestående av syv medlemmer knyttet til institusjoner i utlandet. Det er:

funn, er en utfordring for oss alle, sa Dørum den gang.

Han pekte på forskningsbehov innen rammeverket omkring økonomisk virksomhet, utviklingen av velferdssamfunnet, et mer pluralistisk samfunn med ulike livssyn og kulturer og økende internasjonalt samarbeidet med overnasjonale organer.

Et par år senere var Knut Storberget justisminister. Også han mente det var behov for å satse på juridisk forskning.

– Politikken kompleksitet tilsier at man bør styrke rettsvitenskapelig forskning. Det vil gi oss mulighet for å føre en mer kunnskapsbasert justispolitikk, og gjøre oss bedre rustet til å ta riktige avgjørelser, sa han under Rettsvitenskapens dag i 2007.

Utspill fra dekaner

I 2019 rykket jussdekanene i Bergen, Tromsø og Oslo ut med kritikk av Forskningsrådet i en kronikk i Khrono. Under tittelen «Forskningsrådet er lite interessert i juridisk

forskning» skrev de at juridiske problemstillinger for sjelden er fremhevet i utlysninger fra Forskningsrådet.

Dekanene forteller om en lang og god dialog med Forskningsrådet og Justisdepartementet om hvordan en best kan frembringe mer rettsvitenskapelig forskning og skriver at det er enighet om behovet for å løfte forskningsinnsatsen. I Forskningsrådets årsrapport fra 2017 pekes det på at man i tett samarbeid med Justisdepartementet og justis- og beredskapssektoren har pekt ut noen temaområder hvor rettsvitenskapelig forskning vil gi «konkrete bidrag til politikkkutforming, rettsutvikling og rettspleien, herunder sikkerhet og trusler, effektivitet og kvalitet i straffesaksjeden, politisk handlingsrom gjennom rettighetstilpasning og skatterett i en mobil og digital verden samt teknologi og nye tjenester. På tvers av disse er det viktig å belyse EU-direktivets og internasjonale avtalers virkning på norsk rett.»

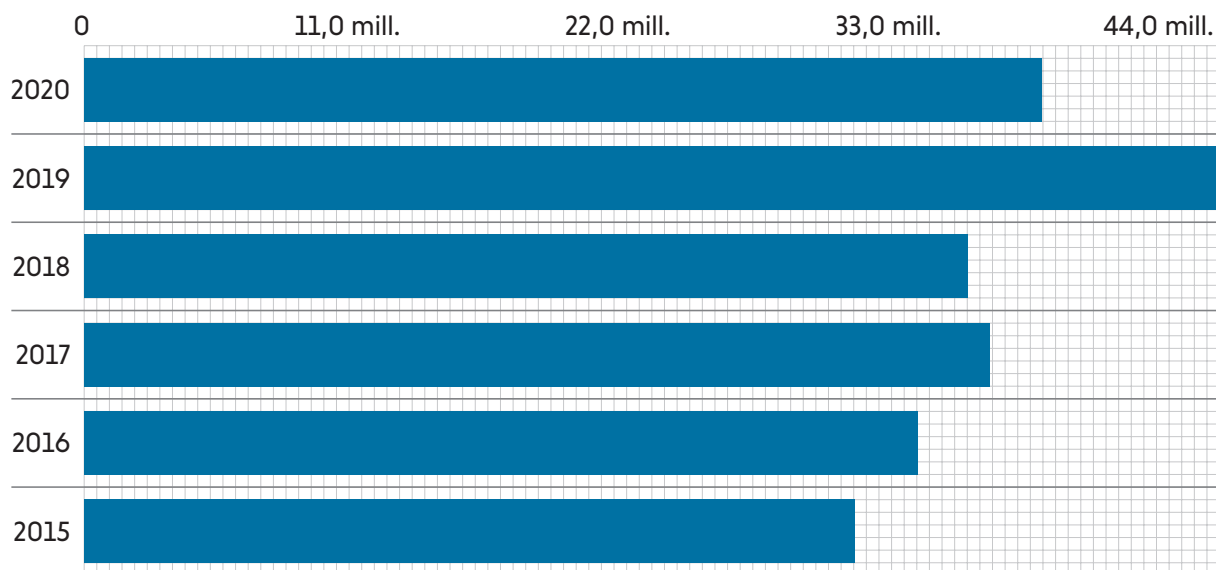
«Det virker som både Forskningsrådet, Justisdepartementet og vi ved de juridiske fakultetene er enige om at det trengs mer juridisk forskning og at noen tema peker seg ut som særlig viktige. Det vi etterlyser er hvordan Forskningsrådet konkret vil følge opp», skrev dekanene i 2019.

Forskningsrådet direktør, John-Arne Røttingen, svarte den gang at de juridiske fakultetene har et hovedansvar, men at «Forskningsrådet har også en sentral rolle for forskningskvalitet og -kapasitet på tema- og samfunnsområder som er viktige for Norge.»

«Min oppfordring til de rettsvitenskapelige miljøene er derfor at de må søke mer, samtidig som vi skal jobbe for å øke forskningsinnsatsen på norsk rettssystem innenfor våre programsatsinger. Arbeidet for å styrke rettsvitenskapen og bruken av den for å møte samfunnsutfordringene er viktig for Forskningsrådet, og vi håper og tror at det gode samarbeidet med rettsvitenskapelige miljøer fortsetter», skrev Røttingen.

Forskningsrådets oversikt over bevilgninger til rettsvitenskapelig forskning

Siste 6 år: 223 millioner kroner fordelt på 86 prosjekter



Kilde: Forskningsrådet



JURIST
FORBUNDET

GRATIS

Deltakelse og opphold
i enkeltrom er gratis.
Reiseutgifter dekkes
etter billigste
reisemåte.

Foto: iStock.com/alvarez

Forhandlingsteknikk

Kurs for tillitsvalgte

Målgruppe: **Tillitsvalgte i alle sektorer**
Fra: **Torsdag 6. mai 2021 start kl 10.00**
Til: **Fredag 7. mai 2021 slutt kl 14.00**
Sted: **Thon Hotel Vettre, Asker**

Kursnummer: **2021652**
Påmeldingsfrist: **23. mars 2021**

Et intensivt kurs for tillitsvalgte i alle sektorer der deltakerne lærer å forhandle målrettet og effektivt. Innledningsvis gis en teoretisk og strategisk innføring i forhandlingsprosessen. Dette følges opp med øvelser og praktisk trening. Deltakerne får testet ut egne ferdigheter og utviklet disse videre.

Kurset veksler mellom gjennomgang av forhandlingsteori/forhandlingsteknikk og praktiske øvelser. Det legges opp til mye bruk av simuleringsøvelser der deltakerne selv skal gjennomføre ulike typer forhandlinger. Kurset er generelt i formen, dvs. det fokuserer på alle typer forhandlinger. Det kan være en fordel å ha gjennomgått innføringskursene som Juristforbundet tilbyr før man melder seg på dette.

Vi legger vekt på å skape en trygg og åpen atmosfære på kurset. Deltakerne skal få prøvd ut sine ferdigheter, og de får konstruktiv tilbakemelding. Det legges betydelig vekt på egeninnsats fra dem som er med. Avslutningstidspunkt første dag kan variere.

Det er en forutsetning for å delta på kurset at alle deltakerne er til stede fra start til slutt.

Vi følger Folkehelseinstituttets anbefalinger. Det er derfor begrenset til 24 deltakere. Kurset gjennomføres med forbehold om at det er mulig ut fra gjeldende smittevernsregler.

Dette kurset forutsetter fysisk deltakelse. Hvis det ikke kan gjennomføres i mai ut fra gjeldende bestemmelser for smittevern blir det utsatt til etter sommeren. Påmeldte vil få reservert plass til et eventuelt utsatt kurs.

Påmelding: www.juristforbundet.no/tillitsvalgt Spørsmål: kursdeltager@juristforbundet.no | 915 55 268

Eventuelt forfall må meldes snarest mulig og senest to uker før kursstart.

– Trenger kursing og insentiver for å drive med formidling

Formidling skal være likestilt med forskning og undervisninger ved universitetene, men det er ikke nok insentiver til å drive med formidling, mener flere jusforskere.

 Tuva Bønke Grønning

– Forskingen er jo ikke til for forskningens egen del. Den kunnskapen som vi frembringer er betalt av offentlige midler og er ment å komme samfunnet til gode, sier professor Marte Eidsand Kjørven ved Institutt for privatrett ved UiO.

– Det er overordnet en av grunnene til at formidling er et av de tre likestilte formålene for universiteter – forskning, undervisning og formidling.

Kjørven var i 2015 med i Forsker Grand Prix og kom til finalen i formidlingskonkurransen etter å ha vunnet i Oslo, og blir av kollegaer trukket frem som en forsker som er flink til å formidle egen forskning på en god og forståelig måte.

Hun deltok i Forsker Grand Prix med sin doktorgradsavhandling «Ytelse av investeringstjenester til forbruker».

Kjørven påpeker at ettersom hun jobber med forbrukerrett har det hele veien vært viktig for henne og en naturlig del av jobben å formidle forskningen.

– Forskingen gjør ikke så mye nytte for seg hvis den ikke kommer seg ut til folket. Og skal man få til det må man nødvendigvis snakke et språk som folk forstår. Det er vel så enkelt som det.



Marte Eidsand Kjørven
under Forsker Grand Prix.
(Foto: Benjamin Waard)



Klarspråk

Jon Christian Nordrum er førsteamanuensis ved samme universitet og leder prosjektet «klarspråk i juridisk forskning og undervisning».

Klarspraksatsningen bygger på en intensjonsavtale mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet og det juridiske fakultetet ved UiO, og KMD bidrar med 30 millioner over ti år.

Nordrum mener det har vært en positiv utvikling de seneste årene, og at jusforskere har blitt «svært gode på å formidle».

Han trekker frem en rekke eksempler på kollegaer fra eget universitet, og understreker at det også er mange å nevne ved de juridiske fakultetene ved UiB og UiT, men at han naturligvis har best oversikt over egne kollegaer i Oslo.

– Hvis du ser på hvem som jobber med offentligrettslige emner på fakultetet her og kobler det opp med hvem som oftest er på Dagsnytt 18, i andre medier eller vinner formidlingspriser, er det jo nærmest storeslem til fakultetet, mener han.

– Anine Kierulf, Hans Petter Graver, Sofie Høgestøl, Anne Kjersti Befring, Benedikte Moltumyr Høgborg, Malcolm Langford, Marte Kjørven, Ingunn Ik Dahl, Jørn Øyrehaugen Sunde. Lista er lang, og det er mange andre som kunne vært nevnt.

Mer tid på formidling

Anine Kierulf skrev i 2015 i Aftenposten at «Du kan fint nå toppen i akademien uten overhodet å drive folkeopplysning». Hun skrev blant annet at hun som stipendiat ble advart mot å bruke tid på å delta i den offentlige samfunnsdebatten.

Da hun vendte tilbake som fast ansatt på fakultetet i starten av 2020 sa Kierulf til Khrono at det «virker som om kulturen for deltakelse i offentligheten og breddeformidling av vitenskapelig innsikt er større, og mer vennlig og åpen.»

Jon Christian Nordrum mener det også oppfattes som mer legitimt å bruke tid på formidling nå enn for

bare noen år siden. I tillegg opplever han at mange har blitt flinke til og tryggere på å bruke et enkelt, forklarende språk.

– Jeg vil ikke si at det er vanskeligere å formidle jussen enn andre fag, men det er viktigere å gjøre det fordi jussen i så stor grad påvirker folks liv. Vi må alle forholde oss til lover og regler. Vi har plikter som følger av lover og regler, og vi har rettigheter. Så vi er nødt til å forstå jusspråket for å kunne ta del i samfunnet, sier han.

Nordrum mener det er åpenbart at mange juridiske fagområder har et fagspråk som har utviklet seg i en retning som ligger langt unna allmennspråket, og hvor det er behov for å tenke nytt om språket.

– Jeg jobber mye med forvaltningsrett, og her er klarspråk og god formidling særlig viktig fordi forvaltninga blir større og større og det er stadig flere og flere regler borgerne må forholde seg til. I den generelle forvaltningsrettslitteraturen brukes ofte ord og uttrykk som er ganske vanskelig å forstå for mange.

Når det kommer til formidling av egen forskning mener Nordrum mange er flinke til å opplyse og uttale seg om aktuelle temaer i offentligheten, men at det varierer veldig i hvor flinke forskerne er til å informere om egen forskning.

– Det er verdt å merke seg at jusforskere sjelden når opp i konkurransen om de store pengene fra Forskningsrådet og andre. Det er det nok flere grunner til, blant annet at vi ikke publiserer så mye internasjonalt, men kanskje har det også en sammenheng med at vi ikke er så flinke til å vise relevansen av egen forskning? spør han.

– Mangler insentiver

Professor Marte Eidsand Kjørven mener en annen del av forklaringen er manglende fokus på og opplæring i formidling.

– Forsking, undervisning og formidling skal være likestilt, men i

min kontrakt står det 50 prosent undervisning og 50 prosent forskning. Når skal jeg formidle? På fritida? spør hun, og fortsetter:

– Alle disse tellekantsystemene og poengene som deles ut er knyttet til forskningen, ikke formidlingen.

Kjørven mener resultatet blir at de som trives med det og synes det er meningsfullt er mye i media og ute og formidler, mens en god del andre ikke gjør det i det hele tatt.

– Det holder ikke, synes jeg. Det bør være noen mer formelle strukturer som i alle fall oppfordrer og gir insentiver til å formidle, mener hun.

Selv forteller hun at deltakelsen i Forsker Grand Prix ga henne god opplæring og mange «knepe» når det kommer til formidling, og at hun gjennom deltakelsen ble mer bevisst på hvordan hun kan formidle komplisert kunnskap på en enkel måte.

Kjørven forteller at hun har god erfaring med de gangene hun selv har formidlet egen forskning, og opplever sjelden at hun har blitt misforstått.

– Det ligger i sakens natur at det ofte er helt umulig å bruke hverdagsspråk i forskningen, så hvis man skal formidle er man nødvendigvis nødt til å godta for seg selv at det man sier blir mindre presist, og det tror jeg er vanskelig for mange jurister nettopp fordi presisjon i språket er det vi driver med, sier professoren.

– Du må bare godta at når du skal formidle kompliserte ting kan det ikke bli 100 prosent presist, for da får du ikke formidlet det. Der tror jeg jurister kanskje skiller seg litt fra andre.

Selv er hun ikke veldig bekymret for at ting kan fremstå for forenklet, og tenker ikke så mye på hva andre jurister vil tenke om uttalelsene.

– Da har jeg jo den forskningen jeg har gjort å vise til for nyansene. De som er interessert i det faglige grunnlaget for de forenklete konklusjonene man går ut med kan jo lese den forskningen.



– Jeg vil ikke si at det er vanskeligere å formidle jussen enn andre fag, men det er viktigere å gjøre det fordi jussen i så stor grad påvirker folks liv, sier John Christian Nordrum. (Foto: Ole-Martin Gangnes)

– Må inn i timeplanen

At det er for få insentiver til å drive med formidling er kollega og professor Malcolm Langford enig med Kjørven i.

– Man har ved flere undersøkelser sett at omtrent fem prosent av forskerne ved universitetene og høyskolene står for halvparten av alle uttalelsene i media. Det mener jeg er altfor lavt, sier Langford.

I hans egen forskning på medieformidling på fakultetet fant han at

halvparten var i media en gang i året, men bare en femtedel mer enn tre ganger.

Han understreker at det er utfordrende å måle hvor mye tid en forsker bruker på formidling, da det ikke bare er hvor ofte en uttaler seg i media som spiller inn. Mange bruker også tid på å sitte i utvalg, holde foredrag og skrive blogger – som er mindre synlig for allmenheten.

Han sier det er mange meninger om årsaken, og tror ikke en årsak ale-

ne kan forklare det hele. Han peker likevel på at manglende insentiver fra arbeidsgiver er en viktig faktor.

– Det er mange flotte festtaler om formidling, men når du ser nærmere på hverdagen til en forsker ser du raskt at det må bygges mer inn i timeplanen hvis det skal fungere, mener han.

Selv begynte han å formidle og uttale seg utfra det han kaller en «pliktfølelse».

– Det var ikke naturlig for meg til å begynne med, spesielt ikke å uttale meg på norsk, sier Langford, som opprinnelig er fra Australia.

– Man må også regne med at det kan bli litt tøff av og til. Jeg husker det som ubehagelig da jeg hadde uttalt meg om romfolks rettigheter, og jeg fikk en storm av stygge meldinger i sosiale medier, forteller han.

Langford opplever at en del forskere er usikre og bekymret for å få spørsmål de ikke ønsker å svare på, men tror god trening og kursing og støtte fra kollegaer kan ta bort mye av denne usikkerheten.

– En annen ting er at jurister kan være harde mot hverandre, og mange synes det er ubehagelig – og derfor frykter å ta ord i offentligheten. Det er viktig med kritikk og debatt, men vi bør unngå personangrep og tenke på debattklimaet vi også, sier professoren.

A woman with short brown hair, wearing a dark blue ribbed dress with cutouts on the sleeves, is seated in a black chair. She is smiling and looking towards the camera. In front of her is a small white round table with a black microphone on a stand and a grey mug. The background is a large bookshelf filled with many books, mostly in dark blue and gold covers. The floor is made of light-colored wood.

FORSKEREN FORTELLER

Setter rettsstaten i fokus

A man with a beard, wearing a dark suit, white shirt, and a patterned tie, is seated in a chair. He is holding a piece of paper in his hands. In front of him is a microphone on a stand. The background is a large bookshelf filled with many books. A circular gold-colored plaque is visible on the bookshelf behind him. The text in the top right corner identifies him as Professor Ragna Aarli and mentions a seminar about the EMK's significance for Norway.

Ragna Aarli og Eirik Holmøyvik
under et seminar om EMKs
betydning for Norge.
(Foto: UiB)

Professor Ragna Aarli forsker på selve rettsstaten – og kaller det juridisk grunnforskning. – Det at domstolen og rettssystemet skal samspille med et større samfunn har alltid vært en drivkraft i det jeg har jobbet med i forskningen, sier Aarli, som ønsker å bidra til å gjøre jussen mer ekstrovert.



Ole-Martin Gangnes

Sammen med professorkollega Eirik Holmøyvik leder Ragna Aarli forskergruppen for rettstat ved Universitetet i Bergen. Forskergruppen «forsker på kvaliteten, effektiviteten og legitimiteten til vernet om individ- og samfunnsinteresser i de forvaltnings-, domstols- og lovgivningsprosessene som bruker og skaper rett i rettsstaten», som det heter i universitetets presentasjon av gruppen.

– Litt av ideen bak forskergruppen, som vi startet opp i 2018, er at vi vil drive juridisk grunnforskning. Altså utforske selve grunnlaget for å skape og bruke rett i moderne rettstater og dermed demokratier. Tanken er at vi skal se på de sentrale institusjonene – lovgiver, domstolene og forvaltningen – og vurdere kvaliteten, effektiviteten og legitimiteten til disse institusjonene, sier hun.

– Hvis vi ikke kan gi noen svar, er det jo vanskelig å gi noen råd om hvordan vi skal kunne utvikle rettsstaten og hva som er faresignalene.

Da forskerne startet opp rettstatssatsingen, så de at det var forholdsvis lite forskning på helt grunnleggende rettslige institusjoner i samfunnet.

– Det falt også sammen med utviklingen av rettsstatlige utfordringer i Europa. Dessuten har det vært et økt fokus på betydningen av rettstaten også her hjemme. Alt dette har vært noe av bakgrunnen for arbeidet, sier Aarli, som også satt i Domstolkommisjonen, som leverte sin NOU i fjor.

Premissene for forskningen er ønsket om en rettstat – og at lovgiver, domstoler og forvaltning er helt sentrale institusjoner for å opprettholde og bevare den.

– Samtidig er ikke rettstaten en konstant størrelse. Alle samfunn har hatt en konfliktløsningsmekanisme og domstolene er en av de eldste samfunnsinstitusjonene vi har. Vi har en slags tese i forskergruppen om at domstolene på en måte må gjenoppfinnes for å kunne svare på

de rettsstatlige forventningene som et demokrati har i vår tid.

Og når man skal undersøke om domstolene møter det tjenestebehovet for konfliktløsning som vår tid har, sier Aarli, må man se på hele systemet og stille spørsmål som; hvordan rekrutteres dommere, hvilke oppgaver har dommere, hva må partene gjøre, hva brukes saksbehandlere og utredere til, hvordan skjer fagutvikling i domstolene og hvilken betydning har domstolenes avgjørelser på rettsutviklingen?

Vi har en slags tese
i forskergruppen om at
domstolene på en måte
må gjenoppfinnes

Internasjonalt prosjekt

– Også er det noen internasjonale rettslige normer som legger føringer for hvordan domstolene skal arbeide. Noen kriterier må oppfylles, men så er det opp til nasjonalstatene å rigge seg hensiktsmessig med ordninger som kan løse kravene. Det at vi begynte å se på dette komparativt og hvordan man har gjort det i andre land, var bakgrunnen for et internasjonalt prosjekt som nå er avsluttet med en bok vi ga ut i fjor høst.

Forskergruppen arbeidet fra 2018 til 2020 med prosjektet som hadde flere samarbeidspartnere.

– Vi kartla reformprosjekter knyttet til domstolene i fem land. Tyskland og England som europeiske representanter for litt forskjellige tradisjoner og «civil law» og «common law». Og Slovenia og Norge som to mindre land, der Norge egentlig ligger nær England i tradisjon, mens Slovenia har mer fulgt den tyske modellen. Også hadde vi med Kina, der man først etter Mao proklamerte

at «rule of law» skal være styrende. Kina er jo for tiden nærmest et laboratorium for hvordan arbeid med å implementere vestlige normsett for rettstat i en kultur som ikke har hatt tradisjonen kan kollidere med vår forståelse av grunnprinsipper – som for eksempel at domstoler skal være uavhengige.

– Vi arrangerte blant annet en konferanse i Beijing med dialog mellom dommere og akademikere. Vi hadde med oss Magnus Matningsdal og Wenche Elisabeth Arntzen fra Høyesterett i Norge.

Demokratisk forankring

– *Hva har dere funnet i prosjektet?*

– Det er noen felles hovedutfordringer knyttet til utvikling av domstoler i vår tid, selv om det er veldig forskjellige systemer. Det går på hvordan man kvalitetsforbedrer prosessen og rettsavgjørelsene. Vi har sett ulike modeller for spesialisering og utvikling.

Aarli sier at man i Europa har sett en tendens der «best practice rules» utvikles i academia uten demokratisk forankring og tvisteløsningsmodeller som utvikles av internasjonale grupper av dommere eller av akademikere – og ikke av lovgiver.

– Vi så også på effektivisering av prosessene. Det er et gjennomgående fellestrekk i alle systemene at det er mer bruk av utredere og assistenter.

Dessuten er teknologi- og digitaliseringskomponenten en felles utfordring.

– Her så vi noen interessante trekk knyttet til at systemene i Norge og England har et mindre byråkratisk domstolsystem – uten en egen dommerutdanning og der aktørene kommer fra et profesjonelt juridisk arbeidsliv før de kommer til domstolene. I Norge foretrekker vi at man rekrutterer dommere med ulik fagbakgrunn. Dette viser seg å være systemer som har vært mer åpne for endringer av arbeidsprosesser. I England har det vært en veldig stor satsing på digitalisering.

– I Tyskland er det en annen rekruttering av dommere?

– Der rekrutteres dommere rett fra studiet og inn i en dommerutdanning. Du begynner gjerne som dommer som 25-åring og har et helt liv i domstolene – gjennom rekrutteringsordninger til høyere domstoler osv. Det gir en annen dommertype.

Det er også ulike rettstradisjoner når man vurderer rettskilder.

– Selv om vi i Norge ikke har en like sterk prejudikatlære som i engelsk rett, anses Høyesteretts rettsavgjørelser å ha en normdannende funksjon. Det er rettskilder. Men i Tyskland ser man ikke på rettspraksis som en rettskilde. Domstolene skal bruke de normene som er demokratisk vedtatt som rettsgrunnlag og gjerne heller støtte seg på professorer enn på dommere som autoriteter på tolkning. Det er kanskje lettere å forstå når man ser på skoleringen av dommerne; de er relativt unge når de kommer inn i systemet og har liten autoritet i utgangspunktet.

– Men selvfølgelig; de formelle ordningene og hvordan det er i praksis er ikke nødvendigvis helt likt. Spør du en tysk dommer om de har noen prejudikatlære er svaret nei, men de legger jo samtidig til grunn tidligere avgjørelser også der.

Offentlig rettsutvikling

Et fellestrekk er også at synet på domstolenes rolle som samfunnets beste tvisteløser utfordres.

– Når man ser på domstolenes relevans, er det gjerne to problematiske sider som går igjen: det ene handler om økonomi, altså om det finnes rettshjelpsordninger som gjør at man faktisk har lik tilgang til rettssystemet. Også har du den markedsmessige siden som gjelder hva som er foretrukket forum for tvisteløsning i samfunnet.

I Norge har man valgt å legge en høy grad av tvisteløsning i forvaltningssaker til nemnder.

– En så stor grad i bruk av nemnder for forvaltningssaker er litt sær-



Ragna Aarli. (Foto: UiB)

norsk, men det som er knyttet til bruk av alternativ tvisteløsning på andre felt er ikke særnorsk. Det kan være mange og gode grunner til at man velger andre løsninger, men ulempen er at enkelte rettsfelt ikke blir gjenstand for offentlig debatt. I Domstolkommisjonen var et av temaene hva man ønsker skal være en del av den offentlige rettsutviklingen. Da må det komme saker inn for domstolene, slik at man kan ha en mer åpen diskusjon om hvordan rettsreglene på feltet skal utvikles.

En annen hovedutfordring forskerne trakk ut av prosjektet er knyttet til det at rettsutviklingen er internasjonal.

– Det at vi i sterkere grad har fått felles europeiske normer krever

at det ikke bare er felles politisk dialog, men også at det er en dialog mellom dommere og mellom akademikere om rettsutviklingen. Det betyr at også på internasjonalt plan skjer en del av rettsutviklingen uten en demokratisk forankring.

– *Hvilken betydning har denne forskningen?*

– Vi ønsker å få til en bred samfunnsdiskusjon om de helt grunnleggende premissene for hvordan de sentrale institusjonene våre fungerer. Hva skal vi gjøre for å utvikle og sikre legitimitet for institusjonene våre? Vi tror på dem som gode verktøy, men det er jo ikke sikkert det er optimale verktøy slik de er i dag. Da må vi se på hva som kan gjøres for å møte utfordringene.

Skriftlighet

– *Dere har sett at teknologi og digitalisering er en felles mulighet og utfordring. Det gjelder vel ikke minst her i Norge?*

– Ja, og her har koronasituasjonen gitt oss mange erfaringer. Det er et viktig poeng at domstolen er en tradisjonsbærer og et stabiliserende element i rettstaten, og at det ikke skal være lett å endre arbeidsprosene der. Men når vi ser på den midlertidige loven vi fikk i mai i fjor – med tilpasninger av prosessregverket og adgang til fjernmøter og fjernavhør i tilfeller der det er nødvendig og ubetenkelig, og større adgang til mer skriftlig behandling når det er forsvarlig – der håper jeg at vi sitter igjen med erfaringer som viser at det kan være ubetenkelig i flere situasjoner enn før korona slik at det er noe man vil utnytte i større grad enn tidligere.

Økt skriftlighet var også et tema for Domstolkommisjonen.

– Prinsippene våre for bevisvurdering i prosessen, med veldig sterk vekt på muntlighet og bevisumiddelbarhet, samsvarer ikke helt med måten vi ellers erverver kunnskap på i dag og hvordan vi lærer, husker og forstår. Vi har en helt annen lesekunnskap blant folk i dag enn det man hadde da prosessreglene ble utviklet på slutten av 1800-tallet.

– Jeg håper frykten for digitalisering er dempet litt. Det handler stort sett om å bruke teknologi til å støtte arbeidsprosesser. Det handler ikke om robotdommere, men om å gi dommere verktøy til å løse oppgaver mer effektivt.

– *Det er vel også et enormt potensial i å tilgjengeliggjøre avgjørelser fra domstolene på en annen måte?*

– Ja, det er det. Domstoladministrasjonen arbeider med dette. I dag er bare rundt en prosent tingrettsavgjørelser tilgjengelig gjennom betalingstjenester som Lovdata og Rettsdata. Ellers er den eneste måten å få innsyn i dommer på, å henvende seg til den enkelte domstol. Men likevel; Norge har faktisk

kommet ganske langt når det gjelder digitalisering sammenlignet med andre. Vi ligger ikke så verst an når det gjelder samhandling, men det er mye igjen og man må se på hele arbeidsprosessen.

– *Kunstig intelligens kommer jo også?*

– Ja, men det krever et stort volum av saker av samme type for at det skal ligge en stor gevinst i det. Det er litt utfordrende for Norge. Dessuten gjør måten data lagres på i domstolene det vanskelig. Det er nok et godt stykke igjen på flere områder, men jeg synes det er ganske god fremdrift og positiv holdning til å ta i bruk digitale verktøy.

Også på internasjonalt plan skjer en del av rettsutviklingen uten en demokratisk forankring

Skal samspille

– *Hvor kommer din interesse for dette fagområdet fra?*

– Min grunnleggende interesse for rettstatsforskning handler om at jeg alltid har vært opptatt av åpenhet og samhandling mellom rettssystemet og resten av samfunnet. Det kan ha litt å gjøre med at jeg var utdannet medieviser før jeg studerte juss. Jeg skrev også en doktoravhandling om publikums adgang til innsyn i straffesaker. Det at domstolen og rettssystemet skal samspille med et større samfunn har alltid vært en drivkraft i det som jeg har jobbet med i forskningen. Jeg har jobbet med åpenhet i domstolene, men også en del med bevisrett og blant annet forsket på bruk av DNA-bevis.

– Når juristene er avhengig av annen type kunnskap for å komme

frem til en løsning – der begynner problemstillingene å bli veldig interessante. Da må man kommunisere på en annen måte. Det er også litt derfor jeg er opptatt av digitalisering – der er det også snakk om å kommunisere på et annet språk enn det vi er vant til. Jeg har kanskje en ambisjon om å gjøre jussen mer ekstrovert.

– *Har du noen tanker om formidling av juridisk forskning?*

– Formidling er en veldig viktig oppgave man har som forsker, men det er samtidig ganske krevende. Det juridiske fagfellesskapet har ganske høye krav til presisjon. Det er nok mange av oss som er bekymret for presisjonsnivået på det som formidles når vi blir gjengitt. Den frykten kan fungere litt som en sperre både for deltakelse i offentligheten og det er synd. Jeg kjenner det igjen på meg selv.

– *Hva bør det forskes mer på innen ditt felt?*

– I forskergruppen har vi snakket om at vi gjerne skulle sett mer forskning på lovgivningsprosesser. Det er veldig viktig og det er lite forskning som er gjort der.

– *Hvordan er det med rammevilkår og finansiering av juridisk forskning?*

– Vi opplever det som vanskelig å nå frem i Forskningsrådet fordi det ikke finnes et eget programområde for juridisk forskning. Vi blir plassert sammen med samfunnsvitenskap og møter evalueringspaneler med samfunnsvitenskapelige forskere som ofte ikke ser på juridisk metode som en vitenskapelig metode. Det er en reell utfordring.

– Dette er ikke unikt for Norge. Kolleger i andre land snakker om mange av de samme utfordringene når det gjelder finansiering.

Juridisk forskning er en investering i rettssikkerhet

Når Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen melder om rekordstor søknad til forskerlinjen, er det gledelig. I et samfunn som i stadig større grad rettsliggjøres gjennom til dels komplisert regelverk, og med et rettsskildebilde i endring ved større tilsnitt av internasjonale regler, bør det være økende behov og etterspørsel både etter jurister forskerkompetanse og jurister med doktorgrad. Ikke bare som grunnlag for forskerrekruttering, men også som etterspurt kompetanse både i privat og offentlig sektor.

Og ikke minst, som samfunn er vi på alle måter tjent med å ha et høykompetent rettsvitenskapelige fagmiljø som deltar i den demokratiske debatt på områder av stor samfunnsmessig betydning, nå sist illustrert gjennom debatten omkring koronalongivningen og viktige rettsstatlige prinsipper.

Når Hans Petter Graver så vel fortjent fikk Akademikerprisen 2020, blant annet for sin tydelige kritikk av saksbehandlingen og innholdet i regjeringens forslag til fullmaktslov som ble utarbeidet da koronapandemien kom til Norge i mars 2020, forteller det oss nettopp dette: Juss er ikke bare for jurister; juss er av stor samfunnsmessig verdi.

Juristforbundet har som en del av sin politiske plattform at vi skal arbeide for: «Kunnskap om lover og regler må vektlegges i all utdanning, forskning og yrkesutøvelse, slik at myndigheter, virksomheter og enkeltpersoner får økt kunnskap om lover og rettssystemets funksjon og betydning».

For å bygge kunnskap, trenger vi forskning. Det er derfor all grunn til å lytte når de juridiske fakultetene over lengre tid har påpekt manglende interesse for og satsning på juridiske forskning, dertil også finansieringskriterier som ikke treffer den rettsvitenskapelige forskningen i sin særegenhet. Å bygge kunnskap om hva som er gjeldende rett i et samfunn i endring, og med en mye større grad av internasjonalisering, er ikke bare av interesse for de juridiske forskningsmiljøene – det er av stor betydning for oss som samfunn.

Det er derfor alarmerende når de rettsvitenskapelige miljøene opplever liten interesse for og satsning på juridisk forskning. Det handler om å bygge kunnskap på områder som i bunn og grunn angår folk flest.

Manglende investering i forskning og kunnskap på det rettsvitenskapelige området kan koste dyrt, noe dessverre EØS-skandalen kan være et brutalt eksempel på.

Juristforbundet deler bekymringen de juridiske fakultetene uttrykker omkring manglende satsning på rettsvitenskapelig forskning.

Investering i juridisk forskning er investering i vår alles rettssikkerhet.



Forskere med appetitt på havrett

I løpet av få år har Norsk senter
for havrett ved UiT opparbeidet
internasjonal anerkjennelse og satser friskt
på en stadig bredere rettsvitenskapelig
forskning innen ulike områder av havretten.

 Tore Letvik



Forskergruppen består av et tjuetalls forskere fra mange ulike land. (Foto: UiT)

For uinnvidde høres havrett kanskje umiddelbart ut som noe lett og lekert som er hentet opp av havet og servert på en tallerken. I virkeligheten består havretten av komplisert juss og på havrettssenteret bedrives forskningsprosjekter som utreder nasjoners ferdselsrett i havområder, om miljøhensyn er ivarettatt i fiskeriretten og hvordan plastforurensning i havene skal reguleres.

Bygde opp senteret

Leder for Norsk senter for havrett, professor Tore Henriksen var med på etableringen av senteret, som inntil 1. september 2019 bar navnet «K.G. Jebsen-senter for havrett». Senteret ble etablert høsten 2013 og var et samarbeid mellom stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen og UiT Norges arktiske universitet, med Fridtjof Nansen Institutt som konsortium-partner.

Havrettssenteret er lokalisert på det juridiske fakultet ved UiT.

Vi ber Henriksen om ytterligere informasjon for å bli bedre kjent med den relativt ukjente juridiske tematikken:

– *Hva er havrett, og hvilken betydning mener du det har at Norge har forskningsprosjekter innen dette feltet?*

– Havrett er folkerettens prinsipper og regler om staters kompetanse, ►

rettigheter og plikter i forhold til tilgang til og bruk av havet og dets ressurser. Et eksempel: Havretten gir kyststater som Norge suverenitet over territorialfarvannet, som strekker seg ut til 12 nautiske mil fra kystlinjen. I territorialfarvannet har andre stater bare en ferdselsrett, betegnet som uskyldig gjennomfart. Ellers har kyststaten full rådighet over sonen og dens ressurser. Utenfor territorialfarvannet finner vi den økonomiske sonen, som går ut til 200 nautiske mil fra kystlinjen. Her har kyststaten eksklusiv råderett over naturressursene, være seg fisk eller olje. De fleste av havrettens regler er nedfelt i havrettstraktaten fra 1982 hvor Norge og rundt 160 andre stater er parter, sier Henriksen.

Etterlyser mer rettsforskning

Norsk senter for havrett har til sammen 20 ansatte, derav åtte professorer/førsteamanuenser, ni PhD-studenter og fire postdoktorer. Halvparten er kvinner, noe som anses å være eksepsjonelt på et tradisjonelt mannsdominert fagområde. Som havene, går forskningen på tvers av landegrenser og kontinenter.

– Forskernettverket vi har etablert samarbeider med andre forskere og institusjoner i så å si alle verdensdeler, sier Henriksen som nevner Canada, Singapore, Kina og Tyskland som nasjoner med havrettsforskere de samarbeider med.

– *Norge er et land som er internasjonalt kjent for næringer knyttet til havet, som oljenæring og fiskeri. Mener du dette øker betydningen av at vi ligger i front når det gjelder forskning innen havrett, og i så fall hvorfor?*

– Senteret ble delfinansiert av Stiftelsen K.G. Jebsen i årene 2013-19. Bakgrunnen for at stiftelsen satte av midler til havrettsforskning, var nettopp det spørsmålet reiser. Norge er på mange måter en stormakt i havspørsmål, med stor handelsflåte og omfattende fiskerier, men relativt begrenset med rettsforskning. Det er ikke særskilt for havrett, det er relativt lite rettsfors-



Tore Henriksen er leder for havrettssenteret i Tromsø. (Foto: UiT)

kning generelt eller innen alle rettsområder, selv om det har økt de siste årene. Med støtten fra Stiftelsen og andre midler, har vi vært i stand til å øke forskningen både kvantitativt og kvalitativt innen havrett. Det har ikke vært noen ulempe at Norge er en havnasjon. Etter hvert har vi også fått god kontakt med næringen og beslutningstakere.

– *Hvilke former for juridisk forskning drives ved Norsk senter for havrett?*

– Tematisk bedriver vi rettsvitenskapelig forskning, innenfor ulike områder av havretten og kan nevne noen få av mange prosjekter vi arbeider med. For eksempel forskning rundt Russlands lovgivning for skipsfart i sine arktiske farvann og forholdet til havretten, eksempelvis ferdselsretten, om og hvordan

miljøhensyn er gjennomført i norsk fiskerirett, hvordan regulere plastforurensing i havene og regelverket for havområdene som ligger utenfor nasjonal jurisdiksjon.

Mange søkere fra andre land

– *Hvilke utfordringer står man overfor innenfor juridisk forskning og havrett i årene som kommer?*

– Det er en evig bekymring om tilstrekkelig med midler og søkere til stillinger. Mange av søkerne til våre PhD- og postdoktorstillinger kommer fra andre land. Det er bra, fordi det viser at vi er et internasjonalt forskningssenter. Men jeg skulle ønske at det var flere med norsk utdanningsbakgrunn på søkerlistene. Ellers er det ønskelig at Forskningsrådets programmer blir utformet slik at de

blir mer relevante for rettsforskning. Forskningsmessig tror jeg at utfordringene som følge av klimaendringers effekt på havet og det marine miljø og geopolitiske spenninger, som eksempelvis Kinas framvekst, vil utgjøre de største forskningsutfordringene for havrettsforskere.

– *Dere fikk nylig 30 millioner av UiT for å bli et såkalt Aurora-senter, hva innebærer det, rent praktisk?*

Det gir oss mulighet til å ansette flere forskere og få mer forskning, dette omfatter flere PhD og postdoktorstillinger, sier Henriksen, som i et intervju med UiT sin egen nyhetsside i begynnelsen av januar i år fortalte følgende om milliontildelingen til havrettssenteret:

– Vi er selvfølgelig veldig glade for at vi nådde opp til å bli Aurora-senter, og vi har fått veldig gode faglige vurderinger fra komiteén. Dette passet veldig bra, siden midlene vi hadde fra Jebsen-stiftelsen gikk ut i 2019, sa Henriksen som fortalte at tildelingen av status som et UiT Aurora senter vil gjøre Norsk senter for havrett i stand til å videreføre og -utvikle havrettsforskningen sin.

Formålet med det nye senterprosjektet er foreta systematiske undersøkelser av hvilke grenser og muligheter gjeldende havrett har til å oppnå målsetningene om bærekraftige hav. På bakgrunn av disse undersøkelsene skal forskningen identifisere mulige fremtidige utviklingstrekk.

– Nå kan vi holde fram med aktivitet, ansette PhD 'er og post doc'er og fortsette å drive fram ledende nasjonal og internasjonal forskning, sier Henriksen.

I tillegg til en rekke fast og midlertidige vitenskapelige ansatte som allerede er tilknyttet havrettssenteret, vil senterprosjektet føre til ansettelse av en førsteamanuensis, fire postdoktorer og tre stipendiater.

Henriksen forteller at forskere ved senteret også nettopp fikk midler til et prosjekt fra Forskningsrådet, og at dette vil bidra ytterligere til masse aktivitet.

– Vi kommer til å ha et sterkt fokus på tverrfaglig samarbeid med andre fagmiljøer framover, sier Henriksen.

Sosialt og økologisk press

Til UiTs nyhetsside forklarer han at havrett kort kan beskrives som det sett av internasjonale regler som regulerer staters rettigheter og plikter i forhold til havets ressurser og annen bruk av havene. Kyststatene har fått kontroll over naturressursene i sine nære havområder, mens størsteparten av havene er felles for alle statene.

I dagens rettssystem
er det de rike og ressurs-
sterke statene som har
tilgang til ressursene
i fellesområdene.

– Bakgrunnen for og styrende for forskningen er flere utviklingstrekk som utfordrer havretten: Først de omfattende sosiale og økologiske press som havet utsettes (for) blant annet ved klimaendringer, overfiske, tap av biologisk mangfold og forurensing. Videre har ny økologisk kunnskap reist spørsmålstegn ved havrettens organisering i geografisk definerte soner som i begrenset grad tar hensyn til at sonene er knyttet sammen gjennom økologi og andre faktorer, sier Henriksen.

Han forklarer at det også reises spørsmål om hvordan havretten er egnet til å bidra til økt rettferdighet mellom stater og til å håndtere politiske spenninger.

– I dagens rettssystem er det de rike og ressurssterke statene som har tilgang til ressursene i fellesområdene. Stormakter søker økt innflytelse også på havene, noe som

utfordrer havretten, sier rettsforskeren. Han forteller at disse forskningstemaene krever at rettsvitenskapelig metode utvikles, og blir mer åpen for å ta inn perspektiver fra andre vitenskaper som historie, geografi og økologi. Senterprosjektet vil bestå av en rekke delprosjekter som ser på egnetheten til organiseringen av havretten i soner, som drøfter hvordan stater suverenitet bidrar til/hemmer bærekraftig forvaltning av havene og regelsettet som gjelder for havets fellesområder, hvor ingen enkeltstat har eksklusiv myndighet.

Søker om å få bli Senter for fremragende forskning

Før julen 2020 søkte Norsk senter for havrett Forskningsrådet om å bli ett av landets «Sentre for fremragende forskning» (SFF). Hvert femte år åpner Norges forskningsråd (NFR) for søknader om å bli SFF, og har denne gang hele 1,75 milliarder kroner til fordeling på sentre som får sine søknader godkjent.

– *Kan du kort fortelle begrunnelsen for å søke, og hvor mye dere har søkt om?*

– En årsak til at vi søker, er at midlene fra NFR og de som UiT bidrar med, vil gi oss et større handlingsrom i valg av forskningstemaer og mulighet til å foreta forskning over lenger tid. Et SFF senter kan få 10 års finansiering. Det er en lang vei dit og først i slutten av mai får vi vite om vi går videre til neste fase og får sende inn en fullstendig søknad. De beste av de som sender inn full søknad, går videre til intervju. Sjansen for å lykkes er relativt liten. Men summen vi har søkt om er rundt 138 millioner kroner. I tillegg kommer bidrag fra UiT og så forventes det at senteret skaffer annen ekstern finansiering i løpet av tiårspenningen, fra blant andre Norges forskningsråd og EU. Så totalbudsjettet blir nok betydelig større.

Korona og smittevernlov gir nye problemstillinger

Helserett har de siste årene blitt stadig mer populært blant jusstudentene, og i takt med digitaliseringen øker antallet juridiske problemstillinger innenfor helsesektoren. Det siste året har koronapandemien vist oss hvor viktig helserett er for oss alle, mener jusforsker Anne Kjersti Befring.



Tuva Bønke Grønning

– Bestemmelser i helselovene kan være skrevet for en annen situasjon enn de mulighetene og utfordringene som oppstår med den raske medisinske utviklingen. Både internasjonalt og nasjonalt skjer det store ting på kort tid nå, sier førsteamanuensis Anne Kjersti Befring.

Hun har ansvar for helserett og «life science» ved det juridiske fakultetet ved Universitetet i Oslo og har fordypet seg i det stadig mer omfattende feltet helserett siden 2014.

De siste årene har hun holdt smekkfulle kurs for jurister og i 2020 valgte 300 jusstudenter ved UiO helserett som valgfag.

I løpet av årene som helserettsjurist har Befring blant annet vært med på prosjektet Big Med og IKT Pluss. Hun har også skrevet en doktoravhandling om «Genetisk kartlegging som grunnlag for persontilpasset medisin.»

Gjennom både IKT Pluss og Big Med, som er et av Norges største forskningsprosjekter, har hun bidratt med å identifisere problemstillinger og foreslå lovendringer i takt med utviklingen av medisinen.

– Det har nok tidligere vært en tendens til at man som medisiner har vegret seg for å tenke at faget har noe med juss å gjøre, eller at det er behov for rettsvitenskapelig forskning, men så har man møtt på den ene juridiske barrieren etter den andre, sier Befring.

– Jeg opplever imidlertid at medisinerer jeg har samarbeidet med har fått stor interesse for rettsvitenskap.

Hun peker på at jussen spiller inn i mange områder av helsearbeidernes og forskernes hverdag: behandling av mennesket, opplysninger om mennesker og biologisk materiale, retten til helsehjelp, frivillighet og tvang, smittevern og mer.



Anne Kjersti Befring
(Foto: Annemor Larsen, VG)

Rettslige spørsmål under pandemien

At helserett er noe som påvirker og er viktig for oss alle, har koronapandemien og smittevernloven vist oss tydelig det siste året, mener Befring.

– Vi har oppnådd kunnskap om dette RNA-viruset og stadige endringer (mutasjoner) gjennom at det kartlegges genetisk. Det har gjort det mulig å utvikle vaksiner og å fastslå kjennetegn med de ulike typene av virus. Man må kartlegge både genetikken til viruset og genetikken til menneske for å finne ut av hva som kan hjelpe oss å behandle mennesker som blir alvorlig syke av sykdommen, sier hun.

– Underveis i pandemien har det oppstått rettslige spørsmål om retten og plikten til å dele denne kunnskapen mellom helsevirksomheter og land. Det reguleres både av internasjonale konvensjoner, personvernforordning og nasjonal lov.

Befring viser til at det diskuteres hvordan forskningsresultater ved behandling av alvorlig syke pasienter skal deles, hvordan lovene skal tolkes når pasienten også er forsøksperson, og sammenhenger mellom retten til forsvarlig behandling når man er ute av stand til å samtykke, og nødvendig behandling av helseopplysningene. Det er mange hensyn som spiller inn.

– Behandling av alvorlig syke med covid-19 illustrerer hvorfor land samarbeider om deling av den kunnskapen som opparbeides underveis. Flere av disse pasientene har blitt lagt i kunstig koma, og ulike metoder prøves ut i håp om at det kan ha positiv effekt, sier Befring.

Dersom en helsevirksomhet opparbeider verdifull erfaring med en metode kan deling av denne kunnskapen føre til at pasienter andre steder får samme behandling.

– Deling av kunnskap om hva som kan ha effekt er en viktig del av det samarbeidet om å utvikle ny kunnskap. Det oppstår spørsmål om hvem som får tilgang til nye metoder som kan være livreddende og

om rettigheter også kan gjelde klinisk utprøving, sier hun, og fortsetter:

– Ved genetisk kartlegging oppstår det spørsmål om pasienten kan takke ja til et behandlingstilbud uten å kjenne til genetiske resultater som danner grunnlaget for tilbudet, det vil si funn som dreier seg om egen genetikk, og hvordan resultatet skal behandles.

Befring skrev om dette temaet i sin doktoravhandling, og har siden veiledet flere studenter som både har skrevet om retten til behandling, rettigheter til å beskytte seg mot informasjon, og reguleringer moderne medisin. Høsten 2020 skrev en masterstudent om retten og plikten til å dele forskningsresultater fra kliniske forsøk.

– Det kan være krevende å skrive om nye juridiske temaer som få har skrevet om tidligere, men min erfaring er at det kan være motiverende å prøve seg som «forsker» og at det premieres.

Jeg opplever at medisinerne jeg har samarbeidet med har fått stor interesse for rettsvitenskap

Epidemier og antibiotikaresistens

Med pandemien oppstår det problemsstillinger som er ukjent for de fleste, selv om lovgivningen bygger på erfaringer med epidemier og ordninger for sosial distansering. Samtidig reises det grunnleggende spørsmål om hvordan vi skal vurdere hva som er nødvendige og forholdsmessige tiltak for å beskytte befolkningens liv og helse, og på bekostning av frihetsrettigheter.

Befring mener at det er viktig at jurister engasjerer seg og viser til en

rekke temaer som er relevante å diskutere, alt fra smitteapper til spørsmål om «portforbud».

– Det er viktig med debatt og forskning. Vi må opparbeide kunnskap om pandemien og alle reguleringer som ble vedtatt, blant annet for å videreutvikle lovgivningen. Dessverre vil det nok oppstå utfordringer med nye epidemier eller pandemier i vår generasjon, mye på grunn av miljøutfordringer, tror Befring.

Hun trekker også frem økende antibiotikaresistens som en stor utfordring, som også kan gjøre det aktuelt med nye inngripende tiltak for å beskytte befolkningen i fremtiden.

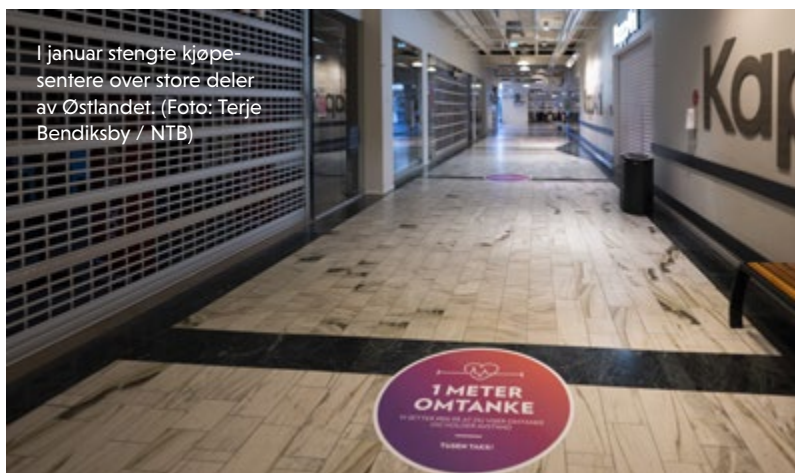
– Å forstå alvoret av antibiotikaresistens kan være utfordrende. De faktiske konsekvensene kan være at vi ikke er i stand til å behandle infeksjonssykdommer og andre sykdommer, for eksempel kreftbehandling, lenger. All avansert medisin baserer seg på antibiotika. Dette vil påvirke hvordan helsetilbudet utformes, og plikter og rettigheter i denne sammenhengen, men dreier seg samtidig om grunnleggende miljøutfordringer.

– Ikke gode nok på å klargjøre faktagrunnlag

En annen utfordring Befring mener å ha sett tydeligere under pandemien er noe hun var innom i sin egen doktoravhandling i 2019, nemlig hvordan jurister forholder seg til fakta som en del av juridisk metode.

– Jeg sier ofte at jurister ikke er gode nok til å klargjøre hvilket faktagrunnlag vi bruker når vi for eksempel konkluderer med om det er hjemmel eller ikke, og dette har virkelig vist seg å slå til under pandemien, mener hun.

Hun mener å ha sett noen rare utspill under pandemien, som kan skyldes uenighet om hvilken trussel pandemien representerer. Det er ikke alltid klart om uenigheten skyldes vurderinger av den faktiske situasjonen.



– Hva betyr det at vi rammes av en global pandemi? For å kunne benytte smittevernloven må det vurderes hvordan viruset kan kategoriseres etter legaldefinisjonene i smittevernloven. Denne loven kan ikke benyttes for sykdommer som ikke er allmennfarlig og flere bestemmelser er forbeholdt «alvorlige utbrudd av allmennfarlige smittsomme sykdommer. I denne situasjonen har Stortinget gitt svært vide fullmakter.

Reagerer intuitivt

Befring mener jurister ofte reagerer på refleks.

– Vi skal være beskyttere av rettsstaten og spørsmålet er hvordan de grunnleggende rettighetene til frihet og beskyttelse mot skadelige virkninger av pandemien skal avveies, sier hun.

– Selv om det ikke fremgår tydelig av Grunnloven at retten til beskyttelse av helse hører til menneskerettigheten, må det tas med i avveiningene. Jeg mener at det er kunstig å skille klart mellom rettstaten, demokratiet og menneskerettigheter, når inngrep under en pandemi skal vurderes. Menneskerettigheter er en del av rettsstaten og det er ikke slik at det kun er domstolene som håndhever rettsstatens prinsipper, noe jeg er inne på i min doktoravhandling.

Befring trekker frem arbeidet med koronaloventen som et eksempel

på hvordan hun mener jurister reagerer intuitivt.

– Det er jo viktig å få en parlamentarisk forankring under en krise, selv om regjeringen har fullmakter til å beskytte landet og befolkningen i krig og kriser, sier hun.

Hvordan utkastet fravek mange vanlige saksbehandlingsrutiner skal få jurister til å reagere, understreker Befring, men synes likevel noen av reaksjonene var kraftige.

– Når du ser på utkastet og den endelige versjonen er det ikke de store forskjellene man skulle tro utfra reaksjonene, når man vet at de som reagerte ble fornøyd med det endelige resultatet. Det har vært en læringsprosess for oss alle.

Befring peker på at rettstaten har endret seg mye siden 1814, blant annet gjennom mer omfattende delegasjoner fra Stortinget når det gjelder lovgivningsmyndighet, både til forvaltningen og regjeringen, men også til internasjonale organisasjoner.

– Hvis du ser på Grunnloven fra 1814 tok den ikke høyde for internasjonaliseringen og veksten i forvaltningen og velferdsstaten. Den tok heller ikke høyde for nye utfordringer med miljø og helse. Disse tingene henger tett sammen, og gir nye og grunnleggende utfordringer i dag.

Debatt om retorikk

Forskere og andre som vet at de lyttes til av offentligheten bør være

forsiktige med polemisering og bombastiske utspill når det er usikkerhet om de juridiske spørsmålene, mener Befring.

– Det er nødvendig med en kritisk debatt, blant annet fordi fullmaktene i loven er så vide. Påstander om at karanteneordningen er en rettslig nyvinning og innebærer internering kan for eksempel skape forvirring, frykt eller sinne, og føre til at tiltaket ikke overholdes.

Befring har selv flere ganger kastet seg inn i debatten. I Aftenposten den 21. januar kritiserer hun retorikken i et debattinnlegg signert ni professorer i forbindelse med et nytt lovforslag om portforbud, og om karantene.

De ni professorene, blant annet jusprofessor Hans Petter Graver, skrev at «portforbud er for land som ikke stoler på innbyggerne sine». Befring mente retorikken om karantene og portforbud, kan gi næring til mistillit og konspirasjonsteorier.

«I en krise viskes skillene mellom demokratiske rettsstater og autoritær styring ut. Derfor er det spesielt viktig å opprettholde en kritisk offentlighet» svarte professorene.

Debatten fortsatte i Dagsnytt 18 den 21. januar mellom Befring og Graver. Befring sier hun mener det primære er hvordan myndighetene skal ivareta helse og liv og mener akademikere bør tenke gjennom retorikken.

– Vår rolle som academia er å blant annet diskutere myndighetenes tiltak under alle forhold. Derfor er det veldig bra at vi også har denne diskusjonen, svarte Graver i Dagsnytt 18.

Han påpeker at situasjonen ikke er hverdagskost, og at det derfor er god grunn til diskusjon.

– Det er forskjell på å diskutere innholdet av påstander og virkningen av påstander, sa Graver.

– Det vil alltid være slik at det danner seg konspirasjonsteorier om myndighetenes tiltak i visse grupper, så skulle man følge Befring her så skulle man altså ikke kritisere myndighetene overhodet.

Befring sier hun er enig i behovet for debatt og viser til at det er det hun kaller forvirrende retorikk hun kritiserer.

Til Juristen sier hun at hun mener vi kunne fått store demonstrasjoner i Norge som i Frankrike, hvor det har vært store demonstrasjoner mot både smitteverntiltak og å vaksinere seg.

– Vi må ta et ansvar for saklig formidling og kritisk debatt om smitteverntiltak uten å benytte retoriske grep som kan undergrave tilliten til det som er avgjørende for å begrense smittespredning, for eksempel karanteneordningen. Det er grunn til å diskutere lovforslaget om portforbud, men jeg reagerte på at dette forslaget ble sammenlignet med tiltak i land med en autoritær historie når dette tiltaket er knyttet til smittesituasjonen, for eksempel i Nederland og California.

Samtykke og helsehjelp

Befring trekker også frem arbeidet og prosessen med smitteappen som et tema for nærmere rettsvitenskapelig forskning.

– Denne appen ble stanset på grunn av at den ble vurdert som uforholdsmessig fordi smittenivået var lavt i juni. Hva ligger i en forholdsmessighetsvurdering? Når du skal vurdere forholdsmessighet innen helse – kan du da gjøre det uten å tenke på scenarioer for liv og mennesker? Er det bare snakk om forholdsmessighet knyttet til behandling av personopplysninger? spør hun.

Hun påpeker igjen at innenfor helse er ofte muligheten for behandling av mennesker avhengig av at man får tilgang på data, og det er ikke alltid slik at de som mottar helsehjelp er i stand til å samtykke.

– Så en overdreven bruk av samtykke kan føre til at mennesker ikke får forsvarlig helsehjelp og at de som ikke er samtykkekompetente utelukkes fra helsehjelp som inkluderer metoder som prøves ut for å gi nødvendig helsehjelp, for eksempel

immunterapi når ikke annen hjelp virker. Dette kan være brudd med diskrimineringsforbudet og likhetsnormer mener hun.

– Min påstand er at barn får et dårligere behandlingstilbud i dag fordi de i for stor grad utelukkes fra moderne medisinske behandlingsmetoder som innebærer klinisk utprøving fordi de ikke er samtykkekompetente, sier Befring.

Jusforskeren har nylig bidratt til en utredning der en av flere konklusjoner var at samtykkekompetanse ikke nødvendigvis kan være et utelukkelseskriterium og skal skrive en artikkel om rettigheter og plikter ved behandling av barn med moderne medisin.

– Vi snakker ikke om eksperimentell behandling, men å prøve ut, spesielt når det gjelder syke barn hvor man ikke lenger har noe å tilby. Med voksne som for eksempel har lymfekreft vil man prøve ut immunterapi hvis ikke annen behandling virker. Det er heller ikke holdbart å behandle barn som små voksne i denne sammenhengen, det vil si at de gis samme behandling som voksne bare i mindre doser.

Vil ha flere helsejurister

Til tross for en voldsom økning i interessen for helserett, spesielt etter pandemien, er det få jusforskere som forsker på denne typen problemstillinger i Norge, mener Befring, som har som mål å styrke rekrutteringen.

Hun mener det bør utvikles sterkere miljøer og er opptatt av å arbeide nasjonalt, nordisk og internasjonalt.

Befring leder det nordiske nettverket Nordic Permed Law, som er et nyetablert forskningsnettverk for forskere og andre jurister som jobber med spørsmål relatert til ny moderne helserett, medisinsk teknologi og persontilpasset medisin.

– I Norge blir det stadig flere helsejurister, men på universitetene er det kun noen få i Oslo, noen få i

Bergen og noen få i Tromsø. Når man ser til andre land er det flere steder etablert større forskningscentre som kun jobber med rettsvitenskapelig forskning innen helse, forteller hun.



Anne Kjersti Befring

Ansvarlig for helserett og «life science» ved det juridiske fakultetet ved Universitetet i Oslo, og har jobbet med helserett siden 2014.

Har utgitt artikkelsamling om kunstig intelligens og big data i helsesektoren. I 2019 ga hun ut boken: Persontilpasset medisin. Rettslige perspektiver, som var basert på doktoravhandlingens hennes.

Befring har ledet det juridiske arbeidet de avsluttede forskningsprosjektene: Big Med og IKT Pluss, og er med på flere nye prosjekter.

Befring leder det nordiske nettverket Nordic Permed Law av juridiske forskere og andre.

I 2021 er hun med på flere forskningssøknader som dreier seg om alt fra kunstig intelligens til hvordan pandemien er håndtert i de nordiske land, og skal gi bidrag til flere nye bøker, blant annet om kriseregulering (Høgberg, Holmøyvik og Eriksen).



JURIST
FORBUNDET



Foto: iStock.com/Group4 Studio

Du trenger ikke lete etter en bank som passer

Har du behov for rådgivning knyttet til finansiering av bolig eller sparing? Uansett hvilken livssituasjon du er i, får du svært gode betingelser i Handelsbanken som tilbyr skreddersydde løsninger som passer for deg.

Dine fordeler i Handelsbanken:

- ✓ Gode og konkurransedyktige betingelser
- ✓ En personlig rådgiver som du kan ringe direkte
- ✓ Din ektefelle/samboer får de samme gode betingelsene

Du slipper å
følge med på
renten, det gjør
vi for deg

Se alle fordelene på handelsbanken.no/juristforbundet

Stortinget glemmer de kvinnelige professorene

På talerstolen og i skriftlige spørsmål er det menn som dominerer.

 Tuva Bønke Grønning

En gjennomgang Khrono gjorde rett før nyttår av hvor mange norske professorer som er nevnt på Stortingets talerstol eller i skriftlige spørsmål i 2020 viste at kun 18 prosent var kvinner.

Ifølge avisas tall ble professorer nevnt 67 ganger, og i seks av tilfellene var det kvinner.

Jussprofessor Benedikte Moltumyr Høgberg, som er en av de seks, sier til Khrono at hun tror man ville fått ganske like tall hvis man så på saker i media.

— Det er såpass brutalt at når man ønsker å bringe autoritet inn i diskusjonen, så skyver man gjerne en høy, mørk mannlig professor fremfor seg. For det man leter etter rent psykologisk er autoritet. I dette spillet vil kun kvinner som oppfattes som spesielle autoriteter eller de som jobber med fagområder som er kvinneledominert, bli nevnt. Men i det øyeblikket man finner en mann, så velger man menn, sier Høgberg til Khrono.

På lista Khrono laget over hvem som ble nevnt på Stortinget er det tydelig jussprofessorer som dominerte i 2020.

I media

En studie publisert i 2019 hvor forskerne hadde sett på hvordan mediene fremstiller professorer ga et lignende

bilde. Sigrun Wessel Svenkerud og Brit Bolken Ballangrud, begge førsteamanuensiser ved Universitetet i Sørøst-Norge, tok utgangspunkt i 2002 artikler publisert i VG og Aftenposten.

De fant kvinnelige professorer i 21 prosent av sakene, mens 79 var mannlige professorer, skriver Kilden.

De skriver videre at de kvinnelige journalistene bruker kvinnelige professorer som kilder i 30 prosent av sakene, noe som er litt mer enn populasjonen av kvinnelige professorer skulle tilsi på tidspunktet. Tallene ble hentet inn i 2016, da det var 27 prosent kvinnelige professorer i Norge og 73 prosent menn.

Til Kilden påpeker Svenkerud at kvinnelige professorer oftere er representert i saker om for eksempel sex og samliv eller helse enn mennene. De mannlige professorene er oftere representert innen meningssjangrene.

Liten økning

Mens andelen kvinnelige førsteamanuensiser har økt fra 37 til 49 prosent i perioden 2009 til 2019, har andelen kvinnelige professorer i samme periode økt fra 20 prosent til 32 prosent, skrev Forkerforum i juni 2020.

Andelen blant nye professorer var 42 prosent kvinner.

I et notat om kjønnsbalanse i forskning skriver NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) at kvinner ofte er i flertall i starten av karrieren, men at dette avtar oppover i karriereløpet.

En oversikt Khrono publiserte våren 2020 viste at Universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø, hadde en kvinneandel på henholdsvis 33, 30 og 38 prosent blant professorene.



Photo: Peter Mydske/Stortinget

- Det finnes knapt et eneste rettsområde i norsk rett som ikke er berørt i større eller mindre grad av EØS-retten

EU-/EØS-rettsutviklingen går som regel på høygir, og det er et vell av materielle og metodiske problemstillinger som er overmodne for forskning, sier professor Christian Franklin.

 Ole-Martin Gangnes

Christian Franklin er professor ved Universitetet i Bergen og leder der, sammen med postdoktor Kristian Strømsnes, en forskergruppe innen EU/EØS konkurranse- og markedsrett.

Forskergruppen består av 10-12 forskere som arbeider med ulike problemstillinger innenfor konkurranserett, statsstøtterett, offentlige anskaffelser og mer generell EU/EØS-rett.

– Vi møtes ukentlig til faglunsjer og sosialt samvær. Da forskergruppen ble etablert for vel ti år siden var vi en ganske liten gruppe som fokuserte på å være en ressurs for våre kollegaer ved fakultetet og UiB gjennom internseminarer. Men forskergruppen har fått en solid



tilvekst de siste årene. I dag er virksomheten vår langt mer utadrettet, både nasjonalt og særlig internasjonalt, sier Christian Franklin.

De forvalter også en stadig voksende undervisningsportefølje i EU-/EØS-rettslige emner og holder eksterne seminarer som er åpne for både studenter, kollegaer og andre interesserte.

– Som en av to ledere for forskergruppen har det vært utrolig gøy å følge denne utviklingen fra innsiden. Og det er veldig mye spennende i vente i tiden som kommer også.

– Hva er din bakgrunn og hvorfor interessen for dette fagområdet?

– Jeg er faktisk fullblods engelskmann. Men familien min flyttet til Norge da jeg var 5 år og jeg gikk vanlig norsk skolegang. Etter videregående gikk veien videre til Manchester, Stockholm og London for å ta jusstudiet, og jeg er utdannet som barrister. Etter hvert vendte jeg snuta «hjem» til Norge og til academia. Mitt første møte med EU-retten var faktisk noe ublidt – det var uten tvil det mest krevende faget jeg studerte i England. Men jeg er nysgjerrig av natur og liker utfordringer, og tok derfor en LLM-grad i EU-rett ved Universitetet i Stockholm. Det var her min interesse og lidenskap for faget virkelig utviklet seg.

– Det er et ekstremt dynamisk felt, og man lærer nye ting hele tiden. Det er flere som kanskje tenker at EU-/EØS-retten er et eget fag, men det blir ikke helt riktig – EU/EØS-retten spenner over de aller fleste fagområder, og krever fremfor alt at man har et veldig godt grep om nasjonalretten. Min erfaring er at det ofte er generalistene som blir de beste EU-/EØS-retts ekspertene.

Bidraget

– Hvilket «samfunnsbidrag» gir denne forskningen og hvorfor den er viktig?

– Det finnes nok mange måter å måle slik «impact» på. Undervisningen vår er forskningsbasert, og bidrar naturligvis til å utdanne jurister som skal være skikket til yrket. Men forskergruppen vår besitter en svært ettertraktet og bred kompetanse som gjør at vi også bidrar til samfunnsutviklingen på flere andre måter – som for eksempel gjennom regjeringsoppnevnte utvalg, og som medlemmer i Konkurransklagenemnda og i Klagenemnda for offentlige anskaffelser. EU-/EØS-rettskompetansen vår er også godt utnyttet i lovutvalgsarbeid.

Min erfaring er at det ofte er generalistene som blir de beste EU-/EØS-retts ekspertene

– Professor Halvard Fredriksen er for eksempel oppnevnt som leder for lovutvalget som skal gjennomgå trygdelovgivning og forholdet til internasjonale avtaler med betydning for trygdekoordinering i kjølvannet av NAV-saken. Min egen forskning har de siste årene dreid seg mer i retning av fri bevegelighet av personer og EU-borgerskapsreglene, og ført til oppdrag for NAV om å skrive en rapport sammen med gode kollegaer ved UiO og UiT om hvordan folketrygdens regler skal tolkes ut fra EØS-forpliktelsene som ligger bak. Jeg har også bistått setteriksdavokaten og påtalemyndigheten i NAV-sakene som for tiden pågår ved EFTA-domstolen.

– Andre samfunnsbidrag som forskningen vår gir er nok mer subtile, som når vi publiserer artikler i

kjente tidsskrifter nasjonalt og internasjonalt som er med på å påvirke politiske og juridiske beslutninger som treffes. Det finnes nok flere eksempler på akkurat det i fra de siste årene, som blant annet utgivelser om erfaringene etter 25 år med EØS-avtalen, og om norske domstolers noe stemoderlig behandling av borgerskapsdirektivet i praksis.

Norske juristers kunnskap

– Hvilke utfordringer er det på dette forskningsfeltet – hva bør det forskes mer på?

– Helt uavhengig av NAV-skandalen, kunne nok indremarkedsjus og reglene om fri bevegelighet fortjent litt mer og særskilt oppmerksomhet. EU-/EØS-rettsutviklingen går som regel på høygir, og det er et vell av materielle og metodiske problemstillinger som er overmodne for forskning. Vi er for øvrig også på jakt etter interesserte kandidater til å skrive doktoravhandling nå, så hvis noen føler seg kallet er det bare å ta kontakt.

– I lys av NAV/EØS-saken; hvordan er kunnskapen i Norge om EU/EØS-rett?

– Generelt kan det virke som om EU-/EØS-kunnskapen blant norske jurister er noe generasjonsbestemt. Hvor godt kjennskap til EØS-retten man skal kunne forvente at jurister som ble utdannet for 20, 30 eller 40 år siden skal ha er kanskje ikke så godt å si. Men jeg føler at de kandidatene som vi har utdannet ved UiB særlig de siste 10-15 årene forlater oss godt skikket for å håndtere EU-/EØS-rettslige problemstillinger de eventuelt skulle møte på i praksis.

– Det er nok en større jobb å gjøre når det gjelder etterutdanningstilbudet. Jeg har bistått i forskjellige dagskurs for Bergen tingrett og Gulatings det siste året, og det er jo flott å se at interessen for EØS-retten har økt. Men på sikt spørs det

om ikke et mer helhetlig opplegg bør komme på plass som er åpen for alle jurister, og at det øremerkes ressurser til dette.

– Som et lavterskeltilbud vil jeg i mellomtiden anbefale alle som måtte ønske å vite litt mer om EU-/EØS-rettsutviklingen å melde seg inn i Norsk forening for Europarett, som jeg for tiden leder. For skarve 200,- i året er det mye EU/EØS-rettskunnskap å hente fra seminarene som holdes her, reklamerer Franklin.

– *Hva kan Norge lære av NAV/ EØS-saken?*

At det knapt nok finnes et eneste rettsområde i norsk rett som ikke er berørt i større eller mindre grad av EØS-retten i dag. Og at jussutdannelsen ikke er noe man blir ferdig med på fem år, men er faktisk en livslang læringsprosess. Det er viktig å ha et helhetlig EU-/EØS-rettslig undervisningstilbud for våre studenter og på etterutdanningsiden.

– Ved UiB tilbyr forskergruppen vår allerede syv valgemner som til sammen dekker de mest sentrale materielle områdene i EU-/EØS-retten. Også må vi nok se litt nærmere på hvordan vi skal sørge for at EU-/EØS-rettslige problemstillinger bedre kan integreres i andre fag på masterstudiet i rettsvitenskap.

Forskningsformidling

– *Har du noen tanker om formidling av forskning? Er det noe som bør gjøres annerledes?*

– Dersom forskningen man bedriver skal kunne påvirke må den synliggjøres. Det er naturligvis viktig å utnytte de tradisjonelle publiseringskanalene som alltid har vært brukt – «publish or perish» gjelder like mye i dag som før. Medlemmene i forskergruppen vår bidrar også ofte med kronikker og uttalelser i media, og er ofte å leses i Rett24 og EFTA Studies Blog. Men jeg tror forskergruppen vår skiller seg ut en del gjennom en mer utpreget internasjonal

formidling av EØS-rettsforskningen vår. Brexit førte til en enorm interessevekst for EØS-rettslig kunnskap i utlandet, noe vi har forsøkt å utnytte til det fulle.

– Både gjennom det vi skriver, samt ved å delta i internasjonale konferanser og seminarer for å opplyse om det særegne EØS-samarbeidet, og hvordan det på godt og vondt har vært med på å forme rettsstillingen i Norge. Verdien av dette opplysningsarbeidet utenfor Norge har nok lenge vært ganske undervurdert.

– *Hvordan er det med rammevilkår og finansiering av ditt forskningsfelt?*

– Det finnes vel knapt en forsker som ikke mener at deres felt er underoppskattet og underfinansiert! Men forskergruppen vår har faktisk hatt veldig god backing internt ved Det juridiske fakultet, UiB. Konkurrans- og markedsretten har lenge vært et prioritert satsningsområde, som har latt oss sakte, men sikkert bygge opp et solid forskningsmiljø. Vi har også bidratt selv ved å skaffe ekstern finansiering til flere forskningsprosjekter gjennom både NFR, Finansmarkedsfondet og Prisreguleringsfondet. Kunnskapsdepartementet har også nylig bevilget midler til et fellesprosjekt mellom de tre juri-

diske fakultetene som skal bidra til å styrke EØS- og trygderettslig forskning i årene fremover, og det er gledelig.

– Men for å kunne avdekke og løse komplekse EU-/EØS-rettslige problemstillinger i praksis kreves nok en langt mer omfattende satsning, og vi venter spent på å se hva signalene blir. Det er vel ingen godt bevart hemmelighet at rettsvitenskapelige prosjekter generelt ser ut til å havne langt nede i bunken over prioriterte forskningsprosjekter i NFR.

– *Må man være EU-tilhenger for å jobbe med denne forskningen? Eller blir man det?*

– Absolutt ikke, på noen av punktene! Min egen interesse for EU-/EØS-retten baserte seg ikke i en utpreget «Ja/Nei til EU/EØS»-holdning, men snarere fra en voksende nysgjerrighet om hvordan dette rettssystemet var med på å forme samfunnet vi lever i og i de nasjonale rettssystemene til medlemslandene. Jo mer man lærer om EU-systemet, jo mer forstår man at man har igjen å lære. Og at det neppe er nødvendig eller forutsatt at man vil ende opp med en klarere politisk overbevisning i den ene eller andre retningen som et resultat av ens egen, objektive rettsvitenskapelige forskning.

Ledige stillinger i rettsvitenskap

- professor / førsteamanuensis / førstelektor
- høgskolelektorer i Molde og Kristiansund

Søknadsfrist: 28. februar 2021

Les mer om og søk på stillingene på himolde.no/om



– Som jusstudent lærer du å løse konkrete tvister, men får lite innblikk i jusforskning

Ved UiB har rekordmange jusstudenter valgt forskerlinjen.

 Tuva Bønke Grønning

I 2019 valgte fire jusstudenter forskerlinjen ved Universitetet i Bergen, en slags utvidet masteroppgave hvor studentene forker på et selvvalgt tema med tett oppfølging av fakultetsansatte. I år var antallet som valgte linjen 15.

– Det er på våren man søker, og kanskje mange som hadde tenkt på utveksling innså at det kunne bli vanskelig på grunn av pandemien, tror Dina Calligaro Ingebrigtsen.

Det var i alle fall tilfelle for henne: hun hadde en stund veid opp og ned mellom forskerlinjen og utveksling. Nå er hun et halvår inn i programmet, og trives godt med valget.

– Vi får prøve og lære oss en arbeidsmetode som man bruker når man jobber som stipendiat, og som man ikke har noe særlig av ellers på jusstudiet, sier hun.

Calligaro Ingebrigtsen forteller at hun er spesielt opptatt av menneskerettigheter i jussen, og da hun i tillegg til forskerlinjen ble ansatt i halv stilling som vitenskapelig assis-



Dina Calligaro Ingebrigtsen

tent innen arbeidsrett begynte hun å fundere på hvordan hun kunne kombinere de to temaene.

Valget falt til slutt på å skrive masteroppgave om bruk av religiøse plagg og symboler på arbeidsplassen.

– Som halvt ansatt og halvt student får man et unikt innblikk i hvordan man driver med juridisk forskning som er nyttig å ha med seg uansett hva man ønsker å gjøre videre. Skulle man ende opp som advokat som jobber mest med

enkeltsaker er det likevel en fin arbeidsmetode å ha med seg. Vi lærer også utrolig mye om språk og skriving, sier hun.

Mye jobb

Calligaro Ingebrigtsen trekker frem tid og ro til å jobbe med et tema over lang tid som årsaker til at hun valgte forskerlinjen. Et godt oppfølgingsopplegg og stillingene som vitenskapelig assistent som ble utlyst var også en drafaktor.

– Det er ganske mye jobb, og en

del mer utfordrende enn jeg hadde trodd. Men det er utrolig spennende å kunne fordype seg på den måten, selv om det til tider kan være ganske slitsomt – i alle fall nå med mye hjemmekontor.

Om hun ender opp i academia selv er ikke studenten sikker på ennå, men opplever at mange jusstudentene ikke er fremmed for tanken.

– Som jusstudent lærer du å løse konkrete tvister, men får kanskje litt lite innblikk i jusforskning, sier Calligaro Ingebrigtsen.

Hun peker også på at det ofte er de store firmaene som er synlige på fakultetet ettersom de sponser arrangementer og er på stands.

– Det vil være dumt om studentene tenker at dette er det eneste som finnes. At fakultetet er mer til stede, markedsfører seg selv som arbeidsgiver og tilbyr denne muligheten er veldig viktig.

Satset på rekruttering

Synne Sæther Mæhle er emneansvarlig ved forskerlinjen og professor ved Det juridiske fakultet. Hun forteller at fakultetet har satset sterkt på å rekruttere til forskerlinjen dette studieåret. Søkerne ble tilbudt en rekke stipender, både fra eksternt finansierte prosjekter og av fakultetet, og det ble opprettet flere vit.ass. stillinger spesialdesignet for å kunne jobbe for en forskningsgruppe og skrive en masteroppgave samtidig.

– Tre av vit.ass.-stillingene er finansiert av fakultet, og tre er knyttet til et nasjonalt forskningsprosjekt om rammevilkår og regelverk i helsebruksnæringen. Samtidig ga vi målrettet informasjon om de gode mulighetene på forskerlinjen: Vi tilbyr tett oppfølging, mulighet for faglig fordypning og frihet til å arbeide i et helt år med en selvvalgt problemstilling. Dette viste seg å være attraktivt for et bredt spekter av svært godt kvalifiserte søkere, forteller hun.

Sæther Mæhle forteller videre at siden forskerlinjen skal rekruttere



Synne Sæther Mæhle og Tarjei Bekkedal.

forskertalenter, stilles det samme formelle karakterkravet som ved opptak til PhD-programmet.

– I dag fremhever vi samtidig at forskerlinjen gir kompetanse som også er relevant og aktuell for en rekke andre jobber som krever god juridisk metode og bred kunnskap om hvordan man skriver grundig og solid om rettslige problemstillinger. Dette har gitt bred rekruttering blant de aller beste jusstudentene.

På forskerlinjen er hver student knyttet til en forskergruppe og har en individuell veileder.

– Forskerlinjen har dessuten et bredt felles emneprogram som strekker seg gjennom hele studieåret. Her samles alle forskerlinjestudentene og jobber med blant annet juridisk metode, klart språk, tydelig formidling og målrettet prosjektpresentasjon. Det siste er viktig fordi forskerlinjestudentene legger fram prosjektene sine i flere, ulike forskningsmiljøer gjennom hele studieåret, sier Sæther Mæhle.

– Forskerlinjen gir også konkret erfaring med hvordan man arbeider som rettsforsker og innsikt i hva rettsvitenskap og rettsvitenskapelig forskningsmetodikk generelt sett går ut på. Det felles emneprogrammet har derfor flere aktiviteter sammen med PhD-programmet på fakultetet. Forskerlinjeløpet gir altså variert faglig fordypning samtidig som man hele tiden har sin egen oppgaveskriving i fokus.

Hun mener at gjennom å lære om rettsvitenskap – og å få en smakebit på det å være rettsforsker selv – trener man på å trekke opp brede perspektiver på rettslige spørsmål,

skape dyptpløyende analyse og stille kritiske spørsmål ved samspillet mellom juss og samfunn.

– Slik sett er forskerlinjen en grunninvestering i en fremtidig juridisk karriere, spesielt innenfor academia. I dag er flere av forskerlinjens tidligere studenter stipendiater på PhD-programmet på fakultetet, sier hun.

Mange UiO-ansatte tidligere vit.ass

Ved Det juridiske fakultet på UiO har jusstudentene mulighet til å velge mellom en 30 eller 60-poengs masteroppgave, hvor 60-poengsoppgaven ligner noe på forskerlinjen ved UiB.

Det er i praksis de studentene som ansettes som vitenskapelige assistenter som velger den største masteroppgaven, omtrent 40–50 studenter hvert år.

Studiedekan Tarjei Bekkedal beskriver vit.ass-ordningen som helt sentral i rekrutteringen til universitetet.

– Vi har ingen utfordringer med rekruttering. Vi har en aktiv, men nøktern tilnærming til det. Det er forskjell på å jobbe som advokat og å jobbe i academia, og vi vil ikke pushe noen, sier han.

Studentene som er vitenskapelige assistenter får tett oppfølging og deltar aktivt i det akademiske miljøet. Bekkedal vet ikke hvor mange som ender opp i academia senere, men forteller at veldig mange av de ansatte ved fakultetet har vært vitenskapelig assistenter tidligere.

Han opplever at det vanligste er at man velger å jobbe med noe annet noen år før man vender tilbake til en eventuell jobb på universitetet.

Ellers dette semesteret har fakultetet sett en økning på nærmere 50 prosent i antall avlagte valgfagseksamener, noe som er mye mer enn det som kan forklares med at utvekslingsmuligheter har falt bort.

– Det har vært en veldig krevende situasjon, men lærerne, administrasjonen og studentene selv har gjort en kjempejobb, sier Bekkedal.

Mener robotdommere alene er lite egnet i saker med mye skjønn

Det vil i tiden fremover dukke opp stadig flere verktøy og systemer som kan hjelpe dommere, advokater, andre jurister og klienter, men da som støtte og ikke at de tar over hele jobben, mener professor Malcolm Langford. Han peker på detaljert lovgivning og bedre utnyttelse av Lovisa som ting som kan gjøre det enklere.





– Når vil vi se Nordens første helt automatiserte tingrettsdommer? I 2030, 2050, 2150 eller aldri? spurte professor Malcolm Langford ved UiO på en konferanse i 2019.

Et spørsmål han pleier stille ofte, både til studenter og under foredrag, forteller han. Stort sett fordeler svarene blant tilhørerne seg ganske jevnt på alle fire alternativene.

Langford, som blant annet leder CELL Senter for framragende utdanning og prosjektene «Den digitale jurist» og «Den digitale rettssalen» i tillegg til å samarbeide med DA og Tech-R om ulike maskinlæringsprosjekter, mener det er en rekke spennende temaer som bør forskes mer eller videre på.

– To store spørsmål er hvordan vi forstår hvorfor vi fikk en dom, altså årsaken til resultatet, og om vi kan predikere utfallet sier han.

– Jurister bruker ofte rettsdogmatisk metode til det. De prøver å se på bruk av rettskilde, bruker tolkningsteknikker og ser kanskje litt på kontekst når de skal prøve å forklare hvorfor man har kommet frem til et resultat eller hva kan vi resultatet. Men man kan ta i bruk andre metoder fra samfunnsvitenskap og datavitenskap

Samfunnsvitenskapelig metode

Langford forteller at det på 1920-tallet i USA ble reist spørsmål om rettsdogmatikk var riktig metode alene, noe som utløste en ny forskningstradisjon innen rettsvitenskapen.

– Denne står i dag sterkt i USA, men er ikke like utviklet i Norge. Det

handler om å i større grad bruke samfunnsvitenskapelig metode til å forstå hvorfor dommere har kommet frem til et utfall.

– Det ble raskt fokus rundt ideologi; har resultatet noe med om man er utnevnt av en demokratisk eller republikansk president? Man fant ut at man kan predikere en god del og finne sterke statistiske forklaringer når man ser på for eksempel politisk bakgrunn.

Forskere har så sett videre på ting som sakens innhold, folkemening om et tema og andre faktorer.

– Vi fikk også en diskusjon rundt dette i Norge da statsvitene i Bergen begynte å bruke statistisk metode i Høyesterett i Norge; om man for eksempel kunne forklare et utfall med dommerens geografiske bakgrunn eller stillingsbakgrunn, sier Langford.

– En med bakgrunn fra advokatbransjen som er fra Vestlandet har kanskje et annet perspektiv enn en med bakgrunn fra offentlig forvaltning som kommer fra Oslo. Så er spørsmålet om man kan bruke alle disse funnene også til å predikere utfall?

Predikere utfall

Professoren understreker at det kan være veldig vanskelig å vite hvilke korrelasjoner som er relevante, men at når man har tilgang på veldig mye fakta er det likevel ofte mulig å bygge en maskinlæringsmodell som i stor grad kan predikere utfall.

Som et eksempel på at forskningen på ulike faktorer noen ganger kan gi overraskende og merkelige

resultater trekker han frem at forskere i USA fant en korrelasjon mellom hvor mannlig stemmen til advokaten i saken var kunne avgjøre om man vant saken.

– Har man en mindre mannlig stemme er det overraskende større sannsynlighet for å vinne saken, sier Langford.

– Men det som nok er mer spennende og relevant med maskinlæremetode er å se på juridisk tekst. Når man har tilgang på en viss mengde fakta, kan man basert på en algoritme tidligere i prosessen kunne si noe om sannsynlig utfall?

Han forteller stadig flere forskningsprosjekter på temaet, ikke bare i USA, men også i Brasil, Singapore og Tyskland og om Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD).

– Det viser seg at man ofte kan predikere utfallet basert på en korrelasjon mellom forskjellige ord og utfallet fra en rekke tidligere saker, forteller han.

– En forsker har faktisk ordnet en nettside som hver dag predikerer utfallet i nye saker i EMD basert på pressemeldingen som kommer ut. 75 prosent viser seg å være riktig.

KI forenkler prosesser

Da Domstolkommisjonen leverte sin siste delrapport mot slutten av 2020 påpekte de at domstolene i landet har et betydelig teknologisk etterslep. Kommisjonen mener blant annet at ved hjelp av teknologi kan domstolenes myndighetsutøvelse i langt større grad enn i dag etterprøves av akademia, mediene og offentligheten.

– Hvis du om fem år sier at du ikke har brukt KI som beslutningsstøtte i en rettssak tror jeg du vil miste tillitt. Da vil ikke brukeren lenger ha tillitt til domstolsavgjørelsen, sa Sven Marius Urke, leder av DA til Juristen i desember.

I tiden fremover mener Malcolm Langford det viktigste er å se på hvordan maskinlære og digitalisering kan hjelpe domstolene til å forbedre og forenkle prosessene i rettssaker.

En rapport om domstolene i Norge, som Riksrevisjonen la frem høsten 2019, vurderte at det kan gå ut over rettssikkerhet, liv og helse at domstolene bruker for lang tid.

Langford og UiO har blant annet et prosjekt gående nå med DA og Norge hvor de estimerer saksbehandlingstid og hvor mye tid man bør sette av til den muntlige delen av en rettssak.

Et annet prosjekt jusforskeren jobber med om dagen er et digitalt verktøy for folk som ønsker å klage til Den europeiske menneskerettsdomstolen. I dag fungerer det slik at man på printe ut en PDF, fyller den ut og deretter sender den i posten til Strasbourg. Men bare 4-5% har deres klage vurdert siden mange ofte gjøre grunnleggende eller juridisk feil i søknaden.

Justbot, et samarbeid med Tech-R, som nærmer seg lansering, skal digitalisere prosessen og hjelpe folk underveis. Vi holder også med å publisere en artikkel med maskinlæringsalgoritmer som skal blant annet hjelpe deg å finne frem til hvilken bestemmelse i EMK du skal sitere.

Ideen om Justbot er inspirert av DoNotPay, som ble utviklet av Stanford-student Joshua Browder for å hjelpe kunder å klage på parkeringsbøter og forsinkede og innstilte fly.

Robot som støtte

Malcolm Langford tror det vil dukke opp stadig flere verktøy og systemer som kan hjelpe, dommere, advokater, andre jurister og klienter, men da altså som støtte og ikke at de tar over hele jobben.

Han peker på at noen slike systemer har blitt veldig kontroversielle, spesielt i USA.

– Spesielt Compas, som måler straff eller risiko for mulig tilbakefall av kriminalitet har det vært mye diskusjon rundt. Det viste seg i noe forskning at selv om ikke hudfarge var lagt inn, brukte likevel algoritmen data som knytte deg til en spesiell gruppe, som for eksempel afro-amerikanere, sier Langford.

Langford sier han ikke kjenner til veldig mange verktøy hvor dommerne er helt «off the loop», eller ikke med i prosessen i det hele tatt. I New Zealand har de et system hvor det er en robosaksbehandler som avgjør om du skal få forsikring i motorforsikringssaker i første instans.

Det finnes mange muligheter, men også mye risiko. Langford understreker at selv om kunstig intelligens i flere forsøk har vist seg å kunne predikere utfallet bedre enn jurister, så er dette snakk om i enkle saker.

– Det er vanskeligere å sette inn en robotdommer i mer kompliserte saker, spesielt hvis det er mye skjønn.

Hvordan det kan legges mer til rette for at kunstig intelligens kan bli et godt hjelpemiddel er noe det bør forskes mer på, mener professoren. Når lovene og reglene er enkle er det enklere å sette inn roboter, mens det fort blir mer utfordrende når det dreier seg med forholdsmessighetsvurderinger og mer vage bestemmelser.

– Detaljert lovskrivning kan gjøre det enklere. I Norge overlater vi i praksis veldig mye til forskriftene og byråkrater, mens mye av norsk lov er ikke så detaljert, sier Langford.

I likhet med Domstolkommisjonen er Langford opptatt av mulighetene som ligger i saksbehandlingssystemet Lovisa, som i sin tid vant priser da det var nytt. Nå ligger det en stor mengde avgjørelser i systemet, men det finnes ikke gode nok løsninger til å hente ut informasjon.

– Lovisa er en gullgrube med tanke på utvikling av kunstig intelligens, sier Langford.

Akkurat nå er det en stor utfordring at du må vite saksnummeret når du leter etter en sak, og at det ikke finnes noe system for å hente ut og sammenfatte informasjon.

– Vi har vært flinke til å lagre data i domstolene i over 150 år, og et vil få mange positive ringvirkninger om vi kan hente ut informasjon på en bedre måte og dra nytte av den, sier Langford.



Malcolm Langford

- Professor ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo og ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen.
- Langford leder Centre for Experiential Legal Learning (CELL) og er nestleder ved Senter for lov og sosial transformasjon ved CHR. Michelsen Institutt og Universitetet i Bergen.
- Langford koordinerer prosjektet Den digitale jurist og er inne i en rekke digitaliseringsprosjekter.
- Han underviser også blant annet i «Legal Technology: Artificial Intelligence and the Law»

Forsker på strafferettslig utilregnelighet

Professor Linda Gröning får penger fra Forskningsrådet til prosjekt om hvordan psykosar og psykiske lidelser fraskriver eller ikke fraskriver personer straffeansvar.

 Ole-Martin Gangnes

Linda Gröning er professor ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen. Hun leder forskergruppen for strafferett og straffeprosess, og er aktiv i flere prosjekter tilknyttet sitt forskningsområde. Hun har også en deltidsstilling som seniorforsker ved Kompetansesenter for sikkerhets-, retts- og fengselspsykiatri ved Haukeland universitetssjukehus. For tiden forsker hun på den rettslige doktrinen for strafferettslig utilregnelighet og hvordan denne doktrinen er relatert til psykiske sykdommer.

Hvorfor og hvordan har psykose betydning for når personer defineres som utilregnelige og fraskrives straffeansvar? Det skal Gröning nå forske på – med 12 millioner kroner over fem år fra Forskningsrådet.

«Psykotiske gjerningspersoner utgjør kjernen for hva rettsvitenskapen i mange land knytter til utilregnelighet. Samtidig finnes det uenighet og kontroverser knyttet til tematikken, noe som 22. juli-saken i Norge viste», skriver universitetet.

Prosjektet DIMENSIONS skal forske på hvordan psykosar og psykiske lidelser fraskriver eller ikke fraskriver personer straffeansvar – der målet er å utvikle en mer nyansert rettslig forståelse om tematikken.

– *Hvorfor er dette et viktig felt å forske på?*

– Fordi den strafferettslige doktrinen om utilregnelighet er grunnleggende for beslutninger om straffansvar

og straff. Ideen om at mennesker har fri vilje og er fornuftige, er tilregnelige – er hele fundamentet for at vi i strafferetten klandrer og straffer dem. Når utilregnelighet da kobles til antagelser om psykisk sykdom er det avgjørende at disse antagelser er kunnskapsbasert. Det er ikke alltid tilfelle i dag.

– Isteden kobles utilregnelighet i praksis ofte til psykiatriske diagnoser, ofte på noe uklart grunnlag. Koblingen mellom diagnoser og beslutninger om utilregnelighet og straff risikerer å stigmatisere de som lever med psykiske lidelser. Jussens uklarhet kan også innebære ulikebehandling av psykisk syke lovbrutere, i strid med menneskerettigheter og rettsstatskrav.

Norge og verden

– *Hvilke uavklarte spørsmål er det?*

– For eksempel er det ikke klart hvilke svikter som jussen egentlig vektlegger, og hvordan disse kan kobles til ulike psykiske lidelser. Et eksempel er evnen til å planlegge, som ser ut å brukes som et argument for at en gjerningsperson er tilregnelig. Men hvordan forstås den evnen? Og hva med psykotiske gjerningspersoner som planlegger sine handlinger?

– Et annet aktuelt eksempel er grensedragningen mellom sykelige vrangforestillinger og ideologisk overbevisning – hvordan trekkes denne grensen i jussen? Og er det egentlig et normativt eller empirisk spørsmål?

Gröning skal ifølge UiB samarbeide med verdensledende filosofer og forskere i psykiatri og psykologi. Gruppen skal også trekke inn representanter fra påtalemyndighet, forsvarere, lovgivere og andre relevante aktører.

Et viktig poeng for prosjektet er å sammenligne den norske modellen med den som brukes i resten av verden.

– Siden den norske varianten er såpass lite forsket på i en internasjonal sammenheng, kan dette være et viktig

Et eksempel er grense-
dragningen mellom sykelige
vrangforestillinger og
ideologisk overbevisning
– hvordan trekkes denne
grensen i jussen?

bidrag til å nyansere bildet og endre
grunnlaget for kunnskapen om util-
regnelighet, sier hun.

– *Er den norske modellen på dette
feltet annerledes enn det som brukes i
andre land?*

– Ja, den norske modellen er
annnerledes fra de fleste andre land når
det gjelder hvordan vi typisk definerer
og lovregulerer utilregnelighet.

– For å si det enkelt: I Norge er alt
som kreves for at du skal kunne anses
utilregnelig, at du er tilstrekkelig syk/
forstyrret på handlingstidspunktet,
f.eks. «aktivt» psykotisk med massive
symptomer som rammer din virke-
lighetsforståelse. I andre land kreves i
tillegg til at du er i en bestemt syk-
domstilstand, også at denne tilstan-
den hadde betydning for lovbruddet.

– Men det er ikke sikkert at ulik-
heten mellom Norge og andre land
er så stor i praksis. Også i andre land
ser det ut som om det til sist er hvor
syk du er som har betydning – og
ikke minst at du er syk på en måte
som passer med jussens forestillin-
ger om utilregnelighet.

Forskning og justispolitikk

Gröning satt i Tilregnelighetsutval-
get, som avga sin NOU i 2014. Utvalget ble oppnevnt i kjølvannet
av 22. juli-rettssaken. Dessuten er
hun leder av Straffelovrådet, som
Regjeringen opprettet i 2019.



Professor Linda Gröning

Rådet avga to utredninger i fjor.
Den første var en NOU om krimi-
nalisering av deltakelse i og rekrut-
tering til kriminelle grupper. Den
andre var om endringer i reglene om
inndragning av straffbart utbytte.

– *Hvordan opplever du arbeidet i
Straffelovrådet?*

– Det er et veldig interessant ar-
beid. Det å få mulighet å arbeide sam-
men med så mange kompetente per-
soner er veldig spennende og lærerikt.
De oppdrag vi har fått så langt har
også være komplekse og gitt nye inn-
sikter i hvor vanskelig det kan være å

bruke straffelover som instrument for
å håndtere komplekse samfunnspro-
blemer.

– *Trenger man mer juridisk forsk-
ning inn som grunnlag for justispoli-
tikken?*

– Ja, definitivt. Jussen regulerer
jo samfunnet, og menneskers sam-
handling i det. Kunnskap om de
fenomener som skal reguleres er
helt avgjørende for gode lover –
enten det dreier seg om ny tekno-
logi, forståelsen av barns behov og
utvikling eller kunnskap om psykisk
sykdom.

– Legal Tech-startups representerer i en del tilfeller en opposisjonsbølge

Bak mange av oppstarts-bedriftene innen Legal Tech ligger en rettferdighetstanke, og ofte er det advokater som hopper ut av bransjen etter noen år og samarbeider med teknologer, forteller forsker som har studert digitalisering i advokatbransjen og oppstartsbedrifter innen Legal Tech.



Tuva Bønke Grønning

– Legal Tech-startups utfordrer ikke bare hvordan jussen leveres, men også de institusjonelle rammene rundt jussen. De er nye aktører på arenaen med et helt annet mindset og representerer i en del tilfeller en opposisjonsbølge i feltet. Det er veldig interessant.

Tale Skjølvik er prodekan for forskning ved Fakultet for Teknologi, Kunst og Design ved OsloMet. Frem til sommeren 2019 jobbet hun med å samle data til et forskningsprosjekt om digitalisering i advokatbransjen og oppstartsbedrifter innen Legal Tech. Nå jobber hun med å skrive om funnene.

Hun forteller at det ikke nødvendigvis alltid er jurister som står bak oppstartsbedriftene, men at det ofte er en kombinasjon av jurister og folk fra tech-miljøet.

Som del av forskningen gjennomførte hun sammen med en kollega intervjuer med rundt 20 initiativtakere som har vært med å starte eller jobbet med alternative forretningsmodeller innen juridiske tjenester globalt. Skjølvik forteller at motivasjonen til å starte selskaper ofte handlet mer om rettferdighet og tilgang til juridiske tjenester enn penger.

– Mens det finnes entreprenører som starter for å tjene penger er det mange som mener en del av logikken bak hvordan juridiske tjenester fungerer er feil. Det er noe rart og

monopolistisk over at råd som burde være tilgjengelig for alle koster mange tusen kroner. Det ligger i mange tilfeller en rettferdighetstanke bak ønsket om alternative forretningsmodeller, sier Skjølvik.

Studerer advokater

Skjølvik har en doktorgrad i strategi fra BI og har blant annet strategi i kunnskapsintensive tjenestebedrifter, digitalisering i arbeidslivet og innkjøp av konsulenttjenester som forskningsfelt.

Hun forteller at advokater og advokatbransjen er et godt case å studere for å forstå digitalisering i kunnskapsintensive tjenester fordi det er en bransje med profesjonaliserte tjenester som er ganske avgrenset med en spesifikk type kunnskap.

– Advokatbransjen er ikke kjent for å være lengst fremme i digitaliseringsprosessen, men tar samtidig i bruk relativt avansert teknologi, noe som både gir fordeler og ulemper når man bruker bransjen som forskningskontekst. Ofte vil man forske på de som er ledende, og det er interessant



Tale Skjølsvik er prodekan for forskning ved OsloMet. (Foto: Ole-Martin Gangnes)

at advokatbransjen ofte prøver ganske avansert teknologi og gjerne kunstig intelligens, selv om de for eksempel har kommet mye lengre innen medisin, sier Skjølsvik.

Professoren mener en del karakteristikk ved jussen og advokatbransjen gjør den spesiell, men samtidig enklere å studere og interessant fordi det også belyser organisasjonsutvikling knyttet til digitalisering.

– Partnerskapsmodellen skiller seg jo litt ut. Jeg husker de skrev i *Economist* i 2016 at fremtidens organisasjonsmodeller finnes allerede i de profesjonelle tjenestebedriftene, sier hun.

– Advokatfirmaene er på mange måter en rendyrket representant for de profesjonelle tjenestebedriftene, så det er et godt eksempel på hvordan teknologi påvirker den typen kunnskapsbaserte organisasjoner.

Hopper av etter noen år

I studie av oppstartsbedrifter innen legal tech har Skjølsvik sett at tea-

mene som står bak selskapene ofte består av en kombinasjon av jurister og teknologer, eller eventuelt er startet av noen som har utdanning eller arbeidserfaring innen begge felt.

– I mange tilfeller ser man at det er folk som har jobbet et par år i advokatfirmaer som oppfatter karriereløpene i bransjen og organisasjonsmodellene som begrensende som hopper av og prøver seg med alternative modeller, sier hun.

– Ofte prøver de en modell først og endrer kanskje kurs underveis avhengig av om modellen har overlevelsesmulighet. Innen fagterminologi kaller man gjerne det å pivotere forretningsmodellen. Kanskje bør man for eksempel ha samme tjeneste, men velge andre kunder eller endre på betalingsmodellen for tjenesten man leverer for modellen skal være mer levedyktig.

Selv om det stadig dukker opp selskaper med alternative modeller, utgjør de fortsatt bare en liten del av

det totale markedet innenfor advokatbransjen.

– Men samtidig er det sentralt å huske at de eksisterende selskapene i stadig økende grad søker å integrere alternative modeller og teknologi i det de leverer, slik at det skjer utvikling både innad i advokatselskapene samtidig som bransjen utfordres av nye modeller.

– Det er et langt stykke igjen før de alternative modellene får innpass i advokatmarkedet og her er den nye advokatloven og åpning for eksterne eiere av advokatvirksomheter spesielt interessant. Samtidig har det vært en endring i arbeidslivet det siste året. Kanskje begynner man å tenke annerledes nå, gitt koronasituasjonen, sier Skjølsvik.

Mer åpen informasjon

Hun sikter til den store omveltningen til en mer digital hverdag som har skjedd for oss alle under koronapandemien. Selv gjorde hun det hun kaller en «sjøkkstudie» i starten av

pandemien for å se hvordan advokatfirmaene reagerte.

Skjølsvik så på ti av de største advokatfirmaene i Norge og oppdaget at det var ganske store forskjeller i hvordan de valgte å løse på den nye hverdagen.

– Noen valgte å lage en svartjeneste for kunder som de gjorde åpent tilgjengelig. En del info de tidligere hadde ønsket at kunder skulle komme til dem for ble nå lagt åpent for at folk skulle ha tilgang, forteller hun.

– Noen følte vel også at de kunne bidra med noe i en krise, samtidig presses en del slike valg frem av at noen aktører i stadig økende grad søker å levere standardiserte juridiske tjenester som et verdiøkende tilbud til sine kunder, slik vi for eksempel ser hos enkelte banker og forsikringsselskaper.

Skjølsvik tror ikke advokater vil miste jobben som følge av ny teknologi, men at kravene til jurister vil øke i takt med at enklere juridisk hjelp er mer tilgjengelig. Likevel vil de fleste ha behov for juridisk hjelp med en gang utfordringen er mer spesiell, krever skreddersøm og forståelse av faktum og det er flere aspekter som spiller inn.

– Da vil kravene til tilpasning og at man setter seg inn i saken for kundene være større. Slike saker er vanskelig å løse med teknologi.

– Korona et sjokk

Ettersom Skjølsvik avsluttet sin studie før koronaen kom til Norge, og ikke har hatt mulighet til å følge situasjonen tett gjennom det siste året, har hun planer om å følge opp forskningen når «sjokket» har lagt seg.

– Vi kan tenke på korona som et sjokk i den digitale utviklingen av arbeidslivet, og så blir det interessant å se hvor lenge sjokket varer og om vi noen gang kommer tilbake til en mer tradisjonell måte å samhandle på i arbeidslivet. Siden vi har gjennomført en studie i forkant vil det være interessant å sammenlikne for å se på faktiske effekter koronasituasjonen har hatt, sier hun.



Foto: Sonja Balci / OsloMet

At det nå har blitt så viktig å ikke møtes vil kunne drive frem nye teknologiske start-ups

– Men vi står midt i sjokket ennå og det ser ut til at situasjonen utvikler seg med nye bølger, så det er utfordrende.

Professoren peker på at man allerede ser en dreining mot koronaforskning, som vil kunne gå på bekostning av annet i lengden.

– Vi ser en forskyvning i utlysninger og hvordan forskningsmidler fremover med stor sannsynlighet vil fordeles. Når det er sagt, så er det en rekke veldig interessante rettsspørsmål som har dukket opp i situasjonen vi står i, og det samme gjelder teknologi og teknologibruk. På den måter er forskning på effekter av korona viktig. Mange kommer til å stå i en vanskelig økonomisk situasjon, og advokathjelp koster penger og behovet for rimelig juridisk

bistand vil med stor sannsynlighet bli stort. Det kan gjøre at nye måter å tilby tjenestene på kan få grobunn på en annen måte enn tidligere.

Vil tenke annerledes

Når det gjelder teknologi, tror Skjølsvik også de fleste vil tenke annerledes på en del ting etter pandemien.

– Man kan stille seg spørsmålet om hva er betalingsvilligheten hos kundene er for et nettmøte med en advokat? I slike møter forsvinner fort betydningen av status i form av fancy kontorer på Tjuvholmen, gitt at tilgangen til disse er begrenset både for de ansatte og kundene. Det kan innebære at kravene til å vise kompetanse og bygge status kanskje vil skje på andre og nye måter, sier hun.

Hun viser til flere studier som anslår at en betydelig andel av timeprisen til en advokat – i enkelte tilfeller opp til 30% – går til dekking av kontorkostnader.

– Og det har folk vært villig til å betale, fordi kontorene er viktige for blant annet rekruttering og status, men det kan hende dette vil endre seg gitt situasjonen vi står i. Kollegiet av smarte folk i advokatselskaper og de kunnskapsfremmende arenaene som flotte kontorer representerer er selvfølgelig viktig, men det blir spennende å se hvordan dette eventuelt utfordres av korona.

At det nå har blitt så viktig å ikke møtes vil kunne drive frem nye teknologiske start-ups, tror Skjølsvik, også innenfor Legal Tech.

– Man kan kanskje også tenke seg at noen av nettmøtene over tid kan erstattes av en chatbot eller en animasjon basert på kunstig intelligens slik vi har sett for nyhetsankere. Selv om kapitalmarkedene treffes hardt av krisen så flyttes det penger til teknologi og de store teknologiselskapene har kapital til å drive utvikling. Det er samtidig viktig at mange engasjerer seg i bruken av teknologi i juss så rettsikkerheten og det norske verdigrunnlaget blir del av fremtidens løsninger.

Jusforskere lagde blogg om trygdeskandalen



– For oss som forskere ved det juridiske fakultet er det klart at trygdeskandalen må følges opp.

I fjor høst lanserte UiO-professorene Ingunn Ikdahl og Christoffer Conrad Eriksen en blogg som tar for seg ulike sider ved NAV/EØS-saken.

– For oss som forskere ved det Juridiske fakultet er det klart at trygdeskandalen må følges opp – både med formidling av kunnskap som allerede finnes, og med analyser som kan gi ny kunnskap og mer å lære av de feilene som har ført til at flere har sonet fengselsstraffer på uriktig grunnlag, og at mange har blitt utsatt for uriktige tilbakebetalingskrav, sa Ingunn Ikdahl da bloggen ble lansert.

Sammen med professorkollega Christoffer Conrad Eriksen er hun ini-

tiativtaker og redaktør for bloggen der innlegg blir ført i pennen av vitenskapelig ansatte ved fakultetet.

«Det er flere som har gjort feil, men på ulikt grunnlag. Fokuserer man på departementets rolle, ser man at uttrykket «blindsone» er lite dekkende», skriver de to om trygdeskandalen.

Ressursside

I et av innleggene argumenterer de for større åpenhet om argumentasjon og avveininger når lovgiverne velger hvordan man skal håndtere situasjoner der de rettslige grensene er uklare.

«Det bør være legitimt å si at det kan være tvil, for så å presentere argumentene for strategien man har valgt. Dette vil også gi en mulighet for reell debatt om de politiske veivalgene som tas. Slik kan man styrke den demokratiske

legitimiteten til beslutninger som tas, også i situasjoner der beslutningene påvirkes av at staten er knyttet til forpliktende internasjonale samarbeid. En slik fremgangsmåte vil gi et bedre grunnlag for tillit», skriver de.

I forlengelsen av bloggen har de også etablert en ressurside, med oversikt over pågående offentlige prosesser.

– Der massemediene er ferskvare og krever korthet og spissing, tar de lengre vitenskapelige publikasjonene ofte lang tid å få ut. Vi ser et behov for en mellomting, et sted der enkeltråder kan tas opp til diskusjon. Bloggen skal bidra til dette, sa Ingunn Ikdahl ved lanseringen.

– I flommen av oppslag og informasjon om saken, har vi selv savnet et sted der dette er enkelt tilgjengelig. Vi endte med å lage det selv, uttalte Christoffer Conrad Eriksen.

– Ingen juss, ingen havvind

I seks år leder Ignacio Herrera Anchustegui prosjektet Gov-Wind som tar for seg de rettslige utfordringene ved reguleringer av havvind-produksjon. – Ingen juss, ingen havvind, sier han.

Av Kim Andreassen, Universitetet i Bergen





Klimaendringer, befolkningsvekst og økende energibehov tvinger oss til å tenke nytt om energikilder. Mange peker på at elektrisitet blir viktigere i fremtiden. Selv om vi i Norge har stor tilgang til elektrisk kraft, så lever milliarder av mennesker i Afrika og Asia uten tilstrekkelig tilgang.

– Havvind kan tilby nye energimuligheter og bidra til en karbonnøytral verden, sier førsteamanuensis Ignacio Herrera Anchustegui ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen (UiB).

Han leder forskningsprosjektet GOV-WIND (Governing Offshore Wind: Legal Challenges, Market Opportunities and Policy Perspectives). Det er et internasjonalt og tverrfaglig prosjekt, som tar for seg de juridiske utfordringene ved reguleringer av havvindproduksjon, i perioden 2020-2026.

I dag utgjør vindkraft en liten del av verdens energiproduksjon. I løpet av de neste 20 årene er det derimot forventet at vindkraftindustrien kan levere det globale behovet for elektrisitet i alt 18 ganger, og vokse til en verdi på én trillion amerikanske dollar.

– Havvind kommer til å bidra til en stor del av vindkraftenergien fremover, og kan etter hvert komme til å spille en hovedrolle i fremtidens energiproduksjon, sier Herrera Anchustegui.

I prosjektet undersøker forskerne ulike aspekter ved elektrisk produksjon fra havvind for å bidra med juridiske retningslinjer for energimarkedet til hjelp for jurister, stater og energiprodusenter.

– Vi ønsker å bidra til de mest optimale reguleringene for å oppnå de beste økonomiske og tekniske løsningene, sett fra et energimarkeds-perspektiv, sier Herrera Anchustegui.

Reguleringene omhandler alt fra finansiering av havvind-prosjekter og hvilken mulighet stater har til å bidra med statsstøtte til havvindprosjekter, til hvordan konsesjoner blir delt ut.

– Gov-Wind har et europeisk fokus med global rekkevidde. EU- og norsk rett utgjør kjernen i prosjektet,





men våre funn vil også kunne overføres til andre lands myndigheter hvor havvindproduksjon vokser.

– Tradisjonelt sett har Europa vært ledende på havvind, men nå ser vi at mange andre land kommer etter i stor fart, for eksempel USA og Kina, sier han.

Juss etter teknologi

Mens teknologien til å utvinne elektrisitet fra havvind finnes allerede, så befinner reguleringen og retningslinjene for å håndtere konsekvensene seg i startfasen. Det kreves mer og forsterket juridisk forskning på feltet, ifølge Herrera Anchustegui.

– Ingen juss, ingen havvind. Rettsvitenskap er et verktøy som kan brukes til å konstruere det samfunnet vi demokratisk sett har valgt oss, i tillegg til å fordele ressurser så effektivt som mulig.

– Norge er et eksempel på dette. En av årsakene til at vi har lite havvind-aktivitet i dag, skyldes i stor grad mangel på juridiske reguleringer. Men dette gir samtidig muligheter for å være med på å utvikle nye retningslinjer på feltet, påpeker han.

Forskningen hans er ofte komparativ, og innebærer å forstå andre lands lover og regelverk. Samtidig må de være oppdatert på en rekke energiprojekter og initiativer. Globalt finnes det mye forskning på området, men Gov-Wind-prosjektet har funnet sin egen vinkling på feltet.

– Gov-Wind sørger for kritiske og omfattende tverrfaglig analyser av reguleringen av havvind i EU- og EØS-området og andre lands lover, fra et markedsorientert perspektiv, sier han.

Flere prosjekter

Prosjektet Gov-Wind inngår i en rekke av Herrera Anchusteguis interessefelt, som siden doktorgraden hans har dreid seg om økonomisk regulering av energiteknologi og markeder med utgangspunkt i EU/EØS- og norsk rett. Han har vært inne i en rekke prosjekter om regulering av ny teknologi, blant annet fra Equinor.

Havvind kommer til
å bidra til en stor del av
vindkraftenergien fremover

I 2022 kommer han ut med boken *Offshore Wind Licensing*, publisert på Edward Elgar, som omfatter bidrag fra verdensledende forsker innen juss og teknologi rundt havvind, fra mer en 15 lands lover for å organisere statsstøttede og konsesjoner til havvind-farmer.

Han leder også Forskergruppe for naturressurs-, miljø- og utviklingsrett ved fakultetet, rettet mot kunnskap om klimaendringer og gjenbruk av energi og fornybar energi.

– Formålet med forskergruppen er å skape et forum for identifikasjon, analyse og diskusjon av aktuelle spørsmål, samt formidling av kunnskap om rettens utvikling i en tid hvor engasjementet rundt miljø og naturressurser er stadig økende, forteller Herrera Anchustegui.

Han peker på at juridisk forskning er i endring, blant annet ved at den i større grad enn før inngår i tverrfaglige prosjekter og blir ansett som et verktøy for samfunnsmessige endringer.

– Tradisjonell og grunnleggende rettsvitenskapelig forskning er viktig og har sin egen egenart og kunnskapsverdi som ingen andre disipliner har. Samtidig er ikke juridisk forskning kun individuelt arbeid. Vi samarbeider mer og mer med andre disipliner og utveksler perspektiver.

– Jeg følger meg privilegert som får drive juridisk forskning i et team med andre fremragende forskere på energi, miljø og markedsrett, sier Ignacio Herrera Anchustegui.

*Denne artikkelen er produsert av
Universitetet i Bergen.*

Ønsker mer akademisk debatt om rettsspørsmål

– Jeg mener at det bør være mer akademisk debatt om rettsspørsmål, og man i større grad etterprøver kollegaers synspunkter, sier professor Asbjørn Strandbakken.



Ole-Martin Gangnes

At samfunnet aksepterer at man ikke har eller i svært liten grad har forskningskompetanse innenfor viktige samfunnsområder som skatterett og trygderett mv. er uforståelig, skrev professor Asbjørn Strandbakken i sine merknader til rapporten om EØS/NAV-saken som ble overlevert i august fjor.

Han skriver også at forskning innenfor basale fag bør skje ved flere institusjoner.

«Dersom det kun er forskning innenfor et fag på ett sted, kan det skapes «menigheter» som i liten grad stiller seg kritisk til hverandres forskning. Først når forskningen spres på flere institusjoner oppnår man den nødvendige distanse som skal til for å vurdere forskningen tilstrekkelig kritisk. Dette gir økt mulighet for å avdekke kortslutninger eller mangler ved forskningen. En bredere anlagt forskning i juridiske basalfag ville bidratt til rettssikkerheten i samfunnet», skriver Strandbakken.

Han mener at en økt styring av å prioritere forskningsområder ikke innebærer et angrep på institusjone-

nes autonomi så lenge staten ikke kan definere forskningsresultatene.

«Slik situasjonen er i dag, med fullstendig fravær av sentrale forventninger til hva en jurist skal kunne etter endt utdanning, er det fare for tilsvarende «juristskandaler» også i fremtiden. Man trenger en debatt om hva jurister skal kunne, hvor mye ressurser som skal legges i utdanning og forskning, og ikke minst at sentrale aktører som Justisdepartementet og Kunnskapsdepartementet kjenner større eierskap til sluttproduktet», skriver han.

– Har du fått noen reaksjoner på synspunktene om forskning og utdanning?

– Noen, men ikke overveldende mange. Noen har sagt at jeg setter ord på det mange kjenner på, sier Strandbakken til Juristen.

– Er det i dag «menigheter» ved institusjonene som i liten grad stiller seg kritisk til hverandres forskning?

– Jeg mener at det bør være mer akademisk debatt om rettsspørsmål, og man i større grad etterprøver kollegaers synspunkter. Det er nok ikke veldig lett å kritisere andre ved samme institusjon. Men på noen områder ser at man meningsmotstandere ties i hjel fremfor at man går i saklig debatt om deres synspunkter.

Underdimensjonert

I rapporten skriver Strandbakken at den faglige svikten som ble avdekket i NAV/EØS-saken gjør at det all grunn til å reise spørsmål om universitetenes ansvar som leverandør av undervisning og forskning.

Når det gjelder jusutdanningen, skriver Strandbakken at det i dag er totalt fravær av normeringer om hvilken kompetanse ferdige jurister skal ha.

«Om et fag studeres ved ett av de juridiske fakultet og hvilket omfang det har, vil i stor grad avhenge av om faget er representert ved sterke fagpersoner som makter å få gjennomslag for at akkurat vedkommendes fag er så sentralt at alle jurister må kunne faget. En slik utvelgelse tar ikke nødvendigvis hensyn til mer overordnede samfunnsbehov.»

– Du skriver om fravær av sentrale forventninger til utdanningen. Gjelder det også til forskning? Har sentrale aktører for lite bevissthet?

– Det er jo en nøye sammenheng mellom undervisning og forskning. Når man har underdimensjonert undervisningsressursene, har man også underdimensjonert forskningsressursene. Jeg mener fortsatt at det er underlig at staten ikke ser det som sin oppgave å ha tung juridisk kompetanse innenfor områder som er vital for staten, som skatt, trygd, havrett mv.

– Ting er i ferd med å bedre seg på noen områder, men det er mer tilfeldige initiativ fremfor en statlig styring av hvilken kompetanse samfunnet trenger, sier han.

Fellesskapsinteresser

– *Hvilke konsekvenser får det?*

– Konsekvensene kan være at staten ikke blir i stand til å ivareta fellesskapsinteresser eller står i fare for å begå overgrep mot enkeltpersoner. Fellesskapsinteressene taper dersom staten ikke er i stand til å mønstre like god juridisk kompetanse i skattesaker som store internasjonale konsern.

– Staten kan tape i internasjonale forhandlinger dersom man ikke har tilstrekkelig kompetanse innenfor havrett, ressursforvaltning mv. Og dersom man ikke har tilstrekkelig kompetanse om betydning av internasjonale forpliktelser som iva-



– Det er nok ikke veldig lett å kritisere andre ved samme institusjon, sier professor Asbjørn Strandbakken. (Foto: UiB)

reta enkelt borgere, kan det bli begått grove overtramp overfor enkeltindivid.

– Hva ønsker staten å få ut av de juridiske fakultetene og de juridiske miljøene – utdanningsinstitusjoner eller også forvaltning av nødvendig juridisk kompetanse som samfunnet har brukt for ?, spør han.

– *Hvordan er rammene for juridisk forskning? Er ressursene gode nok?*

– Her er nok de som sitter i ledelsene for de enkelte fakultet

nærmere til å svare. Men etter mitt syn er svaret bestemt nei. Det er mange områder som krever økt oppmerksomhet fra juridiske forskere.

– Eksempler er beredskap for å utrede hvordan man kan utforme inngripende tiltak overfor befolkningen i krisetider uten at man trår grunnleggende rettigheter for nær, hvordan man ivaretar rettigheter til innsatte i norske fengsler jf. ombudsmannens meldinger for soningsforhold mv. Det er nok å ta av, sier Asbjørn Strandbakken.

Dypdykk i solide norske lovtradisjoner

Allerede på 1200-tallet tok lovene hensyn til de svakeste gruppene. – Det norske samfunnet går gjennom en like stor internasjonaliserings- og endringsprosess i dag som på 1200-talet. Som i middelalderen, er det et stort behov for lovreformer, sier professor Jørn Øyrehagen Sunde.

 Tore Letvik

Øyrehagen Sunde er professor i rettshistorie og blant annet kjent for sine studier av Høyesterett, og for å være svært aktiv innen forskning på flere sentrale temaer innen rettsvitenskapen. Nå tar han stadig dypere dykk ned i de norske lovtradisjonene.

Gjennom sin forskning på Landslova gjør han også ofte funn som gir grunnlag for beundring over hvor grundige våre tidlige lovgivere var, og ikke minst hvor opptatt de var av å holde befolkningen orientert om hvilke lover som gjaldt. I perioden 2021-2022 skal Øyrehagen Sunde, i egenskap av å være professor ved Institutt for offentlig rett ved UiO, og professor Erik Opsahl fra NTNU lede et internasjonalt forskningsprosjekt på Senter for grunnforskning om Landslova.

Via epost ber vi Øyrehagen Sunde fortelle litt om arbeidet som består i å saumfare gamle lover og den tidens «lovsnekring».

– Sjølv om ein fekk viktige lovreformer i Norge i 954, 1024 og 1163/64 på einskilde rettsområde, var det likevel fyrst med Magnus Lagabøters Landslova av 1274 at vi fekk ei brei samfunnsregulering gjennom lovgjeving. Dette var særst tidleg i ein europeisk samanheng. For bare på Sicilia i 1231 og i Castilla i dagens Spania i 1265 fekk ein riksdekkjande lovbøker.

– Men medan dei lovbøkene knapt vart nytta, fekk Landslova ei levetid på meir enn 400 år. Samstundes kan vi rekna oss fram til at det i 1350 fanst eitt manuskript av Landslova per 1150 innbyggjar i Norge. Det vil seia at den fekk ein enorm utbreiing, som indikerer stor bruk i praksis, skriver Øyrehagen Sunde, som ikke ser noen grunn til å holde tilbake på superlativene når det gjelder å beskrive den jobben som ble gjort da fundamentet til norske lovtradisjoner ble støpt.

– Slik sett kan ein seia at Landslova av 1274 innleia Norge sin unike lovgjevingshistorie. Kort oppsummert kan ein seia at lovgjeving i norsk rettshistorie ikkje bare har vore brukt til å byggja stat, men òg til å byggja rettsstat. Meir spesifikt kan ein seia at norsk lovgjevingshistorie er unik for det fyrste fordi den byrja så tidleg og var så omfattande.

– Vi hadde alt ein veletablert lovtradisjon då vi fekk vår fyrste lovbok med Magnus lagabøters Landslov i 1274. Etter det hadde vi ein stor produksjon av einskildlover,

Landslova var det
fyrste som band det
norske riket saman ved
sida av kongen

fram til vi fekk Kristian Vs norske lov i 1687, skriver Øyrehagen Sunde som vidare forteller at vi i Norge etter den tid fortsatte med å lage enkeltlover, og antall lovgiverne allerede på midten av 1700-tallet var oppe i en produksjon på om lag 100 enkeltlover i året.

Norsk identitet

– Det er det same som vi har i dag. For det andre er norsk lovgjevingshistorie unik fordi lovene har vorte brukt. Det skuldast at folk har hatt tillit til lovgjevar. Det skuldast at lovene har vore formulert slik at dei er mogeleg å forstå og bruka. Og det skuldast ikkje minst at lekdommarar har vore involvert i å bruka lovene, og har hatt ganske stort høve for å tilpassa lov til røyndomen gjennom tolking, skriver jusprofessoren.

Øyrehagen Sunde forteller at att forskerne i det nye prosjektet ønsker å studere hva som er mest unikt med både Landslova og lovgiverhistorien.

– Det fyrste er at Landslova reformerte det norske samfunnet. Store samfunnsendingar hadde gjort dei eldre lovene mindre eigna. Det å inn-



Jørn Øyrehagen Sunde. (Foto: Tore Letvik)

føra store samfunnsendingar gjennom lov og utan ein stor grad av maktbruk, er vanskeleg til alle tider, ikkje minst i mellomalderen. Det andre er at Landslova gav utvida rettar til grupper som ikkje kunne påverka lovgjevingssprosessen, som fattige, kvinner og barn. Ein lovgjevingssprosess vil alltid vera prega av interessekampar, og det er spesielt at ein alt på 1200-tallet klarte å ta omsyn òg til dei som ikkje hadde makt til å delta i denne

kampen. Difor er det spesielt lovgjevinga som gjaldt fattige, kvinner og barn, og korleis den endra deira rettslege stilling, at vi vil studera Landslova.

I tillegg vil forskerne studere hvordan Landslova var en kilde til norsk identitet.

– Det ein lett overser i dag, er at Landslova var det fyrste som band det norske riket saman ved sida av kongen. Før 1274 gjaldt Frostatingslova i Trøndelag og Nord-Norge, Gulatings-

Magnus Lagabøte
gir loven til en lagmann.
Teksten er prologen
til Landslova.



lova på Vest- og Sørlandet, Borgartingslova rundt Oslofjorden, og Eidsivatingslova i indre Austland. Med Landslova fekk det norske riket ei felles lov, og det å vera norsk fekk lagt meir eit innhald.

– Etter 1319 var ikkje kongsmakta lenger fast stasjonert i Norge før i 1905. I dei ulike politiske unionane, men ei meir eller mindre fråverande kongsmakt, var det lova som var det som band Norge saman og skilde det norske riket frå det svenske og danske, sier Øyrehagen Sunde, som fortsetter.

– Til slutt skal vi studera det å studera Landslova. Bakgrunnen for dette, er at norsk mellomalderhistorie er så viktig for norsk sjølvforståing i dag, og har vore det sidan 1814. Det var med det mellomalderske tinget som førebilete at vårt parlament vart heitande eit Storting. Og det var den mellomalderske ordninga med at kongen skulle kronast i Trondheim som vart innført igjen etter 1814.

– Men når mellomalderrett er så viktig for norsk sjølvforståinga, er det viktig å forska på korleis vi brukar slik retthistorisk forskning. Viss ikkje er det lett for at den kan verta dratt mot det kjensleladede og politiske, og bort frå det vitskapleg.

Sikret bred deltakelse

– Vil det kunne gi oss økt innsikt i hvordan tekningen var da lover ble bygget opp tidligere, er det noe vi kan lære av dette i dag?

– Det norske samfunnet går gjennom ein like stor internasjonalserings- og endringsprosess i dag som på 1200-talet. Som i mellomalderen, er det eit stor behov for lov-

reformer. Den konsensusprega prosessen fram mot lovreforma, som likevel ikkje var fri for konflikt, kan tena som eit førebilete òg i dag. Det same kan den måten ein bygde opp rettsstaten som ein del av samfunnsreforma gjennom lovgjeving.

– Lov er i seg sjølv eit maktmiddel, men i landslova er det ikkje bare nytta til å forma samfunnet, men òg



Kongen som
ombudsmann etter
Tosverdslæra i Codex
Hardenbergianus
(ca. 1350).

til å opna opp avgjerdsprosessar og sikra brei deltaking i samfunnsstyringa. Men aller viktigast er likevel at Landslova gjev oss eit høve til å studera korleis lov kan brukast til å byggja eit samfunn med plass for dei som ikkje kan påverka lovgjevingprosessen, som fattige, kvinner og barn, sier Øyrehagen Sunde som legger til at han mener vår tids digi-

talisering av rettsvesenet vil gjøre at vi må lage mange lover på en ny måte, slik at de er bedre egnet til autoatisert bruk.

– Det gjer at vi må ha eit meir medvite forhold til lovgjevingsteknikk. Det å studera korleis lover har vorte brukt er i den samanhengen ei viktig kjelde til kunnskap. Ein viktig innsikt er at lovgjeving til eit kvar

tid er prega av matematisk tanke-
måte. I mellomalderen var det alge-
bra, på 1700-talet var det geometri,
og i dag er det algoritme.

– I det internasjonale prosjektet på Grunnforsingssenteret vil vi for det fyrste ha med oss forskarar frå dei andre nordiske landa. For Norden generelt har ein sterk lovgjevingstradisjon. Danmark fekk omfattande, men ikkje riksdekkjande lovgjeving i 1240. Sverige fekk den fjerde riksdekkjande lov-
boka i Europa i 1350. Det å samanlikna Landslova med andre nordiske lov-
bøker vil gje oss meir innsikt i kva som er unikt med Landslova, og kva som er felles nordisk.

– Vi vil òg ha med oss forskarar frå Skottland, Belgia, Tyskland, Austerrike, Frankrike og Spania for å samanlikna Landslova med lovgjeving og rettsutvikling i Vest-Europa for å sjå i kva grad den var ein del av ein europeisk trend i mellomalde-
ren, sier Øyrehagen Sunde som også deltar aktivt i planleggingen av en storstilt markering av Landslova i 2024 i Oslo, Bergen og Trondheim, i anledning av at Landslova runder 750 år.

Analyse av 830 sivilsaker i Høyesterett gir mulighet for å forutsi domsresultat

Etter å ha gått gjennom 830 sivile saker i Høyesterett i en periode på mer enn 50 år satt forskerne igjen med et resultat som, til en viss grad, og under gitte forutsetninger, gjør det mulig å predikere domsutfallet i landets øverste domstol.

 Tore Letvik

Gunnar Grendstad, statsviter og professor ved Institutt for sammenliknende politikk ved universitetet i Bergen står bak analysen, sammen med Olav Laug Bjørnebekk, som er utreder ved det samfunnsfaglige analyseinstituttet Ideas2evidence. Som ved tidligere tilfeller har Grendstad også denne gangen samarbeidet med statsviterne William R. Shaffer og Eric N. Waltenburg fra USA. Bjørnebekk tok sin mastergrad i sammenlignende politikk på dommeradferd i Høyesterett, og har vært med å utvikle databasen som brukes til å analysere domsavsigelser fra Høyesterett.

Analysene av de 830 sivile sakene i Høyesterett var saker der en offentlig part møtte en privat part i perioden 1963-2015 og saken omfattet et økonomisk spørsmål. Blant det forskerne undersøkte var saker der den ene parten stilte med en advokat til prøve, og en advo-

kat med møterett, for å se om det ga utslag ut fra hvilken erfaring advokaten hadde.

Blant funnene forskerne gjorde var at dersom den offentlige parten vinner i begge underrettene og har en mer erfaren advokat, så er sjansen for den offentlige parten vinner saken i Høyesterett hele 75 prosent. Dersom den private parten også vinner i begge underrettene og har en mer erfaren advokat, så er sjansen for den offentlige parten til å vinne saken i Høyesterett på 35 prosent.

– Rene sjarmøretappen

Utgangspunktet for den høye og lave vinningsjansen er at partene vant i begge underinstansene. Dette kaller vi sakens tregghet fordi det skal mye til om Høyesterett skulle se veldig forskjellig på saken etter at kyndige dommere i underrettene har gjort grundige vurderinger av saken. Når vi så legger til en bedre advokat på toppen så er det nesten bare sjarmøretappen som gjenstår, sier Grendstad til Juristen.

– *Hva er din mening om hvorfor det er så stor forskjell i «vinnerprosent»?*

– Forskjellen ligger i det utgangspunktet som partene har med seg inn i Høyesterett. Det interessante spørsmålet i neste omgang er hvilke saker Høyesterett slipper inn til behandling og hvilke som blir nektet. Silingen setter Høyesteretts dagorden og denne silingsprosessen burde vi forskere studere nærmere.

– *Kan det være at domstolene har mer tillit til offentlige parter og prosessfullmektinger?*



Gunnar Grendstad har analysert og forsket på 830 dommer i Høyesterett.

– Diskusjonen om offentlig-vennlighet, eller statsvennlighet, har fulgt Høyesterett lenge. Staten er en spesiell part som i utgangspunktet skal representere statens, og følgelig befolkningens, interesser. Staten er i utgangspunktet en mer ressursrik part som også trekker på dyktige advokater fra Regjeringsadvokaten. Analysen vår viser også at dersom avdelingen som skal avgjøre saken består av et flertall av dommere med bakgrunn fra Lovavdelingen, så har den offentlige parten åtte prosent større sjanse for å vinne den økonomiske saken.

Analysen er publisert Rættferd, som er et nordisk fagtidsskrift om rettsvitenskap, og er tidligere gjen-gitt i Advokatbladet. Undersøkelsen fant at den private parten har 16 prosent større sjanse for å vinne når kvinnelige dommere er i flertall.

Årsaken til dette har ikke forskerne funnet noen god forklaring på.

«På generelt grunnlag forventer vi at kvinner skal være mer statsvennlige i spørsmål om offentlig velferd. Det ser ut til at holdningene kan fungere annerledes i et kollega-panel», skriver forskerne i Retfærd-artikkelen, og viser til at forskning gjort av Jon Kåre Skiple ved NORCE og kolleger konkluderer med at dette er tilfelle.

«Når et panel består av et flertall av kvinnelige dommere, som representerer elitekvinner, er det mer sannsynlig at hele panelet stemmer for den private parten. Dette funnet antyder at denne predikatoren ikke bør ignoreres», heter det videre.

Her er forskernes hovedkonklusjoner:

- Parten med en mer erfaren advokat har 8 prosent større sjanse for å vinne saken i Høyesterett.

- Parten som har vunnet i to runder i underrettene har 32 prosent høyere sjanse for å vinne i Høyesterett.
- I saker med spørsmål om ekspropriasjon har den private parten 9 prosent større sjanse for å vinne.
- Når kvinnelige dommere er i flertall er det 16 prosent større sjanse for at den private parten vinner.
- Når et flertall av dommerne har bakgrunn fra lovavdelingen i Jus-tisdepartementet, har den offentlige parten 8 prosent større sjanse for å vinne.
- Når et flertall av dommerne i panelet er utnevnt av eller under en sosialdemokratisk regjering, har den offentlige parten 7 prosent større sjanse for å vinne saken.

Skal sammenligne Nordens høyesteretter i grunnlovssaker

Kan gi svar på om politikernes makt i økende grad båndlegges gjennom domstolenes utvidede tolkninger av grunnlovsbestemmelser.

 Tore Letvik

Er domstolene i Norden i ferd med å sikre seg økende makt over politikernes frihet til å bestemme hvilken politikk de kan føre? Dette vil nå et unikt forskningsprosjekt på høyesterettene i Sverige, Norge, Finland, Danmark og Island kunne finne ut av.

Prosjektet, som skal pågå i tre år, ledes av førsteamanuensis i komparativ rett ved Örebro universitetet i Sverige, Katalin Capannini-Kelemen. I hvert av de fem nordiske landene har prosjektet juridiske eksperter innen komparativ rett som skal gå gjennom sitt lands høyesterettspraksis.

Prosjektlederen forteller at internasjonale undersøkelser viser at Høyesterett og konstitusjonelle domstoler spiller en stadig viktigere rolle i mange land når det gjelder retning, form og innhold i offentlig politikk.

– De nordiske høyesterettene er intet unntak. De har ofte bestemt grunnleggende politiske spørsmål ved å ta standpunkt om konstitusjonelle spørsmål, og ifølge noen forskere er de nordiske landene sakte i ferd med å bli styrt av dommere i stedet for av parlamentarikere, sier Capannini-Kelemen.

Hun mener det er viktig å forstå hvordan dommerne resonnerer, siden konsekvensene av en rettsavgjørelse ofte har effekter som går utover den konkrete saken som er vurdert. Noen tilsvarende undersøkelser av høyesterettene i Norden er aldri gjort tidligere. Når resultatene fra prosjektet er ferdig vil de sammenlignes med de tidligere internasjonale undersøkelsene for å se om høyesterettene i Norden beveger seg i en annen retning i konstitusjonelle spørsmål, enn i verden for øvrig.

Omfattende arbeid

Prosjektets sakkyndige i Norge er Morten Nadim. Han var ferdig utdannet jurist i 2012 og begynte som universitetsstipendiat ved UiB samme år der han skrev doktoravhandling om høyesteretts argumentasjonsmønstre i perioden 1970 til 2016. Han disputerte for doktorgraden i august 2017 og har siden det arbeidet som prosedyreadvokat i advokatfirmaet Wiersholm. Han har publisert flere artikler om Norges Høyesterett. Den 1. mars går han over til stilling som seniorrådgiver hos Sivilombudsmannen, og skal

A full-page photograph of a man standing in a snowy park. He is wearing a dark grey parka with a fur-lined hood, a plaid shirt, glasses, and brown leather gloves. The background shows snow-covered ground, trees, and a blue sky. A white text box is in the top right corner.

Morten Nadim er den norske representanten i et stort nordisk forskningsprosjekt om høyesterettens behandling av grunnlovssaker. (Foto: Privat)

Vi skal finne frem til 40 avgjørelser fra Norges Høyesterett som har hatt stor betydning da de ble avgjort, eller har fått stor betydning for ettertiden

fra august måned jobbe med prosjektet ved siden av stillingen hos Sivilombudsmannen.

Prosjektet som nå påbegynnes skal søke å finne ut av hvorvidt høyesterettene i Norge, Sverige, Finland, Danmark og Island argumenterer likt eller ulikt i grunnlovsspørsmål. – *Hvilken betydning har det å finne ut av dette?*

– I Norden har vi utstrakt historie med lovsamarbeid, og det er ikke uvanlig at for eksempel norske domstoler viser til nordiske rettskilder for å begrunne sine standpunkter. Likevel er det ganske stor innbyrdes ulikhet mellom de nordiske landenes rett. Det foreligger ganske lite systematisk analyse av nordiske høyesteretter, og det vil være verdifullt å se om det er tilsvarende likheter og forskjeller mellom disse domstolene som det vi ser i jussen ellers. Særlig er det interessant å se om de ulike nordiske domstolene har utviklet seg i samme eller ulik retning over tid.

– *Hva blir din oppgave vil her i Norge?*

– Oppgaven blir i hovedsak å analysere avgjørelser fra norsk Høyesterett der domstolen har tatt i bruk Grunnloven. Prosjektet viderefører metoden fra det verdensomspennende CONREASON-prosjektet der det ble utviklet en typologi over ulike måter å benytte seg av grunnlover på i rettslig argumentasjon. Oppgaven min blir å vurdere hvordan Norges Høyesterett argumenterer i

lys av denne typologien, sier Nadim.

Prosjektet har store dimensjoner. Totalt vil så mange som 200 nordiske høyesterettsavgjørelser i konstitusjonelle spørsmål bli analysert.

– Det er 40 avgjørelser per domstol som skal gjennomgås. Altså skal vi finne frem til 40 avgjørelser fra Norges Høyesterett som har hatt stor betydning da de ble avgjort, eller har fått stor betydning for ettertiden. Siden 1970 har det blitt avsagt ca. 60 avgjørelser i storkammer og plenum, og flere av disse angår grunnlovsspørsmål.

– Flere av disse sakene vil være naturlige å inkludere i en slik analyse, særlig fordi dette er saker som Høyesterett selv har vurdert som særlig prinsipielle, og de inneholder også synspunkter fra hele (eller store deler av) domstolen på det tidspunktet avgjørelsen ble avsagt. Eksempler kan være kjente saker som Kløftasaken fra 1976, Borthen- og Thunheim-sakene fra 1996. Det kan også være aktuelt å ta med de seneste sakene fra Høyesterett i plenum, nemlig Klima-saken og Acer-saken.

Balansen

I beskrivelsen av det Nordiske prosjektet, som har fått 5,8 millioner svenske kroner i støtte av den svenske riksbankens jubileumsfond, heter det blant annet at «økende domstolsmakt har under de seneste tre tiårene blitt en global trend. Høyesterettene og forfatningsdom-

stolene spiller en stadig større rolle i mange land når det gjelder å fastsette den offentlige politikken innretning, form og innhold. De nordiske høyesterettene er intet unntak. De har ofte gjennom å ta stilling i konstitusjonelle spørsmål avgjort grunnleggende politiske spørsmål. I noen tilfeller har de til og med blitt beskyldt for altfor vidtgående aktivisme».

– *Foreligger det – etter ditt syn – en fare for en forskyvning av maktbalansen mellom de tre statsmaktene, og at den dømmende statsmakt vil kunne gå for langt i forhold til den lovgivende?*

– Balansen mellom statsmaktene vil alltid kunne vippe frem og tilbake, og det har vært en trend at domstolene har fått tiltakende makt som følge av økt rettsliggjøring. Denne rettsliggjøringen er det i utgangspunktet ikke domstolene som har stått for, men det debatteres i hvor stor grad domstolene har benyttet denne rettsliggjøringen til å få enda sterkere posisjon. Gjennom en analyse av grunnlovssaker vil det være mulig å se nærmere på akkurat dette spørsmålet.

– Det er særlig i konstitusjonelle spørsmål at domstolenes makt kan vise seg å være størst. Gjennom for eksempel dynamisk eller utvidende tolkning av grunnlovsbestemmelser kan domstolen legge bånd på lovgivende myndighet, bånd som det er vanskeligere for Stortinget å gjøre noe med fordi det da kanskje må en grunnlovsendring til.



Førsteamanuensis i komparativ rett ved Örebro universitetet i Sverige, Katalin Capannini-Kelemen, leder prosjektet. (Foto: Anna Asplund)

Høyesterett

– I 2017 leverte du en doktorgrad om utviklingen i Høyesteretts argumentasjonsmønstre. Hva fant du der?

– I doktoravhandlingen analyserte jeg rettspraksis, i hovedsak sivile saker, fra Norges Høyesterett i perioden 1970-2016 langs særlig tre linjer: rettskildebruk, bredden i argumentasjonen og balanseringen av enkeltindividets rettigheter opp mot fellesskaps beste. Analysen viste at Høyesterett i økende grad henviser til skriftlige kilder i sine premisser, og at dette særlig har øket med internasjonaliseringen, men områder der internasjonaliseringen ikke har vært like fremtredende har også samme trend med økt henvisning til skriftlige kilder.

– Høyesterett har, litt til min overraskelse, ikke entydig gått i retning av å skrive generelle prejudikater i alle saker. Det er fremdeles en god del

avgjørelser som avgjøres konkret, og der argumentasjonsmåten ikke har endret seg i særlig grad siden 1970-tallet. Særlig interessant synes jeg, var at antallet fraksjoner Høyesterett deler seg i ved uenighet øker dess mer generelt begrunnet avgjørelsene blir.

– Til sist viste analysene at hensynet til fellesskapet i økende grad har måttet vike til fordel for individuelle rettigheter i perioden, men likevel slik at hensynet til fellesskapet fremdeles er avgjørende i en rekke saker også i dag.

– Domstolene nærmest glemt

– *Hvordan vil du si vi ligger an i forhold til aktivitet når det gjelder norsk juridisk forskning på domstolenes makt og rolle i samfunnet, sammenlignet med tilsvarende forskning som utføres i andre nordiske land?*

– Domstolene var lenge «glemt» i norsk forskning, men har vært omtalt med ujevne mellomrom. Mest kjent er kanskje debatten Johs. Andenær og Jens Arup Seip hadde om Høyesteretts politiske rolle på 60-tallet. I forbindelse med Høyesteretts 200-årsjubileum ble imidlertid fokus satt på i alle fall Høyesterett og det ble skrevet en rekke bøker og artikler om domstolen. Når det kommer til konkret vurdering av domstolenes makt og rolle kan det også nevnes at i begge maktutredningene har domstolene vært nærmest en parentes. Så sammenlignet med de to andre statsmaktene er domstolene nærmest glemt av forskningen. Dette prosjektet vil forhåpentligvis bidra til å kaste ytterligere lys over den tredje statsmakt.

Riksadvokaten om forskning innen strafferett

– Stort behov for å systematisere og forklare de ulike rettskildene

– Behovet for forskning er nærmest uendelig stort for å få systematisert og forklart de ulike rettskildene, sier riksadvokat Jørn S. Maurud. Han sier det opp gjennom årene er produsert et regelmylder på dette området.



Tore Letvik

Forskning innen strafferetten kan være aktuelt innen påtalemyndighetenes område, og vi har derfor spurt riksadvokaten om hans syn på nytten av slik forskning.

Hvilken betydning har det for deg som riksadvokat at landets utøvende påtalejurister er bevisst på straffens legitimitet og hvilken effekt en eventuell straff vil kunne få i den enkelte sak?

– I alminnelighet mener jeg det hører til «allmennkunnskapen» hos embets- og tjenestemenn/kvinner i påtalemyndigheten å ha en grunnleggende interesse for – og kunnskap om de filosofiske teorier som har vært og er styrkende for tenkning rundt straffens formål. Når dét er sagt, er det likevel på det rene at håndhevingen av påtalemyndighetens makt er en sterkt regulert virksomhet, med utgangspunkt i autoritative kilder som bør respekteres i et demokrati. Å opptre som rettsfilosof når man først og fremst er påtalepraktiker, innebærer i stor grad å blande

sammen ulike nivåer og oppgaver på en måte som kan komme til å utfordre rettens legitimitet. En kritikk av den positive retten, bør etter mitt syn derfor først og fremst komme utenfra vår etat, og bør rettes mot vår lovgiver – Stortinget.

Er det etter ditt syn nok, eller mangel på, rettsvitenskapelig forskning innen strafferetten?

– Forskningen kan på vårt felt bidra på særlig to områder, som ikke er helt løsrevet fra hverandre. For det første kan forskningen bidra til systematisering og forklaring av de ulike rettskildene for praktikerne – typisk ved håndbøker og lærebøker. På dette området er behovet nærmest uendelig stort i det regelmylder som er produsert opp gjennom årene. Det er nok å nevne de mange uoversiktlige spørsmål som har oppstått i tilknytning til regler om innsynsrett, særlovgivning og EØS-rett. For det andre kan forskningen bidra til utforskning av rettens moralske grunnlag og teoretiske fundament for øvrig – til forståelse og evaluering av den positive retten utenfra, og som mulig impuls til eventuelle reformer. For at forskningen skal kunne bidra her, må vi gjerne ha mer men kanskje først og fremst ulike perspektiver dersom det praktiske rettsliv skal kunne absorbere ekstern kritikk på annen måte enn ved å ignorere den eller ved kritikkløst å underkaste seg den.

Når påtalemyndigheten i en straffesak gjør sine vurderinger av hvor streng straffepåstand som vil være riktig å nedlegge, ses det da etter støtte i rettsvitenskapelig



Riksadvokat Jørn S. Maurud.

forskning, eller er det kun veiledning fra tidligere liknende saker som legges til grunn?

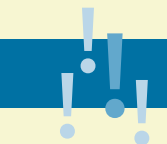
– Når påtalemyndigheten i en konkret sak gjør sine vurderinger av hvilken straffepåstand som skal nedlegges, er det nok først og fremst forskningens systemiseringsfunksjon som håndbok og lærebok som er av interesse, sammen med øvrige autoritative rettskilder som lovtekst, forarbeider og rettspraksis.

Hva mener du bør gjøres for at slik forskning innen strafferetten bedre skal kunne bidra til at straffeforfølgning og straff ikke bare representerer straff, men kanskje også økt samfunnsnytte i form av å være mer

Det er nok å nevne de mange uoversiktlige spørsmål som har oppstått i tilknytning til regler om innsynsrett, særlovgivning og EØS-rett

rehabiliterende for de domfelte? Kan straffeforfølgning av rusavhengige være et eksempel på at forskning og utvikling innen strafferetten, kan bidra til endringer?

– Dette spørsmålet illustrerer antageligvis godt hvordan man kan ha en god arbeidsdeling mellom forskningen og det praktiske rettsliv. Mitt inntrykk av den forskning som i dag foregår på vårt felt, er at det meste knytter seg til spørsmål rundt ansvarslære og straffbarhetsvilkår. Atskillig mindre om reaksjonslære generelt, og enda mindre forskning om fullbyrding og gjennomføring av straffereaksjoner.



Hvorfor er strafferettsvitenskapelig forskning viktig?

I rettsordningen vår kan strafferettsapparatet – påtalemyndigheten, advokater, domstolene og kriminalomsorgen – betraktes som ett av de viktigste tannhjulene. Hvordan kan rettsvitenskapelig forskning bidra til at det er velsmurt?

Av Jørn Jacobsen, Professor,
Det juridiske fakultet, UiB

Svaret ligger på mange plan. Mest generelt kan vi si at rettsvitenskapelig forskning har vært sentralt i fremveksten av vårt strafferettsapparat og dets grunntrekk. Ikke minst når det kommer til å systematisere og vise sammenhenger mellom de mange strafferettslige reglene, har rettsvitenskapelig forskning en viktig oppgave. Mange viktige doktoravhandlinger i rettsvitenskap, for eksempel, har nettopp gitt praksis oversikt og prinsipper for konkrete spørsmål knyttet for eksempel til unnlatesansvar.

Ikke minst på områder hvor rettsutviklingen skjer raskt, er rettsvitenskapelige bidrag i form av å gi oversikt over utviklingen og å gi en utfyllende og mest mulig sammenhengende fortolkning av reglene betydningsfullt. Hvordan kan vi for eksempel forstå Høyesteretts utvikling i retning av et videre ansvar for passiv medvirkning, hvor er vi på vei og hvor kan grenser for ansvaret settes?



Foto: Andre Giæver Kvalvågnes

Andre ganger er det uløste problemer som praksis ennå ikke har fått grep om, som rettsvitenskapen kan gå foran og identifisere. Utviklingen på det teknologiske området er for eksempel hurtig og kompleks, og skaper en rekke utfordringer for lovgivning og praksis. Dette er slik sett også et eksempel på at rettsvitenskapen kan bidra med å hente inn relevant kunnskap om samfunnet som påvirker eller i alle fall bør påvirke praksis.

Noen ganger kan det lede til at vi får mer veiledende synspunkter for eksempel for bruken av straffer. Kunnskap om barn og ungdomskriminalitet og effekten av ulike straffer, fra de klassiske straffene av fengsel og bot til nyere varianter som ungdomsstraffen kan være høyst nyttig for påtalemyndighet og praksis med tanke på å la strafferetten nå sine målsetninger. Andre ganger er det rettsvitenskapelig forskning kan bidra med, først og fremst å skape mer komplekse oppfatninger. Forenklete oppfatninger av den allmennpreventive effekten av straff

har for eksempel godt av å bli konfrontert av empirisk kunnskap som viser hvor vanskelig det egentlig er å ha formeninger om det.

I denne sammenheng skal vi heller ikke underslå hvor viktig for praksis det kan være å få studert seg selv, og hvordan strafferettsapparatet fungerer i praksis. Slike perspektiv, empiriske eller kritiske, er viktig for å kunne ta stilling til hva som er og hva som ikke er bra i strafferettsapparatet. Forslag til reformer kan også være svært nyttig, både for lovgiver og for de praktisk virkende institusjonene.

Rettsvitenskapen har slik sett mye å bidra med til praksis, fra mer generelle perspektiver til konkrete empiriske perspektiver, om rettsvitenskapen lar praksis være praksis, og heller orienterer seg mot å bidra med den kunnskapen som trengs for at strafferetten skal være både rettferdig og effektiv. Det er i sin tur et svært viktig utgangspunkt for den samfunnsordningen vi har.

Behovet for kunnskapsutvikling er stort, for eksempel når det gjelder overgrep mot barn og unge. Betydelige samfunnsutfordringer knyttet til for eksempel økonomisk kriminalitet, kan overtid undergrave rettsstaten. I så måte er det ulykkelig at rettsvitenskapen i så stor grad har vanskelige kår både på universitet og i forskningspolitiske fora. I tildelingen av Forskningsrådet har for eksempel rettsvitenskapen hatt svært dårlige kår. Men det er å misforstå hvor viktig rettsordningen er for et velsmurt samfunn, og hvor viktig rettsvitenskapen der igjen er for en velsmurt rettsordning, med strafferetten i sin kerne.

– Et særlig behov for juridisk forskning i Norge

Nylige hendelser som NAV-skandalen og tiltak mot covid 19 har vist at det er et særlig behov for juridisk forskning i Norge.

 Tore Letvik

Dette sier førsteamanuensis og prodekan for forskning ved det juridiske fakultet på Universitetet i Tromsø, Sondre Torp Helmersen til Juristen. Så vel yngre som eldre jurister ved UiT Norges arktiske har et sterkt engasjement og mange jern i ilden på forskerfronten.

Prodekanen forteller at alle ansatte i stillinger som professor, førsteamanuensis, forsker, postdoc, stipendiat og førstelektor er engasjert i og bidrar i forskning ved fakultetet. De ulike gruppene har ulik andel av stillingen sin satt av til forskning og forskningsrelaterte oppgaver. Også universitetslektorer som ikke egentlig har en forskningsdel i stillingen sin, kan bidra inn i forskning.

– Ved Det juridiske fakultet ved UiT er forskningsaktiviteten og de ulike forskerne knyttet til seks ulike forskergrupper og ett senter. Vi har forskergrupper i Same- og urfolksrett, barnerett, prosessrett og tvisteløsning, statsrett, forvaltningsrett og formuerett, og i tillegg har vi Norsk senter for Havrett. Forskergruppene og senteret skal både bidra til forskning av høy kvalitet, godt forskningsmiljø og samarbeid, samt utvikling av nye prosjekter og søknader, sier Helmersen.



Sondre Torp Helmersen. (Foto: UiT)

Blant hovedoppgaver

– *Hva mener du forskning betyr for fakultetet i form av engasjement, innsikt og utvikling blant de ansatte, og for fakultetets status utad?*

– Det har stor betydning. Forskning er en av fakultetets hovedoppgaver, sammen med undervisning og formidling. Det er en sentral arbeidsoppgave for de vitenskapelig ansatte. De skal holde seg oppdatert og utvikle ny kunnskap innen sine fagfelt. Forskingen henger også sammen med undervisningen, ved at vi skal tilby forskningsbasert undervisning.

– *Hvor utbredt, og hvor viktig, mener du samarbeidet mellom de tre juridiske fakultetene er?*

– Det er relativt utbredt. Forskergrupper og enkeltforskere har ofte kontakt med hverandre, og fakultetene snakker sammen på ledernivå. Jeg mener at dette samarbeidet er viktig. En betydelig del av forskningen vår handler om norsk rett, og da

er det naturlig å samarbeide med norske forskere. Det er også trygghet i å vite å at man er koordinert med de to andre fakultetene, og man tenker ofte bedre i fellesskap.

– *Er det områder med juridisk forskning du mener det kunne vært satset mer på i Norge forutsatt at rammevilkårene ble utvidet og økonomien styrket fra sentralt, politisk hold?*

– Alle juridiske fag har en forskningsfront, og alle juridiske fag har betydning for samfunnet, så det er mange felter som kunne hatt godt av økt oppmerksomhet. Det er noen nylige hendelser som har vist et særlig behov for juridisk forskning, som NAV-skandalen og tiltak mot covid 19, sier Sondre Torp Helmersen, som viser til at nålovet er trangt når det gjelder å få økonomisk støtte.

– Våre viktigste kilder til ekstern forskningsfinansiering er Norges forskningsråd (NFR) og EU, men det er vanskelig å få innvilget prosjekter. I 2020 ble 11 % av alle søknader til NFR innvilget. Etter vår mening er det et stort behov for juridisk forskning innenfor en rekke områder, men Forskningsrådets utlysninger etter spør sjelden juridisk forskning. Det finnes få andre finansieringskilder for juridisk forskning.

– En annen faktor er at de tre juridiske fakultetene har dårlige forholdstall mellom studenter og vitenskapelige ansatte. De vitenskapelige ansatte får derfor mer undervisningsansvar og større administrativt ansvar enn sine kolleger på andre fakulteter, og det går ofte utover forskningen.



Forskning – en utgift til inntekts ervervelse

Mangel på forskning på juss er et demokratisk problem.

Av Gry Hellberg Munthe, avdelingsleder politikk og samfunnskontakt, Juristforbundet

Denne kronikken skrev jeg i 2009. Da Juristen spurte om de kunne trykke den igjen nå var jeg skeptisk. Jeg er skeptisk av natur. Jeg står imidlertid fortsatt for innholdet og har kun oppdatert. Det var skuffende enkelt å finne dagsaktuelle eksempler på hvor skoen trykker.

Demokratisk problem

Juss bygger sivilisasjon og demokrati. Mangel på rettsvitenskapelig forskning og juridisk kunnskap blir dermed et demokratisk problem.

Jussens betydning for samfunnsutviklingen er ofte undervurdert. Et demokrati som vårt styres ikke ved hjelp av økonomiske virkemidler alene, men også gjennom normer og verdier, lover og regler. Gjennom denne type styringsmidler ivaretar de juridiske fagene en viktig sivilisasjonsbyggende rolle. Det er derfor et stort behov for å forske på hvordan normer skapes, forstås, anvendes og virker.

En konsekvens av manglende kunnskap om normer som styringsmiddel, er at våre folkevalgte organer ikke får tilstrekkelig kunnskap om effekten og nytten av sine beslutninger. Mangel på forskning



Foto: Juristforbundet

på juss er dermed et demokratisk problem.

EMK bjella

Da EMK ble vedtatt og ratifisert utviklet norske jurister, godt hjulpet av forskning, en EMK bjelle. Du sjekket faktum opp mot norsk rett, og så ringte det en bjelle i bakhodet ditt om at du også måtte sjekke EMK.

Kunne EØS skandalen kunne vært unngått om vi hadde forsket mer på EU-direktivets og internasjonale avtalers virkning på norsk rett? Det er relativt uinteressant å svare på hypotetiske spørsmål. Allikevel, i dag ser vi at forskere får avslag på søknader om å forske på

norsk rett, fordi de ikke bidrar til den internasjonale kunnskapsallmenningen. Det er mulig at forskning kunne ha avverget EØS skandalen, kanskje ikke. Min påstand er at det er vanskelig å bidra kvalitativt til fellesskapet (den internasjonale kunnskapsallmenningen) hvis du ikke har tilstrekkelig kunnskap om din egen allmenning. Det har vi ikke i dag, fordi vi ikke prioriterer å skaffe oss den kunnskapen.

Tar forskningsrådet juridisk forskning alvorlig nok?

Jeg begrenser meg til å gjenta spørsmålet som mange andre, og bedre kvalifiserte enn meg, allerede har stilt.

Utgift til inntektservervelse

Hvorfor skal vi prioritere juridisk forskning?

Rettsbildet er komplekst og internasjonalt. Kunnskap om hvordan normer, lover og regler skapes, forstås, anvendes samt virker i samspill med andre faktorer er essensielt for å oppnå ønsket effekt av en beslutning eller et virkemiddel. Riktig avgjørelse i første instans koster vesentlig mindre enn runder i klagesystemet.

Rettsvitenskapelig forskning kan bidra til en mer ressurseffektiv rettspleie og rettsutvikling, hvor tjenester til innbyggerne, kvalitet og rettsikkerhet står i sentrum.

Å forske på hvordan normer, lover og regler dannes, forstås, anvendes og virker er en utgift til inntektservervelse.



JURIST
FORBUNDET

Forsikring

Foto: 123rf.com/Olga Yastrenska

«Kort ventetid, gode råd og topp service»

Vi blir stolte og ydmyke når vi får slike tilbakemeldinger fra våre medlemmer. Du kan kjøpe alle dine forsikringer til en fast lav medlemspris hos Juristforbundet Forsikring.

Har du forsikringene du trenger, eller har nye behov dukket opp? Våre rådgivere sørger for at du og din familie til enhver tid er riktig forsikret, og at du ikke betaler mer enn du må. Vi bistår deg også i skadeskader.

**Gunstig
medlemspris**



Arbeidslivet

Råd og bistand fra Juristforbundets eksperter

Juristforbundet tilbyr sine medlemmer juridisk rådgivning og bistand innenfor arbeidsrettslige spørsmål. Kommer du som medlem i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen, er det bare å kontakte Juristforbundets advokater.

Kontakt

Sentralbord: 40 00 24 25

E-post: advokat@juristforbundet.no

Høyesterettsdom har definert grense for seksuell trakassering

I en dom har Høyesterett definert grensen for hva som er seksuell trakassering.



Thea Larsen Normann,
advokatfullmektig
Juristforbundets
Advokatkontor

Den 22. desember 2020 ga Høyesterett en kvinnelig industrimekaniker medhold i at hun ble seksuelt trakassert av to kunder. Dommen setter med dette den nedre grensen for hva som er ulovlig seksuell trakassering.

Kvinnen, som er utdannet industrimekaniker, begynte å jobbe hos et bilverksted i 2015. Først som mekanikerlærling og senere i fast stilling. Hun var den eneste kvinnelige mekanikeren som var ansatt i verkstedet.

Hun opplevde gjentatte, ubehagelige hendelser fra to av verkstedets kunder. Den ene kunden hadde

ved et tilfelle lagt hendene sine under genseren på den nedre delen av ryggen til kvinnen. Ved et annet tilfelle hadde den samme kunden latt som om han skulle ta henne i skrittet. Den andre kunden hadde over tid oppsøkt kvinnen. Han hadde videre ved flere anledninger kilt henne i midjen, og ved en anledning klappet kvinnen på baken.

Kvinnen ga tydelig beskjed til kundene om at oppførselen deres ikke var akseptabel. Videre meldte hun ifra til lege, daglig leder og styreleder i bedriften om hva hun opplevde på arbeidsplassen.

Tiltakene som ble iverksatt av bedriften innebar blant annet at kundene fikk beskjed om at de ikke var velkommen på verkstedet. Den ene kunden fortsatte imidlertid å oppsøke verkstedet.

Kvinnen anførte for lagmannsretten at ledelsen ikke tok hennes reaksjoner på alvor, og heller ikke tok tilstrekkelig grep for å hindre at den ene kunden oppsøkte henne på jobb. Hun ble etter hvert langtidssykemeldt.



Kvinnen anla søksmål mot de to kundene av bedriften hun arbeidet i, samt søksmål mot egen arbeidsgiver for manglende overholdelse av arbeidsgivers aktivitets- og omsorgsplikt. I tingretten og i lagmannsretten ble den ene kunden og arbeidsgiveren dømt. Arbeidsgiver ble imidlertid frifunnet for kravet om oppreisningserstatning. Kvinnen anket saken knyttet til kunden som ble frifunnet til Høyesterett.

Den dømte kunden anket også. Arbeidsgiver anket ikke. For Høyesterett gjaldt dermed saken kun de to kundene.

Kvinnenorm

Høyesterett viser i dommen til likestillingsloven 2013 § 8 annet ledd når det gjelder hva som er seksuell trakassering. Denne bestemmelsen er videreført i dagens likestillings- og diskrimineringslov § 13.

Av denne går det frem i tredje ledd at med «seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom.» Av sjette ledd går det frem at arbeidsgiver har et særskilt ansvar for å forebygge og forhindre seksuell trakassering.

I dommen skriver førstvoterende:

«Etter ordlyden må det for det første foreligge «seksuell oppmerksomhet», og denne må være «uønsket» fra den oppmerksomheten rettes mot. Slik jeg leser ordlyden, er disse to vilkårene grunnvilkår for forbudets anvendelsesområde. Videre rammes ikke enhver uønsket seksuell oppmerksomhet; det er et vilkår at oppmerksomheten er «plagsom». I dette ligger etter mitt syn terskelen for forbudets rekkevidde».

Høyesterett skriver videre at den nedre terskelen for når uønsket seksuell oppmerksomhet er forbudt, er angitt ved at oppmerksomheten må være «plagsom».

Hva som er plagsomt må i utgangspunktet vurderes objektivt, men Høyesterett viser til forarbeidene og skriver videre at det likevel må ses hen til en «kvinnenorm».

Bakgrunnen for dette er at kvinner opplever langt flere situasjoner som seksuell trakassering, enn menn. Høyesterett skriver at det er noe uklart hva som ligger i en slik norm,

men at siktemålet er å gi den som utsettes for uønsket seksuell oppmerksomhet, et tilstrekkelig effektivt vern i lys av lovens formål om å hindre seksuell trakassering.

Oppreisningserstatning

Høyesterett konkluderte med at kvinnen ble utsatt for seksuell trakassering fra begge kundene. Det ble lagt til grunn at samlet sett var handlingene uønsket og plagsomme i lovens forstand, og dermed også i strid med lovens forbud mot seksuell trakassering.

Det fremheves i dommen at enkeltepisoder ikke nødvendigvis er seksuell trakassering, men at man må se på det samlede bildet.

Samlet sett kan flere enkeltepisoder dermed utgjøre seksuell trakassering, slik som i denne saken. Kvinnen ble tilkjent oppreisningserstatning fra begge kundene med henholdsvis kr 20 000 og kr 15 000.

Som medlem i Juristforbundet har du anledning til å kontakte Juristforbundets Advokatkontor for råd og veiledning i denne type saker.

Spesialenheten for politisaker



I saker som gjelder spørsmålet om en ansatt i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, foretas og ledes etterforskningen av Spesialenheten for politisaker. Spesialenheten har totalt 41 ansatte. Hovedkontoret er plassert på Hamar, og enhetens etterforskningsavdelinger er lokalisert i Oslo, Hamar, Trondheim og Bergen. For mer informasjon om virksomheten vises det til Spesialenhetens hjemmeside www.spesialenheten.no

Jurist – fast stilling som etterforskningsleder

Ved etterforskningsavdelingen i Øst-Norge er det ledig fast stilling som jurist ved avdelingens kontor i Oslo.

*Se fullstendig utlysningstekst for stillingen på:
www.spesialenheten.no*

Søknadsfrist: 17. februar 2021

Digitaliseringen er her – Quo Vadis?

I den nobelprisbelønnende bok av forfatter Henryk Sienkiewicz medfører store samfunnsendringer at den romerske offiseren Marcus Vinicius må foreta et valg og derav tittelen på boken – Quo Vadis – «Hvor går du hen?»

Av Terje Svendsen, advokat/partner i Bjerkan Stav Advokatfirma AS, medlem i Juristforbundets Tech Forum og Forum for næringsdrivende.

Vi har i en lengre periode vært inne i en samfunnsutvikling med en sterk digitalisering, men spørsmålet er hvordan vi som jurister/advokater har møtt denne utviklingen, har vi tatt den tilstrekkelig inn over oss og hvordan skal vi forsøke å følge med på den galopperende utviklingen? Det er kanskje tid for selvrefleksjon og at en må ta noen valg.

Skal vi bare sitt rolig i båten og forholde oss til det som blir presentert for oss som ferdige løsninger eller skal vi forsøke å innta en mer aktiv rolle?

Det vi kan slå fast med sikkerhet er at digitaliseringen har endret og vil fortsatt endre veldig mye på vår arbeidshverdag som jurister. Både i forhold til tekniske løsninger og derav måten vi arbeider på, men også i

forhold til hvilke juridiske problemstillinger vi skal håndtere.

Digitaliseringen skaper ikke bare nye muligheter i form av teknologi som kan effektivisere og forenkle juridiske analyser og beslutningsprosesser. Utviklingen gir oss også utfordringer som stiller krav til nytenkning og tilpasninger både i privat og offentlig sektor. Innenfor privat sektor vil etablerte forretningsmodeller for juridisk rådgivning nok bli utfordret. Innenfor offentlig sektor skaper allerede forvaltningsautomatisering nye forutsetninger for saksbehandling, kompetansebehov og måten ting blir organisert på.

På bakgrunn av et initiativ fra noen av oss i Forum for næringsdrivende i Juristforbundet – Privat ble Tech-Forum opprettet høsten 2019. Mandatet til Tech-forum er at forumet skal følge den teknologiske utviklingen, med fokus på digitalisering og kunstig intelligens og vurdere dens konsekvenser for samfunnet, juristprofesjonen, juristutdanningen og samarbeidet med andre samfunnsaktører. I dette forumet har jeg som en vanlig advokat gleden av å jobbe sammen med utrolig mange flinke personer som både har fantasisk innsikt og lang erfaring innenfor teknologiområdet.

Min oppfordring er at alle vi som har en mer tradisjonell jurist-/advokatbakgrunn også må ha et mye mer aktivt forhold til den pågående digitaliseringen. Digitaliseringen skaper enorme mulighet men også utfordringer som må håndteres. Både for vår egen del, men og for våre arbeids-

givere/klienter sin del, bør vi som et minimum erverve oss kunnskap om de sentrale hovedelementene i digitalisering og prøve å forstå hva det innebærer.

Arbeidsmarked – friere arbeidsliv

Gjennom vår nye arbeidshverdag har mange fått en liten «kick-start» i forhold til å bruke digitale verktøy. Uten Covid-19 ville denne utviklingen nok tatt mange flere år. Digitale møter vil nok i stor grad frigjøre tid til reiser også etter at pandemien er over. Vi ser også at det avholdes store konferanser og møter digitalt.

Juristforbundet har også gjennomført sitt første digitale årsmøter både i hovedorganisasjonen og i seksjonene. Det siste er et godt eksempel på både fordeler og utfordringer med å ta i bruk den nye teknologien. Vi mister noe av det sosiale felleskapet en har ved fysiske deltakelse, men møteformen gir alle i hele landet en helt annen mulighet til å delta uten å måtte reise til det sentrale Østlandet. Dette kan skape større muligheter for flere å delta og dermed grunnlag for bedre demokrati og større engasjement.

En ting er imidlertid å delta på digitale møter, en annen ting er hvordan skal en få frem budskapet sitt på best mulig måte og opptre mest mulig hensiktsmessig på slike møter. Dette skaper også muligheter for ny læring.

Digitaliseringen med nye møteplattformer vil nok også skape et mye friere arbeidsliv. De aller fleste av oss har erfart at hjemmekontor



Advokat Terje Svendsen

fungerer bra og faktisk bedre for enkelte. Det medfører nok at en i fremtiden kanskje vil bli mindre bundet av fast kontortid og kontorsted og i større grad kan selv regulere når på døgnet vi ønsker å arbeide.

Måten vi arbeider på

Forretningsmodeller for juridiske tjenester vil utfordres og konkurranseutsettes på en måte som vi ikke har tidligere har sett, ikke bare fra tilgrensende profesjoner og markeder, men også fra internasjonale aktører som med nye disruptive teknologiske løsninger i høyere grad vil kunne nå kunder i det norske markedet. Juridiske virksomheters omstillings- og tilpasningsevne til disse endringene vil for mange være avgjørende for fortsatt drift.

Allerede nå mens vi bare er i begynnelsen av digitaliseringen vil jeg tro at det er mange advokater som allerede merker at det er færre oppdrag knyttet til for eksempel avtaler som lett lar seg standardisere, f. eks. testamenter, samboerkontrakter etc.

Vi har også fått erfaringer med digitale rettsmøter. Det er min spådom at vi kanskje vil se mer av dette også post korona pga. kostnads- og effektivitetshensyn. Digitale møter har slike fordeler, men skaper også utfordringer. Hvordan skal digitale vitne- og partsavhør vurderes – mister vi deler av sannheten når disse slipper stundens alvor med å møte fysisk i en rettsal? Kan det medføre at en kanskje må vekte digitale avhør fra en person sin egen sofa på en annen måte?

Digitaliseringen gjør det også mer utfordrende å bedømme skriftlige bevis, da disse med dagens teknologi er veldig lett å manipulere. Et eksempel på dette er Deepfake-teknologien, hvor en med en enkel mobilapp, veldig enkelt kan legg inn sitt eller andre sitt ansikt på en annen person i en filmsekvens. Redigering av lydopptak er også veldig lett å manipulere. Skal vi ha en fornuftig tilnærming til både fordeler og utfordringer med ny teknologi bør vi ha kunnskap om hva som finnes av muligheter og gjerne litt om hvordan det virker.

Lovgiver og domstoler vil få nye utfordringer i forhold til språkbruk og struktur på avgjørelser slik at både lover og avgjørelser vil kunne bli bedre tilpasset en digital hverdag.

Utdanning

Den juridiske utdanningen har foreløpig i liten grad tatt inn over seg den ny digitale virkeligheten. Når en ser utviklingshastigheten innenfor dette området, haster det virkelig med å få digitaliseringen og virkningen av dette inn i studieplanene.

Skal vi løse alle de nye problemstillingene som vil møte oss er det kanskje viktigere enn noen gang at grunnmuren for et godt juridisk håndverk er på plass, men det fordrer også at vi har kunnskap om hvordan den nye teknologien virker. Et tidlig kurs i Lovdata og noen besøk på lesesalen på Institutt for rettsinformatikk i studietiden vil nok ikke være tilstrekkelig for å navigere i den digitale utviklingen. ►

Denne utviklingen går så raskt i forhold til varigheten på utdanningen, at uansett innhold i læreplanene så vil nok utdanning ligge langt bak den teknologiske utviklingen. Kanskje må en som minimum på studiet ha innføringer i hva digitalisering innebærer og hvilke utviklingstrekk og teknologi som finnes og gjerne lage spennende debattforum hvor forholdet mellom juss og teknologi diskuteres slik at bevisstgjøringen rundt dette blir større.

Nye spennende juridiske utfordringer

Denne utviklingen skaper også en mengde nye juridiske utfordringer og dermed fortsatt arbeid til oss. Som eksempler på slike juridiske utfordringer kan være:

Utviklingen av kunstig intelligens forutsetter innsamling av store mengder data. Hvem eier dataene og datastrømmene i de forskjellige stadiene av denne utviklingen, sluttproduktet og den videre anvendelsen av sluttproduktet? Disse forhold må igjen forstås og avspeiles i kontraktene mellom partene og i tillegg gjerne krydres med personvernutfordringer.

Hvordan håndtere økonomisk kriminalitet knyttet til kryptovaluta?

Ansiktsgjenkjenning er et fantastisk hjelpemiddel i en del sammenhenger, og kan for eksempel brukes til å oppklare forbrytelser. Men hvem eier disse dataene og har en kontroll hva disse brukes til? I dag har for eksempel det private selskapet Clearview 3 milliarder bilder i sin base, det er over 7 ganger mer enn FBI har i sin base. Med den tettheten som er på både faste kameraer og mobilkameraer og den utstrakte bildebruken som finnes i våre sosiale medier, vil det øke vesentlig. Det vil nok bare være et tidsspørsmål hvor lenge vi har privatlivet i behold. Hvordan skal en sikre at privat besittelse av så mye informasjon ikke blir brukt til overvåkning?

Ved universitetet i London (UCL) har de pekt ut følgende 6 typer kriminalitet begått ved hjelp

av kunstig intelligens i kategorien «høy bekymringsgrad»:

- Lyd og bildeetterligninger skapt av AI
- Førerløse kjøretøy brukt som våpen
- Skreddersydde phishing (nettfiske etter sensitiv informasjon)
- Angrep på andre AI-kontrollerende systemer
- Utpressing i stor skala
- Falske nyheter skapt av AI

Verken våre studenter eller de av oss som kan huske fasttelefonen fra vår oppvekst har tid å vente på at noen andre skal lære oss det nødvendige om vår nye digitale virkelighet

I tillegg til nye juridiske problemstillinger skaper utviklingen også endret krav til vår brukeradferd:

Vi har alle fått meldinger om småkaker eller Cookies når vi besøker en nettside. Her tilbyr nettsiden full funksjonalitet mot at du gir samtykke til det de ber om. Det er vel de færreste som hver gang går inn på knappen «mer informasjon» for å begrense hva nettsiden skal få tilgang til av informasjon om deg og din nettbruk. Dersom en ønsker å holde sin brukeradferd privat bør en kanskje det. En cookie er jo ikke farlig i seg selv, men kan oppsamle en masse data, herunder persondata. Har virksomhetene tilstrekkelig kontroll på denne informasjonen og tredjepartcookies?

Stadig nye kunnskapskanaler – hvordan utøve god nok kildekritikk? Hvordan håndtere en verden hvor til og med USA sin president er en av de største desinformasjonskildene?

Digital etikk

Utviklingen medfører at det bør være en åpen debatt om bruken av nye

digitale løsninger, data, kunstig intelligens osv. og de dilemmaer, som de nye teknologiske muligheter reiser. Her bør vi jurister ha en sentral rolle. Det forutsetter imidlertid at vi har kunnskap ikke bare om jussen men og om de digitale løsningene.

Jurister bør ha en sentral rolle når etiske spørsmål om forholdet mellom anvendelse av ny teknologi og hensynet til borgernes grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og grunnleggende samfunnsmessige verdier drøftes. Her har juristene en helt klar rolle, men for å kunne bruke vår stemme må vi ha en innsikt i teknologien og det bør skje raskt før teknologien har kommet så langt at det er for seint å snu uten at det får store negative konsekvenser, eksempelvis med forbud.

Vi har et samfunnsansvar for at vi kan bidra med nødvendige rettslige og etiske vurderinger på et tidligst mulig stadium slik at teknologien kan utvikle seg på en slik måte at vi kan utnytte de positive effektene av den, men samtidig at den er forsvarlig og hindrer mest mulig av uheldige virkninger. Skal vi komme i en slik posisjon har vi dessverre ikke tid til å vente på at våre utdanningsinstitusjoner får denne typen tema på læreplanen og deretter leverer nye unge jurister med tilstrekkelig innsikt innenfor området. Det vil ta alt for lang tid.

Verken våre studenter eller de av oss som kan huske fasttelefonen fra vår oppvekst har tid å vente på at noen andre skal lære oss det nødvendige om vår nye digitale virkelighet. Sannsynligvis har vi ikke lengre posisjonen til Marcus Vinicius, fordi valget allerede er tatt for oss. Skal vi kunne utøve vårt yrke må vi etter beste evne delta i utviklingen.

Spørsmålet blir derfor ikke – hvor går du?, men – når går du? Bli interessert og en deltaker på ditt nivå snarest. Begynn gjerne med å se filmer som «Ihuman», les bøker/tidsskrifter og følg gjerne Tech Forums kurs og livestreaminger, så kan vi gå inn i den digitale fremtid sammen.

Man må sikre at NAV-brukere som har rett, faktisk får rett. Det er usikkert om det kommende NAV-ombudet kan fylle rollen som lavterskeltilbud i hverdagen.

Av Truls Hampus Holmström, Jussbuss

I 2020 vedtok Stortinget endelig å opprette et NAV-ombud. Hvert år mottar NAV mange klager fra brukere som føler at de har fått saken sin feilbehandlet eller ikke blir lyttet til. NAV-ombudet vil kunne ivareta brukernes rettssikkerhet i større saker og styrke muligheten til å påpeke svikt i systemet. Ombudet skal altså foreta en viktig kvalitetssikring av NAVs arbeid. Det fremstår imidlertid som at NAV-ombudet hovedsakelig skal ha en kontrollfunksjon. Spørsmålet er fortsatt hvem som skal gi brukerne et lavterskeltilbud for hverdagslige henvendelser.

Forestill deg at du får avslag på dagpenger, AAP, uføretrygd eller en annen ytelse etter folketrygdloven. Du stiller deg uforstående til avgjørelsen tatt av ditt lokale NAV-kontor. Nå trenger du råd og rettighetsinformasjon, klage-bistand og eventuelt noen som kan bli med i møte med din saksbehandler. Hvor skal du ta kontakt? Du har ikke penger til advokat og er heller ikke innenfor de 9 prosentene av landets innbyggere som har krav på fri retts-hjelp.

Du kan be om hjelp på ditt lokale NAV-kontor, stedet som fattet avslaget på din søknad. Det er imidlertid et rettssikkerhetsproblem om det eneste stedet du kan søke hjelp er det samme stedet som har fattet vedta-

ket. Vår erfaring som saksbehandlere i Jussbuss er dessuten at mange føler at de får mangelfull informasjon, ikke forstår vedtakene sine, eller ikke får kontakt med sin saksbehandler.

Bor du i Fredrikstad kan du ta kontakt med kommunens brukerombud. De bistår NAV-brukere i flere hundre saker hvert år, blant annet ved å yte lavterskelhjelp i saker som omfattes av folketrygdloven. Bor du i en nabo-kommune vil du ikke være garantert den samme hjelpen. Som Oslo-borger vil du få kunne få lavterskelhjelp i sossalsaker av Sosial- og eldreombudet. Saker etter folketrygdloven faller imidlertid på utsiden av hva de jobber med.

Innenfor helsetjenester har de de ulike fylkene et godt lavterskeltilbud gjennom Pasient- og brukerombudet (POBO). NAV-saker faller utenfor mandatet til POBO og du vil bli henvist videre dersom du prøver å ta kontakt med en slik sak. Det er ikke grunn til å tro at behovet for lavterskelhjelp er større innenfor helserett enn i NAV-saker. Det finnes mange brukere med et stort behov for hjelp innenfor begge disse rettsområdene.

I dag er det ingen offentlig og landsomdekkende instans som tilbyr lavterskelhjelp i folketrygdsaker. Dersom brukeren trenger praktisk

hjelp etter å ha snakket med NAV, må dette søkes hos frivillige organisasjoner. Når saken er hos en frivillig organisasjon, står ikke det offentlige lenger med det samme ansvaret for hvordan brukerne blir fulgt opp. Det bør opprettes et offentlig ombud som tilbyr tilsvarende god lavterskelhjelp til NAV-brukere som pasient- og brukerombudene gir til brukere innenfor helseretten.

Å stå fast i en sak mot systemet er en svært krevende, og for noen en årelang prosess. NAV-klageinstans kan bruke 8 til 12 måneder før de behandler saken, og for anker til trygderetten er ventetiden ytterligere 12 til 15 måneder. Det er behov for en tjeneste som kan bistå brukerne i saker mens konfliktnivået fremdeles er lavt, og før den havner i domstolene.

Det kommende NAV-ombudet vil rapportere om systemfeil og mangler i saksbehandlingen til NAV. Dette er bra og viktig for å bedre tilbudet på sikt. Det vil fortsatt være behov for en offentlig ordning som kan sikre brukerne et lavterskeltilbud for hverdagslige henvendelser, utover NAV selv. Slik hjelp vil bidra til at brukere som har rett, faktisk får rett. Det er usikkert hvordan det er mest hensiktsmessig å løse dette problemet, men behovet er påtrengende.



**Vest-Telemark
tingrett**



Dommarfullmektig

Søknadsfrist: 15. februar 2021.

**Fullstendig tekst med kontaktinformasjon
samt elektronisk søknadsskjema finner du på
www.jobbnorge.no (ID 198372)**

Jobb Norge.no

Nytt om navn

Ansettelser og utnevnelser

Aleksander S. Pedersen,

Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Grette AS

André Berka, Advokat/juridisk nettrektor, NHO

Andreas Rabe, Senioradvokat, Advokatfirmaet Wiersholm AS

Andreas Øie Brekke,

Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Thommessen AS, Oslo

Ane Fossli, Compliance & Legal Coordinator, ALD Automotive AS

Ann Elisabeth Billa, Politidadvokat 2, Innlandet politidistrikt

Anna Agejeva Jensen, Advokat, KPMG Law Advokatfirma AS – Tromsø

Anne Hazeland Tingstad, Advokat, Advokat Tingstad AS

Anne Haave, Politidadvokat, Trøndelag politidistrikt

Anniken Larsen Fuglerud, Juridisk rådgiver, Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Arvid Berentsen, Advokat, Advokat Arvid Berentsen AS

Asgeir Ohnstad, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Responsa AS, Stord

Atle Eika, Juridisk rådgiver, Forbrukertilsynet – Porsgrunn

August Bergum, Skattejurist, Skatteetaten Skattedirektoratet Oslo

Bastian Jansen, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig AS, Oslo

Bjørn-Kristian Svendsrud, Fagsjef, Drivkraft Norge

Brynhild Mostad Ystgaard, Rådgiver/jurist, Utenriksdepartementet

Camilla Moe, Politidadvokat, Vest politidistrikt – Bergen

Camilla Walløe, Advokat, Advokat Camilla S. Walløe AS

Caroline Christine Lødrup, Advokat, HELP Forsikring AS

Diana Strand, Førstekonsulent/juridisk rådgiver, Statens vegvesen Vegdirektoratet

Eirik Rudi, Advokat, Fulford Pettersen & Co Advokatfirma AS

Eirin Vikanes Bjelland, Rådgiver, Helsedirektoratet – Oslo

Elin Aase, Rådgiver, Fiskeridirektoratet

Elisabeth Lier Haugseth,

Ekspedisjonssjef, Kulturdepartementet, Avdeling for likestilling, diskriminering og internasjonale saker (LI)

Elisabeth Voldsund,

Advokatfullmektig, Bauta Advokatfirma AS

Erik Kjær Mjøs, Senior Procurement Advisor, Lerøy Seafood Group ASA

Espen Eiken, Underdirektør, Skatteetaten Innkreving Trondheim

Espen Olsen, Seniorrådgiver, Forsvarets Logistikkorganisasjon – Kolsås

Fredrik Sikkerbøl, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Halvorsen & Co AS

Fredrik Skauge Knudtsen, Seniorrådgiver, Øst politidistrikt – Ski politistasjon – Felles enhet for utlending og forvaltning

Gard-Håvard Sem-Onarheim, Konstituert tingrettsdommer, Bergen tingrett

Georg Traheim, Underdirektør/advokat, Statsforvalteren i Oslo og Viken – Oslo

Gisle Danielsen, Seniorskattejurist, Skatteetaten Sekretariatet for skatteklagenemnda Stavanger

Hanne Skoe Cederkvist, Fylkesnemndsleder, Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Vestfold og Telemark

Harald Hunnestad, Legal Counsel, Aker Horizons AS

Hege Henriksen, Advokat, Aker Solutions AS – Lysaker

Helene Viksås, Førstekonsulent/jurist, Kriminalomsorgen Region Nord – Troms og Finnmark frimsorgskontor

Helge Johan Kaasbøll, Tingrettsdommer, Sør-Trøndelag tingrett

Henriette F.V. Torgersen, Jurist – innkjøpsansvarlig, Oslo kommune – Eiendoms- og byfornyelsesetaten

Ida Müller Winters, Politidadvokat, Oslo politidistrikt – ENØ – Enhet Øst

Ina Bjørnrå, Advokatfullmektig, Kluge Advokatfirma AS

Inger Marie Stordal Eriksen, Advokat, BN Bank ASA

Inger-Lise Oen Hellesund Sæle, Juridisk rådgiver, Vestbo BBL

Ingrid Helene Grimelid, Juridisk seniorrådgiver, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap – DSB

Ingrid Sandberg, Advokat, Advokatfirmaet Thallaug ANS

Ingvill Nygård Bojer, Underdirektør, Statens lånekasse for utdanning – Oslo

Janne Danielsen, Konstituert statsadvokat, Oslo statsadvokatembeter

Jeanette Lund, Advokatfullmektig dr. juris, Svensson Nøkleby Advokatfirma ANS

Jens Naas-Bibow, Advokat, 1,5 Advokatfirma AS

Joakim Zahl Fjell, Advokat/fagsjef, Bransjeforeningen Norsk olje og gass

Julian Langslet Fongen, Regulatory Risk Manager, Danske Bank – Oslo

Julie Schaanning, Seniorskattejurist, Skatteetaten Innsats Moss

Karin E. Næss, Jurist II, Munch-museet

Kirsti Guttormsen, Tingrettsdommer, Øvre Romerike tingrett

Kjersti Brevik Møller, Advokatfullmektig, Lillehammeradvokatene AS

Kjetil Helvig, Head of Regulatory Compliance & Product Governance/Consumer Protection, Santander Consumer Bank AS

Knut Aksel Wadet, Juridisk rådgiver, Norid AS

Kristian Støback Wilhelmsen, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Haagenes & Bakkeland AS

Kristine Devold, Advokat, Bauta Advokatfirma AS

Lene Kjemphol Loy, Daglig leder, Byjuristen AS

Line Isabell Sivertsen Rytter, Advokat,
Advokatfirmaet Teigstad AS

Magnus Hovind Rognhaug,
Konstituert tingrettsdommer, Moss
tingrett

Malene Anette Holand, Advokat,
Advokatene Christian Wiig & Co AS

Margrete Joleik Jonstad, Politiadvokat,
Vest politidistrikt – Florø

Margrete Mork Müller,
Personvernombud,
Interkommunalt Arkiv Møre og
Romsdal IKS (IKA)

Mari Gjefsen, Fast advokat,
Advokatfirmaet Thommessen AS,
Oslo

Marianne Birkeland, Rådgiver,
Finnmark politidistrikt – Vardø

Marianne Viset, Advokatfullmektig, Ro
Sommernes Advokatfirma Da

Markus Thommessen, Førstekonsulent,
Sivilombuds mannen

Mette Ackenhausen, Advokat, Advokat
Mette Ackenhausen

Michael Oscar Åsheim, Advokat, If
Skadeforsikring NUF

Mikkel Sunde Dragnes, Senior Legal
Counsel, Danske Bank – Oslo

Mina Kristensen Bogsti,
Advokatfullmektig, Huseiernes
Landsforbund

Ole-Bjørn Aase, Utreder, Gulating
lagmannsrett

Ole-Magnus Kristiansen, Juridisk
seniorrådgiver, Nordland
politidistrikt – Bodø

Per Johan Zimmer, Advokat, Vaag &
Zimmer Advokatfirma AS

Pernille Engstrøm Skaug, Fast
advokat, Advokatfirmaet
Thommessen AS, Oslo

Peter Lenda, Advokat, Advokatfirmaet
Grette AS

Pål Jakob Aasen, Advokat,
Advokatfirmaet Elden DA Oslo

Sigbjørn Kvarme, Seniorrådgiver,
Nasjonal
kommunikasjonsmyndighet

Silje Borchgrevink,
Dommerfullmektig, Oslo tingrett

Simen Mørk Lanes, Advokatfullmektig,
Advokatfirmaet Legalis AS

Siri Agnethe Kristiansen, Advokat,
Haver Advokatfirma AS

Siv Johanna Dalen, Avdelingsleder,
Skogmo videregående skole

Snorre Nordmo, Specialist Counsel,
Wikborg Rein Advokatfirma AS,
Oslo

Sondre Aasen Aukland,
Dommerfullmektig, Oslo tingrett

Stig Degvold, Advokatfullmektig,
Advokatfirmaet Tollefsen AS

Stig Lorentz Bech, Partner,
Advokatfirmaet Wiersholm AS

Stig Åkenes Johnsen, Konstituert
lagdommer, Gulating lagmannsrett

Susanne Eliassen, Advokat,
Barneadvokatene DA

Suzanne E Five, Avdelingsleder,
Forlikrådet i Asker og Bærum

Synne Lüthcke Lied, Advokat, Tekna
– Teknisk-naturvitenskapelig
forening

Tonje Faanes, Seksjonsleder,
Arbeidstilsynet – Arbeidsmiljø og
regelverk, avd Trondheim

Torkjell Solbø, Partner, Stiegler WKS
Advokatfirma AS

Trine Blix, Seniorrådgiver,
Digitaliseringsdirektoratet Avd
Brønnøysund

Trine Hamborg Dahl, Advokat,
Advokat Trine Hamborg Dahl AS

Trond Vegard Johannessen, Assosiert
partner, Kluge Advokatfirma AS

Tuva Fuglseth Kongsvold,
Kommuneadvokat, Stange
kommune

Vibeke Lærum, Advokat,
Advokatfirmaet Lærum AS

Victoria Steen Svendsen,
Dommerfullmektig, Asker og
Bærum tingrett

Øystein Svendsen, Seniorrådgiver,
Pasient- og brukerombudet i Møre
og Romsdal

Nye medlemmer i Juristforbundet

Aleksandra Sidorenko, Seniorrådgiver,
Den Norske Helsingforskomite

Andreas Hartley Enevold,
Spesialrådgiver, Troms og Finnmark
fylkeskommune

Edyta Maria Majka, Konsulent/jurist,
Advokatene Hustad og Sørvig AS

Heidi Juritzen, Dommerfullmektig,
Heggen og Frøland tingrett

Kathrine Mjones

Oda Marie Borg Sortland, Rådgiver,
Fylkesmannen i Oslo og Viken
– Oslo

Sara Margareta Ellinor Andersson,
Førstekonsulent, Trøndelag
politidistrikt

Stine Marie Riis Håkonsen,
Dommerfullmektig, Sunnhordland
tingrett

Svanhild Kambestad, Rådgiver/jurist,
Bergen kommune

Therese Motzfeldt, Fagdirektør,
Nærings- og fiskeridepartementet

Nye studentmedlemmer i Juristforbundet

Adriana Pooja Joseph, Universitetet
i Oslo

Alexander Gulliksen Johansen,
Universitetet i Bergen

Benedikte Wennemo, Høgskolen
i Innlandet – Lillehammer

**David Alexander Lundgaard
Anderson**, Universitetet i Oslo

Erika Apeland, Universitetet i Agder
Filippa Helland Jessen, Universitetet
i Oslo

Fruna Alami, Universitetet i Oslo
Hanne Sellevold, Universitetet
i Bergen

Hedda Cathrine Haraldsdotter Rutle,
Universitetet i Agder

Henriette Rindal, Universitetet i Agder
Mahrukh Mahmood, Universitetet
i Oslo

Margrethe Miøen, Universitetet
i Bergen

Mathias Windhoel, Universitetet
i Agder

Mehmet Kaan Inan, Universitetet
i Oslo

Njål Harald Koll Jensen, Universitetet
i Oslo

Nora Elise Sorknes, Høgskolen
i Innlandet – Lillehammer

Ole Moripen Møystad, Universitetet
i Oslo

Pasoon Saadat, Universitetet
i Stavanger

Rahman Akhtar Chaudhry,
Universitetet i Bergen

Rebekka Skare Galde, Universitetet
i Stavanger

Said Nasser, Universitetet i Tromsø
– Norges Arktiske Universitet

Sayed Rahimi, Universitetet i Oslo

Stine Charlotte Tungodden,
Universitetet i Agder

Tom Øyvind Heitmann, Universitetet
i Tromsø – Norges Arktiske
Universitet

Vilde Roheim Tveit, Høgskolen
i Innlandet – Lillehammer

MEDIEPLAN 2021

JURISTEN

UTGIVER

Norges Juristforbund
Kristian Augusts gate 9, 0164 Oslo
Tlf. 40 00 24 25 / Faks 22 03 50 30



ANNONSEKONTAKT

Per-Olav Leth
• 918 16 012
• per.olav@storybold.no

Et fagblad for våre 21 000 medlemmer – alle jurister i offentlig og privat sektor, dommere, dommerfullmektiger, advokater, advokatfullmektiger-/sekretærer osv.

Lesertall 2018: 24 000 lesere (Kilde: Kantar Media Fagpresse 2017)

Opplag: 21 310 (Kilde: Fagpressens Mediekontroll)

NYHET!

I 2021 inkluderer vi henvisningsannonse i den trykte utgaven til alle som publiserer stilling ledig via Juristforbundets digitale kanaler.

For kun **kr 5 800,-** får du med andre ord disse kunngjøringsmulighetene

- www.juristen.no
- www.juristforbundet.no
- Nyhetsbrevet vårt – 21 000 medlemmer
- Henvisningsannonse – 1/6 side i den trykte utgaven *)



NYHET!

**Stillingsannonse
på nett inkluderer
henvisn.-annonse
på print *)**

**Kun nett
kr 5 800,-
pr stilling**

**Stillingsannonser
inkluderes alltid
i våre nyhetsbrev!
(21 000)**

Utgivelsesplan 2021

Nr	Utgivelse	Materiellfrist
1	10. februar	29. januar
2	28. april	16. april
3	16. juni	4. juni
4	8. september	27. august
5	27. oktober	15. oktober
6	15. desember	3. desember

Annonseformater

Format	Bredde	Høyde
1/1-side	210 mm	270 mm (+3 mm utfall)
1/2-side vertikal	76 mm	215 mm
1/2-side horisontal	160 mm	105 mm
1/4-side vertikal	105 mm	90 mm
1/4-side horisontal	160 mm	50 mm
1/6-side vertikal	49 mm	105 mm
1/6-side horisontal	105 mm	49 mm
Baksiden	210 mm	210 mm (+3 mm utfall)

Annonsepriser

Produkt/Stilling:	Spesiealplasseringer:
1/1-side 23 200,-	Bakside 26 400,-
1/2-side 16 900,-	2. omslag 24 300,-
1/4-side 14 500,-	3. omslag 24 300,-
1/6-side 7 000,-	

Pris på bannerannonser og bilag, oppgis på forespørsel

Alle priser er ekskl. mva.

*) Forutsetter at utgivelsesdato samsvarer med søkn frist, samt at ferdig annonsematr (1/6 annonse) oversendes innen matr. frist.



Foto: Oda Hveem

Hovedstyret

President

Håvard Holm

hho@juristforbundet.no

Visepresident

Katrine Bratteberg

kb@juristforbundet.no

Styremedlemmer valgt av Landsmøtet

Anette Fjeld

anettefjeld@hotmail.com

Lars Marius Heggberget

larsmhe@online.no

Karoline Dystebakken (møtende varamedlem)

karoline.dystebakken@arbeidstilsynet.no

Styremedlemmer valgt av seksjonene

Sverre Joachim Wiese Bromander (Juristforbundet – Stat)

sverre.bromander@gmail.com

Benedicte Gram-Knutsen (Juristforbundet – Kommune)

benedicte.gram-knutsen@bergen.kommune.no

Wiggo Storhaug Larssen (Juristforbundet – Dommerforeningen)

wiggo.storhaug.larssen@domstol.no

Sondre Christoffer Karlsen Lie (Juristforbundet – Student)

sondre_lie95@hotmail.com

Tor Egil Viblemo (Juristforbundet – Privat)

tev@oxford.no

Ansattes representant

Hanne Eie Sudland

hes@juristforbundet.no

Generalsekretær

Magne Skram Hegerberg

msh@juristforbundet.no

Medlemsguide

Har du flyttet eller byttet jobb?

juristforbundet.no/minside

medlem@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

juristforbundet.no/forsikring

forsikring@juristforbundetforsikring.no | 23 11 33 11

Bank – medlemstilbud

Handelsbanken

handelsbanken.no/juristforbundet

Finn ditt nærmeste bankkontor for kontaklinformasjon

Juristforbundets advokatkontor

juristforbundet.no/advokatkontoret

advokat@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristen

juristen.no

Redaksjonen:

redaksjonen@juristen.no | 482 48 352

Annonser:

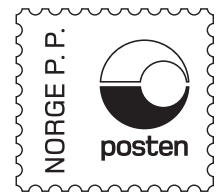
perolav@07.no | 918 16 012

Jobbmarkedet

juristen.no/stilling

Juristenes Utdanningssenter

jus.no | 40 00 26 62



Returadresse:
Juristforbundet
Kristian Augusts gt 9
0164 Oslo

Sjekk våre nettsider **www.juristen.no**

Enten du foretrekker mobil, nettbrett eller desktop



- siste nytt
- stillingsannonser
- debatt
- fagstoff

Tips oss på **redaksjonen@juristen.no**